

Ato kemi ton Iesus Kristus

Mateus

ibode

Iesus Kristus itubtub edad
(*Lukas 3.23-38*)

1 ¹“Laulau ga eine iposa ngan Iesus Kristus aea titnga ngan itubtub. Iesus ei iaoa kelede pan Devit, ga Devit ei iaoa kelede pan Abraam.

² Abraam ei Aisak itama.

Aisak ei Iakop itama.

Iakop ei Iuda itama toman ngan itar kapeipei ga aea kakakau.

³ ^bIuda ei Peres ga Sera tamad. (Gisirua tnad ieda Tamar.)

Peres ei Ebron itama.

Ebron ei Ram itama.

⁴ Ram ei Aminadap itama.

Aminadap ei Nason itama.

Nason ei Salmon itama.

⁵ ^cSalmon ei Boas itama. (Boas itna ieda Raap.)

Boas ei Obet itama. (Obet itna ieda Rut.)

Obet ei Iesi itama.

⁶ ^dIesi ei maron kapei Devit itama.

Devit ei Solomon itama. (Be Solomon itna, mugaeai iadaoa Uria.)

⁷ Solomon ei Reoboam itama.

Reoboam ei Abia itama.

---

^a 1.1 OM 22.18, 1Sto 17.11   ^b 1.3 OM 38.29-30, Rut 4.18-22   ^c 1.5 Rut 4.13-17

^d 1.6 2Sml 12.24

Abia ei Asa itama.

⁸ Asa ei Jeosapat itama.

Jeosapat ei Jeoram itama.

Jeoram ei Usia itama.

⁹ Usia ei Iotam itama.

Iotam ei Aas itama.

Aas ei Esekia itama.

¹⁰ Esekia ei Manase itama.

Manase ei Emon itama.

Emon ei Iosaia itama.

¹¹ ^eIosaia ei Jeoiakin ga itar kakakau tamad. Ngan taun toaiua, gid Babilon tinam tisere gid Israel ta titnan ad tano ga tila timado Babilon.

¹² ^fMuriai ngan gid Babilon tisere gid Israel,

Jeoiakin ei Sealtiel itama.

Sealtiel ei Serubabel itama.

¹³ Serubabel ei Abiut itama.

Abiut ei Eliakim itama.

Eliakim ei Asor itama.

¹⁴ Asor ei Sadok itama.

Sadok ei Akim itama.

Akim ei Eliut itama.

¹⁵ Eliut ei Eleasar itama.

Eleasar ei Matan itama.

Matan ei Iakop itama.

¹⁶ Iakop ei Iosep itama. Iosep ei Maria iadaoa. Maria toaine ipopo Iesus toa taoato ei Kristus^g.

¹⁷Tota gid iaoa kelede pan Abraam ga ila irangrang ngan Devit, eine tiuot sangaul ga igegea pange. Be gid iaoa kelede pan Devit ga ila irangrang ngan gid Babilon tisere Israel, eine tiuot sangaul ga igegea pange pade. Be gid iaoa kelede muriai ngan gid Babilon tisere Israel ga ila irangrang ngan Kristus, eine tiuot sangaul ga igegea pange pade.

---

^e 1.11 2Kin 22–24, 2Sto 36.10, Jer 27.20   ^f 1.12 Esr 3.2   ^g 1.16 Posanga idil toaine *Kristus* ipu ga bedane: *eaba toa titok bude ga idae ilaborai*. Be ngan nasinga togid Iuda mugaeai, kadonga ngan toknga bude ga idae eaba ilaborai eine iman kilala ngan eaba sai toa Deo isio ngan imadid ga imugamuga ngan ele panua. Mugaeai ngan Iesus ele namanga, panua busa tigaga matad alele ngansa lolod iminmin ngan eaba pau ede ga inam ngan badanga gid mulian ngan ad kadonga kulupulupu. Tiuato eaba toa oa *Kristus*. Ga pade, tiuato ei *Devit itub* ngansa Deo ele laulau (Jer 23.5) ikeo ga ei ga iuot ngan iaoa kelede pan maron kapei Devit.

Maria ipopo Iesus Kristus
(Lukas 2.1-7)

¹⁸ ^hIesus Kristus aea poponga iuot ga bedane: Itna Maria, tisio ei ngan oaininga Iosep. Gisirua tilup maitne, be tigera Maria iapa. Eine ngansa ngan Itautau Tutui iura, Maria iapa. ¹⁹Be iadaoa Iosep ei eaba tutui, ta itin ngan ipamaeamaea Maria panua busa matadeai mao. Tota uangga itnan ei mumulnga.

²⁰Iosep imata nanan kadonga toa ne maitne, be mole mao, anggelo ton Maron iuot pan ngan ianun ta ikeo bedane, “Iosep, eao iaoa kelede pan Devit, irangrang ngan lolom ede ga ede ngan badanga Maria ga iman adaoam mao. Ngansa gergeu toa iapa ngan oa, eine Itautau Tutui ibada pan. ²¹ⁱEi ga ipopo gergeu aranga, ta eao ga oato ieda Iesus^j, ngansa ei ga ibada ele panua mulian ngan led kadonga sasat.”

²²Danga toa ngada ne iuot ta iparangrang Maron ele posanga mambe eaba ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan ga bedane, ²³^k“Ega, taine ede ieno toman ngan eaba eta maitne, ei ga iapa. Ta ei ga ipopo gergeu aranga, ta gid ga tiuato ieda Emanuel.” (Edaeda toa ne ipu bedane, “Deo imamado pagita.”)

²⁴Iosep ieno ga idae ta ila ikado mambe anggelo ton Maron irenren pan ngan. Iuai Maria toa, ²⁵^lbe gisirua tilup mao ga irangrang ngan ipopo gergeu aranga. Ta iuato ieda Iesus.

Kapepei ado ele parangai ad tila tigera Iesus

2 ¹Ngan ado toaiua, Erot iman maron kapei, be Iesus itna ipopo ei ngan tuanga Betleem ngan tibur Iudea. Itna ipopo ei ga kus ta gid kapepei edengada ado ele parangai ad tinam tiuot Ierusalem. Gid led oatainga kapei ngan gigima iman kilala. Tiuot Ierusalem ga kus ta tibetabeta alele bedane, ²^m“Gergeu pau toa muriai ga iuot maron kapei togimi Iuda, ei imamado sida? Ngansa gai amado ado ele parangai, be agera gigima iman kilala ngan aea poponga. Ta gai anam aoangga asoa ieda.”

³Maron kapei Erot ilongo bedaoa ta ilolo ede ga ede, ga panua busa Ierusalem, gid pade lolod ede ga ede. ⁴Tota ibaba gid madidnga tenainga ad ga apu ad togid Iuda ta tinam tiluplup pan. Ta ibeta gid bedane, “Eaba toa tiuato ei Kristusⁿ ga iuot ngan tuanga isaoa?”

⁵Ta gid tikoli ele posanga bedane, “Ei ga iuot ngan tuanga Betleem ngan tibur Iudea, ngansa eaba ibada Deo iaoa mugaeai ibode posanga bedane,

---

^h 1.18 Lu 1.27   ⁱ 1.21 Lu 1.31, 2.21   ^j 1.21 Edaeda toa *Iesus* ipu bedane: *Maron ibada gita mulian*.   ^k 1.23 Ais 7.14   ^l 1.25 Lu 2.21   ^m 2.2 Nam 24.17   ⁿ 2.4 Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16.

6 “Eao Betleem ngan tibur Iudea,
 eao edam iuot kapei mambe gid tuanga kapepei Iudea.
 Ngansa eaba ede pagimi aea ga iuot Maron kapei,
 ta ei ga imariala ngan leg panua Israel
 mambe eaba imariala ngan sipsip.’ ”

7 Erot ilongo bedaoa ga kus ta ipaoen posanga mumulnga ga ila pagid kapepei oatainga ad, ngan tila pan. Ta ibeta gid bedane, “Gigima toa gimi agera na iuot ngeda?” Ilongo kemi led posanga ngan ga kus 8 ta isula gid ga tila Betleem ta ikeo pagid, “Gimi ala Betleem ta amarum ngan ilonga gergeu toa oa. Be oangga gimi aot ngan ei, anam apalongo gau. Ta gau pade nala nasoa ieda.”

9 Io, tilongo Erot ga kus ta tila. Be mole mao gigima toa mugaeai tigera ado ele parangai, iuot pade be imuga ngan gid ga ila imadid tutui ngan tibur toa gergeu ienono ngan. 10 Tigera gigima toa oa iuot pade ta tinid igelgel kapei tau. 11 Ta gid tila lumaeai ta tigera gergeu toa oa toman ngan itna Maria. Ta tikor aed ga tidol laborad ga isulug tanoelai pan gergeu ta tisoa ieda. Ta tipokaka led apou ta tibada led tenainga ga iuot. Gid tipan ele gol, ga nabene, ga abei mer itekea kemikemi.⁹ 12 Be ngan anunud Deo ipabib led ngan tiluagid mulian pan Erot mao. Tota tinasi edap ede pade ta tiluagid ga tila led tuangai.

Iosep ga Maria tibada gergeu ta tiaoa ga tila Isip

13 Gid kapepei oatainga ad tiluagid mulian ga kus, be mole mao anggelo ton Maron iuot pan Iosep ngan ianun ta ikeo, “Eao dae ta bada gergeu toman ngan itna, ta gimi tol aeaoa ga ala Isip. Ta amamado toa eoa ga iranrang ngan naposa pago pade. Ngansa Erot iuangga ilo gergeu toa ne ta ipaeabu ngan ei.”

14 Tota bong maitne, Iosep idae ta ibada gergeu toman ngan itna ta tiaoa ga tila Isip. 15 Ta tidio toa eoa ga iranrang ngan Erot imate. Danga toa ne iuot ta ipararang Maron ele posanga mambe eaba ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan bedane, “Gau nababa natug ta itnan tibur Isip ga inam.”

Erot ipamate gid gergeu arangaranga Betleem

16 Erot isanga gid kapepei oatainga ad ga mao, ta iuatai mambe tipakaka ei, ta ilolo bake paeamao tau. Tota isula ele panua paraunga ad ga tila Betleem ga gid tuanga boloma ngan, ta tipamate gid gergeu arangaranga toa ngada oa ad rai rua ga

---

° 2.6 Mai 5.2, Ins 7.42   P 2.11 Sng 72.10-15, Ais 60.6   ° 2.11 *Abei mer itekea* eine danga ede tisama ngan gid matemate patid ngan ikado ga iuad kemi.   ° 2.15 Hos 11.1

isulug. Ei imata nanan gid kapepei oatainga ad led posanga ngan gigima ele otnga, ta iuade gid gergeu ad rai toa bedaoa. ¹⁷Be kadonga toa ne iuot ta iparangrang Deo ele posanga ede. Ieremaia ibada Deo iaoa mugaeai ta ibode posanga bedane,

18 ^s“Tilongo tandanga kapei ga keoainga iuot ngan tuanga Rama.

Eine Resel itangtang ngan gid ele gergeu.

Ei ilolo isat kapei,

be itin ngan panua tipamus ei mao,

ngansa ele gergeu timate gid ga kus.”

Iosep ga Maria tibada gergeu ta tiluagid mulian Nasaret

¹⁹Idio ta Erot imate, be mole mao anggelo ton Maron ila Isip ta iuot pan Iosep ngan ianun ²⁰ta ikeo, “Eao dae ta bada gergeu toman ngan itna ta aluagimi ga ala ngan tibur Israel. Ngansa gid panua toa tiuangga tipamate gergeu ne, timate na.”

²¹Tota Iosep idae ta ibada gergeu toman ngan itna ta tiluagid mulian Israel. ²²Be Iosep ilongo mambe Arkelaus ibada itama Erot imul ta iman maron kapei togid Iuda, tota imataud ngan langa toa eoa. Be ngan Iosep ianun, Deo ipabib ele, ta ila imado ngan tibur Galili ²³‘ngan tuanga Nasaret. Kadonga toa ne iuot ta iparangrang posanga ede gid panua tibada Deo iaoa mugaeai tikeo ngan ga bedane, “Gid ga tiuato ei eaba Nasaret” aea.”

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga

(Markus 1.2-8, Lukas 3.1-18, Ioanes 1.19-28)

3 ¹Ngan taun toaiua, Ioanes Paliliunga aea ila ngan tibur modamodanga ede ngan tibur Iudea ta ipaola posanga ga ila pagid ipom ²’bedane, “Gimi apul lolomi ga apatutui lemi kadonga! Ngansa teta pade madonga Deo ibageai ga iuot.” ³ ^wBe Ioanes ei eaba toa mugaeai Aisaia ibada Deo iaoa ta ikeo ngan ei bedane,

“Ngan tibur modamodanga, eaba ede ipotalae ta ikeo,

‘Gimi manta asaoa Maron ele edap

ga apatutui kemi ngan ele namanga pagimi.’ ”

---

^s 2.18 OM 35.19, Jer 31.15 ^t 2.23 Ais 11.1, 53.2, Lu 2.39, Ins 1.45 ^u 2.23 Tautaunga ngan laulau togid panua tibada Deo iaoa, tuanga Nasaret ieda iuot eta mao. Be ngan ado toaiua, gid panua matad ibiu tuanga Nasaret. (Gera posanga ngan Ins 1.46.) Tota panua edengada oatainga ad tikeo ga Mateus ele posanga ipu eine ngan gid panua busa tibada Deo iaoa tikeo ga panua ga matad ibiu Kristus. ^v 3.2 Mt 4.17, Mk 1.15 ^w 3.3 Ais 40.3

⁴*Be Ioanes ipit aea malo tikado ngan kamel ilaun, ga ikaukau irabu ngan aea pus tikado ngan bulmakao itin kukul. Be ianean gurisi ga iunun bon isul tibur aea. ⁵Idio ta panua busa Ierusalem, ga gid tuanga padengada Iudea, ga gid tuanga boloma ngan eau Iordan tila pan Ioanes. ⁶Ta tiuaoa ngan led kadonga sasat, ta Ioanes ipaliliu gid ngan eau Iordan. ⁷Be ei igera gid Parisi ga Sadiusi busa tinama ngan badanga paliliunga pade, ta ikeo pagid bedane, “Gimi mota ele gergeu! Sai ipabuobuo gimi ta aoangga abada paliliunga sapaeen ta asapir ngan Deo ele kadonga lolo bake aea? Gimi arangrang mao. ⁸Be oangga apul lolomi, manta apatutui lemi kadonga pade, ta ipasolan mambe gimi apul lolomi tautaunga. ⁹*Be kado gimi apakaka gimi mulian ta aoangga gimi iaoa kelede pan Abraam, ta ngan ipu toaine Deo ga ipanas gimi mao. Eine mao. Ngansa gau nakeo pagimi, Deo ipapauis ngan gid iaoa kelede pan Abraam mao. Oangga ikim, ei irangrang ngan ikado ga gid patpat toa ne tiuot iaoa kelede pan Abraam. ¹⁰“Be kabasi ienono motean abei ipuiai. Ta abei isaoa itautau iuot kemikemi mao, eine ga iged ga isulug ta itado ga idae dingaeai.

¹¹^b“Gau napaliliu gimi ngan eau iman kilala ngan gimi apul lolomi. Be eaba ede ga inam muriai ngan gau, ei iura kapei ngan gau. Ei iasal gau tau, ta irangrang ngan nalua ei ngan ele su aea kisinga mao. Ei ga ipaliliu gimi ngan Itautau Tutui ga dinga. ¹²Ei mambe eaba ikisi duduinga kapei ta ilelean sakirkir toa ngada oa ienono ngan wit. Ta ei ga isuk gid wit itautau kemikemi ta idol ngan luma wit aea. Be itado wit aea sakirkir ga idae dingaeai. Dinga toa oa irangrang ngan imate mao.”

Ioanes ipaliliu Iesus (Markus 1.9-11, Lukas 3.21-22)

¹³Idio ta Iesus itnan tibur Galili ta ila pan Ioanes ngan eau Iordan ngan Ioanes ipaliliu ei. ¹⁴Be Ioanes iuangga ipaidi ei ta ikeo, “Gau napapauis ngan eao paliliu gau, be keo ga gau napaliliu go ngan saoa?”

¹⁵Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Longo. Patautene eao nasi mambe nakeo ngan. Ngansa gita manta taparangrang kadonga tutui toa ngada ne.” Tota Ioanes ilongo ta ipaliliu ei.

¹⁶^cIesus ibada paliliunga ga kus ta itnan eau ga idae. Be mole mao bubur ipokakai, ta igera Deo Itautau Tutui isulug ga inam pan mambe man barur, ta itamaroro ga isulug pan. ¹⁷^dBe babanga ede isulug buburiai ga inam ta ikeo, “Eine gau Natug toa nakim ei tau. Tinig igelgel ngan ei.”

---

^x 3.4 2Kin 1.8   ^y 3.7 Mt 12.34, 23.33   ^z 3.9 Ins 8.33, Ro 4.12   ^a 3.10 Mt 7.19, Lu 13.6-9
^b 3.11 Ins 1.26-27, PA 1.5   ^c 3.16 Ins 1.32   ^d 3.17 Sng 2.7, Ais 42.1, Mt 12.18, 17.5, Lu 9.35

Satan itoba Iesus

(Markus 1.12-13, Lukas 4.1-13)

4 ¹Idio ta Itautau Tutui ibada Iesus ga ila ngan tibur modamodanga ta eaba paeamao itoba ei. ²Iesus iplese annga ga irangrang ngan aea ado ga bong sangaul pange. Ila ga pitoreanei kapei tau. ³Be eaba paeamao tobanga aea ila pan ta ikeo, “Oangga eao Deo Inat, posa ngan gid patpat toa ne ta tiuot am bret.”

⁴Be Iesus ikoli ele posanga ta ikeo, “Deo ele laulau aea posanga bedane, ‘Gid panua tirangrang ngan badanga madonga kemi ngan eannga bret kekelen mao. Be tibada madonga kemi ngan longonga Deo ele posanga toa ngada ne.’ ”

⁵Idio ta eaba paeamao ibada ei ga tila Deo ele tuangai Ierusalem ta ipamadid ei gadae Deo ele luma kapei ipaoeai. ⁶^hTa ikeo pan, “Oangga eao Deo Inat, dug ga sulug. Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane,

“ ‘Ei ga ikeo pagid ele anggelo ta matad ikikisi go,
ta tisoa go ngan baged,
ngan kado ta pat eta igal aem.’ ”

⁷Be Iesus ikeo pan bedane, “Deo ele laulau aea posanga ede pade ikeo ga, ‘Eao toba am Maron Deo padam.’ ”

⁸Ga kus ta eaba paeamao ibada ei ga ila ta tidae ngan lusi ede gadae tau. Ta ipasolan ei ngan tibur kapei togid mamaron kapeipei toa ngada ne tanoeai ga led danga sisid kemikemi. ⁹Ta ikeo pan, “Oangga eao kor aem ta soa gau edag, gau ga napan danga sisid toa ngada ne ga iman lem.”

¹⁰^jTa Iesus ikeo pan bedane, “Satan, eao la aluai! Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane, ‘Eao manta soa am Maron Deo ieda, ta eao kikisi ei kekelen ele naurata.’ ”

¹¹Tota eaba paeamao itnan ei, be mole mao gid anggelo tinam tilua ei.

Iesus ele naurata iuot matamata Galili

(Markus 1.14-15, Lukas 4.14-15)

¹²^kIdio ta Iesus ilongo mambe tidol Ioanes Paliliunga aea ga idudunga ngan luma panasnga aea, ta ei iluai mulian ga ila Galili ¹³ngan tuanga Nasaret. Be itnan tuanga Nasaret ta ila imado ngan tuanga Kapernaum toa liu kapei Galili isaleai, ngan tano togid Sebulun ga Naptali.

¹⁴Kadonga toa ne iuot ta iparangrang Deo ele posanga ede. Aisaia ibada Deo iaoa mugaeai ta ibode posanga bedane,

^e 4.1 Ibr 2.18, 4.15   ^f 4.2 IM 34.28   ^g 4.4 Lo 8.3   ^h 4.6 Sng 91.11-12   ⁱ 4.7 Lo 6.16
^j 4.10 Lo 6.13   ^k 4.12 Mt 14.3, Mk 6.17, Lu 3.19-20

- 15 ^l“Ngan tano togid Sebulun ga Naptali,
 ngan edap ila ngan liu kapei,
 iadag ngan eau Iordan,
 ngan tibur kapei Galili,
 gid panua Israel ad mao timamado.
- 16 Gid mambe panua timamado ngan tibur dodom,
 be tigera taranga kapei.
 Ngan tibur dodom toa mugaeai timamado ngan oa
 timataud matenga,
 be Deo ele taranga kapei itara gid.”

Iesus ibaba panua pange ta tinasi ei
(Markus 1.16-20, Lukas 5.1-11)

17 ^mTota ngan ado toaiua ga ila, Iesus ipaola posanga bedane, “Gimi apul lolomi ga apatutui lemi kadonga! Ngansa madonga Deo ibageai tota iuot ne.”

18 Idio ta ipapaele labiai ngan liu kapei Galili ta igera panua rua, Saimon toa tiuato ei Petrus, ga itar kakau Andreas, titatado puo liui ai ngansa gisirua tibabada ia iman led pat aea. 19 Ta ikeo pagisirua, “Gimirua anama anasi gau, ta gau ga napaoatai gimi ngan badanga panua ga tinam pagau, mambe labone ababada ia.” 20 Mole mao gisirua titnan led puo ga idio, ta tila tinasi ei.

21 Idio ta ilalala pade, ta igera panua rua pade, Jems toa Sebedi inat, ga itar kakau Ioanes. Gisirua timamado oagaeai toman ngan tamad Sebedi, be tiaman led puo. Ta Iesus ibaba gisirua. 22 Mole mao, titnan tamad ga idio oagaeai ta tila tinasi Iesus.

Iesus ipapaoatai gid ipom ga ikemikemi gid dibala
(Lukas 6.17-19)

23 ⁿTota Iesus ilalala ga ila ngan tuanga toa ngada oa Galili, ta ipapaoatai gid panua led luma raring aea iloleai. Ta ipaola ato kemi ngan madonga Deo ibageai, ga ikemikemi gid panua ad dibala imata ede ga ede. 24 ^oTota iualu ilado ga ipakaranga tuanga toa ngada oa Siria. Ta gid titaltal panua ad dibala imata ede ga ede ta tila pan. Edengada ieieinga kapei ikado gid, ga padengada iriau papaeamao ienono ngan gid, ga padengada dibala kakapanga ikado gid, ga padengada aed ga baged imate. Ta Iesus ikado kemi gid. 25 ^pBe ipom busa Galili, ga Dekapolis, ga tuanga Ierusalem, ga gid tuanga padengada Iudea, ga gid tuanga iadag ngan eau Iordan, gid busa tinasi Iesus somisomi.

---

^l 4.15-16 Ais 9.1-2   ^m 4.17 Mt 3.2, 10.7   ⁿ 4.23 Mt 9.35, Mk 1.39, PA 10.38
^o 4.24 Mk 6.55   ^p 4.25 Mk 3.7-8

Iesus ikeo ngan gid panua toa ad kadonga kemikemi
(Lukas 6.20-23)

- 5** ¹ Iesus igera gid ipom busa ta idae ga ila lusiai. Ei idio imado, ta ele aluagau tinam pan, ² ta ipaoatai gid ta ikeo ga,
- ³ ^a “Kemi tau ngan gid panua toa tiutai mambe tirangrang mao Deo imatai!
Ngansa gid timamado Deo ibageai.
- ⁴ ^r “Kemi tau ngan gid panua toa lolod itangtang!
Ngansa Deo ga ipamus gid.
- ⁵ ^s “Kemi tau ngan gid panua toa tiparim ngan gid mulian mao!
Ngansa Deo ga ipan tano toa ngada ne ga iman ad.
- ⁶ ^t “Kemi tau ngan gid panua toa tikim kadonga tutui, mambe eaba pitoreanei ga marumian ei!
Ngansa Deo ga iparangrang gid mambe eaba ian ga iapa isum.
- ⁷ ^w “Kemi tau ngan gid panua toa lolod isat ngan panua padengada!
Ngansa Deo ga ilolo isat ngan gid.
- ⁸ ^m “Kemi tau ngan gid panua toa lolod aea danga eta mao!
Ngansa gid ga tigera Deo ngan matad.
- ⁹ ⁿ “Kemi tau ngan gid panua toa tipamate ariapolpol ga tipatarui panua lolod!
Ngansa Deo ga iuato gid ele gergeu.
- ¹⁰ ^v “Kemi tau ngan gid panua toa tinasi kadonga tutui, be ngan ipu toaine panua padengada tikado kulupu ngan gid!
Kemi tau ngan gid, ngansa gid timamado Deo ibageai.

¹¹ ^o “Oangga panua tigera gimi anasi gau, be ngan ipu toaine tidaba gimi sat, ga tikado kulupu ngan gimi, ga tipakaka ta tisol gimi ngan posanga papaeamao imata ede ga ede, kemi tau ngan gimi! ¹² ^w “Manta lolomi kemi ga tinimi igelgel, ngansa gimi ga abada lasunga kemi tau buburiai. Danga kulupulupu toa iuot ngan gimi, eine iuot toa bedaoa pade ngan gid panua tibada Deo iaoa mugaeai.”

Gimi mambe sol ga taranga
(Markus 9.50, Lukas 14.34-35)

¹³ Iesus ikeo pade bedane, “Ngan lemi kadonga rabu ngan gid panua tanoelai ad, gimi mambe sol ikado annga ga imana kemi ta irangrang ngan ibuda manmanae mao. Be oangga sol imana kus, irangrang ngan

---

^a 5.3 Ais 57.15   ^r 5.4 Ais 61.2-3, PM 7.17   ^s 5.5 Sng 37.11   ^t 5.6 Ais 55.1-2   ^w 5.10 1Pe 3.14
^v 5.11 1Pe 4.14   ^o 5.12 2Sto 36.16, PA 7.52

gimi akado ga imana iluai mulian mao. Sol toa bedaoa eine kemi ngan danga eta mao. Eine panua tisiran ga iduaea ta tiuadoad ngan aed.

¹⁴x“Gimi mambe taranga ngan gid panua tanoelai ad. Tuanga ienono gadae bereoeai irangrang ngan imumul mao. ¹⁵yGa pade, oangga tatun lam, eine tarobi ngan ulo mao. Be gita tadol ga idae ngan lam imul ta itara gid panua toa ngada oa luma iloleai. ¹⁶zToa bedaoa ta lemi kadonga manta iuot panua matadeai, mambe lam itara gid. Ta irangrang ngan tigeria lemi kadonga kemikemi ta tisoa Tamami toa buburiai oa ieda.”

Iesus iposa ngan Deo ele apu

¹⁷aIesus ikeo pade bedane, “Kado gimi aoangga gau nanama ngan samumnga Deo ele apu ga posanga togid panua tibada Deo iaoa. Eine mao. Gau nanama ngan samumnga mao, be nanama ngan naparangrang posanga toa oa ga iuot tautaunga. ¹⁸bNgansa nakeo tautaunga pagimi, tano ga mariamba ga isapa, be irangrang ngan Deo ele apu aea posanga idil eta isapa mao. Ele apu imatua ga ienono toa bedaoa ga irangrang ngan aea posanga toa ngada oa iuot tautaunga. ¹⁹cTota oangga sai ipul imur ngan Deo ele posanga idil kakau eta, ga ipaoatai gid panua ngan pulnga murid ngan ele posanga toa bedaoa pade, eine eaba toa oa ieda ga isulug gadio tau ngan gid panua timamado Deo ibageai. Be oangga sai inasi Deo ele apu ga ipapaoatai gid panua ngan nasinga kemi toa bedaoa, eine eaba toa oa ieda ga iuot kapei rabu ngan gid panua timamado Deo ibageai. ²⁰Ngansa gau nakeo pagimi, oangga lemi kadonga tututui iasal kadonga togid madidnga apu ad ga togid Parisi mao, eine irangrang ngan gimi abada madonga Deo ibageai mao.”

Iesus iposa ngan kadonga sat aea patutuinga

(Lukas 12.57-59)

²¹dIesus ikeo pade bedane, “Gimi aoatai ngan posanga ga oaine tibutibuda tibada mugaeai, ‘Irangrang ngan eao pamate eaba ede pade mao. Be oangga sai ipamate eaba ede pade, ei ga imadid ngan posanga kapei ta ibada panasnga ngan ele kadonga sat.’ ²²eBe gau nakeo pagimi ga bedane: Oangga sai ilolo bake ngan iuae ede pade, ei ga imadid ngan posanga kapei ta ibada panasnga. Be oangga sai idaba iuae ede pade ta ikeo, ‘Eao mangamanga!’ ei ga imadid ngan posanga pagid madidnga patutuinga posanga ad matadeai. Be oangga sai idaba iuae ede pade ta ikeo, ‘Laboram pat!’ ei ele idil paeamao ta irangrang ngan ila ngan dinga imperno.

x **5.14** Ins 8.12, 9.5 y **5.15** Mk 4.21, Lu 8.16, 11.33 z **5.16** Ep 5.8-9, 1Pe 2.12

a **5.17** Ro 3.31 b **5.18** Lu 16.17, 21.33 c **5.19** Jms 2.10 d **5.21** IM 20.13, Lo 5.17

e **5.22** llo 3.15

23^f“Tota oangga eao tal lem tenainga ga ila Deo ele popouiai, be toa eoa matam nanan mambe oaem ede pade ele seelenga ngan go, 24 tota tnan lem tenainga ga idio. La pan oaem ge ta nasi edap ngan gimirua lolomi itarui mulian. Ga kus ta tal lem tenainga ga ila pan Deo.

25 “Be oangga eaba eta ikeo ga ipamadid go ngan posanga, mugaeari ngan gimi ala, eao manta patutui posanga toa na manmanae, ta ilolo kelede mulian toman ngan go. Ngan kado ta idol go pan eaba patutuinga posanga aea ibageai, ta ei ibada go ga la pan madidnga togid nakala, ta tidol go ga dudunga ngan luma panasnga aea. 26 Nakeo tautaunga pago, irangrang ngan eao tnan luma panasnga aea toa oa mao, ga irangrang ngan eao ol mulian lem idil papaeamao toa ngada oa.”

Iesus iposa ngan kadonga arala

27^gIesus ikeo pade bedane, “Gimi aoatai ngan posanga mugaeari aea ga bedane, ‘Irangrang ngan eao kado kadonga arala ta paeabu ngan oainga mao.’ 28 Be gau nakeo pagimi ga bedane: Oangga sai imata inono taine be ilolo paeamao ngan ei, eaba toa oa ele kadonga sat, ngansa ikado kadonga arala ngan ei toa iloleai oa.

29^h“Be oangga matam eta idada go ngan kadonga sat, pasu matam toa ga iduaea. Kemi ngan matam eta ipasui ga ila. Be paeamao oangga matam rua ta tinim dodol ila ngan dinga imperno. 30ⁱBe oangga bagem oatai idada go ngan kadonga sat, ket bagem toa ga iduaea. Kemi ngan bagem eta blos ga ila. Be paeamao oangga tinim dodol ila ngan dinga imperno.”

Iesus iposa ngan ketnga oainga

(*Mateus 19.9, Markus 10.11-12, Lukas 16.18*)

31^jIesus ikeo pade bedane, “Be posanga mugaeari aea ede pade ga bedane, ‘Oangga sai isuk iadaoa, ei manta ibada laulau ga ila pan iadaoa ngan ketnga led oainga.’ 32^kBe gau nakeo pagimi ga bedane: Oangga eaba iadaoa ikado kadonga arala eta mao, be eaba toa oa isuk ei, eine ikado ga iadaoa iuot mambe taine arala aea (oangga iuai pau pade). Ngansa Deo imatai, led oainga ienono maitne. Ga oangga eaba pau iuai taine toa oa, ei pade ikado kadonga arala.”

Akado posanga tautaunga gadae padam

33^lIesus ikeo pade bedane, “Be gimi aoatai posanga ede pade ila pagid tibutibuda ga bedane, ‘Oangga eao kado posanga tautaunga gadae,

---

^f 5.23 Mk 11.25   ^g 5.27 IM 20.14, Lo 5.18   ^h 5.29 Mt 18.9, Mk 9.47   ⁱ 5.30 Mt 18.8, Mk 9.43   ^j 5.31 Lo 24.1-4, Mk 10.4   ^k 5.32 1Ko 7.10-11   ^l 5.33 Wkp 19.12, Nam 30.2, Lo 23.21

iranrang ngan eao pakaka mao. Be eao manta parangrang posanga toa oa ga iuot tautaunga Deo imatai.’ ³⁴ Be gau nakeo pagimi ga bedane: Iranrang ngan eao kado posanga tautaunga gadae eta mao. Be eao oato bubur ngan pamatuanga lem posanga padam. Ngansa bubur eine mul madonga aea ton Deo. ³⁵ Be oato tano ngan pamatuanga lem posanga padam. Ngansa tano eine mul toa Deo idol iae gadae ngan. Be oato Ierusalem ngan pamatuanga lem posanga padam. Ngansa Ierusalem eine tuanga ton ada Maron kapei. ³⁶ Be iranrang ngan eao oato eao mulian ngan pamatuanga lem posanga mao pade. Ngansa eao rangrang ngan kado launim eta ga iuot mama mao ga kusuksuk mao pade. ³⁷ Be kemi ngan gimi oangga akeo ga bedane, ‘Be. Gau ga nakado.’ Ga mao, akeo bedane, ‘Gau ga nakado mao.’ Posanga toa bedaoa ikaranga. Be oangga akado posanga eta pade ngan pamatuanga lemi posanga, eine eaba paeamao ikado ga iuot.”

Gimi akoli kadonga sat mao

(Lukas 6.29-30)

³⁸ Jesus ikeo pade bedane, “Gimi aoatai posanga mugaeai aea ga bedane, ‘Oangga eaba eta ipaeabu ngan eaba ede pade imata kadlo mao iluo, tota akoli bedaoa ga ila pan pade.’ ³⁹ Be gau nakeo pagimi ga bedane: Oangga eaba eta ikado paeamao ngan go, eao paidi ei mao. Be oangga eaba eta ipoda papam, pul papam iadag ga ila pan pade. ⁴⁰ Be oangga eaba eta ipamadid go ngan posanga ta iuangga tinim aea pononga iman ele, tota bada lem pononga gaot aea ga ila pan pade. ⁴¹ Be oangga eaba eta ipaeaea go ta ikeo ga eao bisi ele danga sisid ga ila iranrang ngan kilomita ede, eao bisi ga ila iranrang ngan kilomita rua. ⁴² Be oangga sai igau danga eta pago, ta eao bada pan. Be oangga sai ikeo ga lem pat mao danga eta pade ila pan ta iuanana, eao palua ei sapaeam mao.”

Gimi manta akim ami miri itamatama

(Lukas 6.27-28, 6.32-36)

⁴³ Jesus ikeo pade bedane, “Be gimi aoatai posanga mugaeai aea ga bedane, ‘Eao manta kim oaem ede pade, be lolom paeamao ngan am miri itamatama.’ ⁴⁴ Be gau nakeo pagimi, manta akim ami miri itamatama. Ta araring ngan luanga gid panua tikakado kulupu ngan gimi. ⁴⁵ Toa bedaoa ta gimi aot gergeu ton Tamami buburiai. Ngansa ei ikado ele ado ga ipara ga idae ta itara gid panua papaeamao ga panua kemikemi pade. Be ikado aoara ga itap ngan luanga gid panua tututui ga gid panua kadonga sasat ad pade. ⁴⁶ Ngansa

^m 5.34 Ais 66.1, Mt 23.22, Jms 5.12   ⁿ 5.35 Sng 48.2, Ais 66.1   ^o 5.38 IM 21.24, Wkp 24.20, Lo 19.21   ^p 5.43 Wkp 19.18   ^q 5.44 IM 23.4-5, Lu 23.34, PA 7.60, Ro 12.14

oangga akimkim gid panua toa tikimkim gimi, gimi ga abada saoa lasunga? Ngansa gid panua takis ad tikakado toa bedaoa pade. ⁴⁷Be oangga akeo ‘ado kemi’ pagid oaeoemi kekelegid, lemi kadonga iasal kadonga ton eaba eta pade mao. Ngansa gid panua toa timangamanga ngan Deo tikakado toa bedaoa pade. ⁴⁸Tota gimi manta aot tutui tau, mambe Tamami buburiai ei tutui tau.”

Iesus iposa ngan kadonga lolo isat aea

6 ¹Iesus ikeo pade bedane, “Gimi agabit kemi. Ngan kado ta akim gid panua tigera lemi kadonga tututui ta apasolan pagid panua busa matadeai. Toa bedaoa ta gimi ga abada lasunga eta inam pan Tamami buburiai mao.

²“Ta oangga eao lua gid panua lululunga ad, iranrang ngan eao kado mambe gid panua pakakanga ad mao. Gid tisula eaba imuga ngan gid ta iuso taule panua busa matadeai ta iman kilala ngan led kadonga kemi. Tikakado bedaoa luma raring aea iloleai ga melemeleai ngansa tikim panua busa tigera gid ta tisoa edad. Nakeo tautaunga pagimi, gid tibada ad lasunga o. ³Be oangga eao lua gid panua lululunga ad, kado mumulnga, ta iranrang ngan oem toa kemi na pade iuatai ngan mao. ⁴Toa bedaoa ta lem kadonga lolo isat aea ga ienono mumulnga. Ta Tamam toa igera danga mumulnga toa ngada oa ga ikoli kemi pago.”

Iesus iposa ngan raring

(Lukas 11.2-4)

⁵“Iesus ikeo pade bedane, “Be oangga gimi araring, akado mambe gid panua pakakanga ad mao. Ngansa gid tikim tau ngan kadonga raring panua busa matadeai toa luma raring aea iloleai ga melemeleai, ta panua busa tigera gid. Nakeo tautaunga pagimi, gid tibada ad lasunga o. ⁶Be oangga eao raring, eao dudunga lem luma iloleai ta saisai atama ta raring ga ila pan Tamam toa imamado mumulnga. Ta Tamam toa igera danga mumulnga toa ngada oa ga ikoli kemi pago.

⁷“Be oangga gimi araring, akado mambe gid panua toa timangamanga ngan Deo oa tikakado mao. Gid tikado posanga busa sapaeon, ta tiuangga ad deo ga ilongo gid ngan led posanga mamarae. ⁸“Iranrang ngan anasi led kadonga mao. Ngansa gimi abeta Tamami maitne, be ei iuatai ngan saoa danga apapauis ngan.

⁹“Tota gimi araring ga bedane,

“ Tamamai buburiai,

^r 5.48 Wkp 19.2, Lo 18.13   ^s 6.1 Mt 23.5   ^t 6.3 Ngan posanga Grik, Iesus ikeo, *Iranrang ngan alongean bagemi angas iuatai ngan saoa danga bagemi oatai ikakado na mao.*

^u 6.5 Mt 23.5, Lu 18.10-14   ^v 6.7 1Kin 18.25-29   ^w 6.8 Mt 6.32

manta panua tilolon ngan eao edam.

¹⁰ *Kemi ngan danga toa ngada ne idae eao bagemeai,
ga eao lem kimnga iuotot tanoelai
mambe iuotot buburial pade.

¹¹ Amai annga ado ga ado,
eao pan gai ngan labone pade.

¹² †Be samum lemai kadonga sasat,
mambe gai pade asamum togid panua tikado sat pagai.

¹³ †Pakala gai ta irangrang ngan atap ngan tobanga mao,
be bada gai mulian ngan danga paeamao.^a

¹⁴ ^bNgansa oangga asamum gid panua led kadonga sasat, eine Tamami
buburial ga isamum gimi lemi kadonga sasat pade. ¹⁵ Be oangga asamum
gid panua led kadonga sasat mao, eine Tamami ga isamum gimi lemi
kadonga sasat mao pade.”

Iesus iposa ngan plesenga annga

¹⁶ †Jesus ikeo pade bedane, “Be oangga gimi aplese annga, irangrang
ngan matami imalai alele mambe gid panua pakakanga ad tikakado
mao. Gid tikado ga matad iuot paeamao ngansa tikim panua busa tiuatai
mambe lolod isat ga tiplese annga. Nakeo tautauga pagimi, gid tibada
ad lasunga o. ¹⁷ Be oangga eao plese annga, kado ga bedane: liliu kemi,
ga men matam, ga sama laboram ngan bude mambe somisomi. ¹⁸ Toa
bedaoa ta irangrang ngan eaba eta iuatai ngan eao plese annga mao. Be
Tamami imamado mumulnga, ei kekelen iuatai. Ta Tamami toa igera
danga mumulnga toa ngada oa ga ikoli kemi pago.”

Iesus iposa ngan gornga danga kemikemi buburial

(Lukas 12.33-34)

¹⁹ ^dJesus ikeo pade bedane, “Irangrang ngan agor lemi danga sisid
kemikemi tanoelai mao. Ngansa nene tanoelai lemi danga sisid imotmot,
ga ngorongoro tipaeabu ngan, ga panua lublubnga ad tigoro lemi
luma ga tilub lemi danga sisid. ²⁰ †Be kemi ngan gimi agor lemi danga
sisid kemikemi buburial. Toa eoa lemi danga sisid imotmot mao, ga
ngorongoro tirangrang ngan tipaeabu ngan mao, ga panua lublubnga
ad tirangrang ngan tilub mao pade. ²¹ Ngansa oangga lem danga sisid
kemikemi ienono tanoelai, lolom pade ga inasi gid danga tanoelai aea. Be

* 6.10 Lu 22.42 † 6.12 Mt 18.21-35 † 6.13 Lu 22.40, Jms 1.13, Ins 17.15, 2Te 3.3,
2Ti 4.18 † 6.13 Posanga idil toaine bada gai mulian ngan danga paeamao ipu ede pade
ngan posanga Grik eine bada gai mulian ngan eaba paeamao. † 6.14 Mk 11.25-26
† 6.16 Ais 58.5-9 † 6.19 Jms 5.1-3 † 6.20 Mt 19.21, Lu 18.22

oangga lem danga sisid kemikemi ienono buburiai, lolom pade ga inasi gid danga buburiai aea.”

Matada mambe lam ngan tinida

(Lukas 11.34-36)

²²Iesus ikeo pade bedane, “Matada kadlo eine mambe lam ngan tinida. Tota oangga matam igeragera kemi, eine tinim toa ngada na ga iuon ngan taranga. ²³Be oangga matam paeamao, tinim toa ngada na pade ga iuot dodom. Tota oangga taranga toa lolomeai na imate, eine dodom toa na kapei tau!”^f

Irangrang ngan taboko gadio ngan madidnga rua mao

(Lukas 16.13)

²⁴Iesus ikeo pade bedane, “Eaba eta irangrang ngan iboko gadio ngan madidnga rua mao. Ngansa ei ga ilolo paeamao ngan ede, be ilolo ikim ede pade. Be ei ga ilongo ede ilinge, be ipul imur ngan ede pade. Irangrang ngan pat iman ami maron toman ngan Deo mao.”

Lolomi ede ga ede padam

(Lukas 12.22-31)

²⁵^gIesus ikeo pade bedane, “Tota nakeo pagimi, gimi lolomi ede ga ede ngan lemi madonga mao, ga ngan ami annga ga eau mao, ga ngan tinimi aea pononga mao pade. Ngansa tinimi eine danga kapei, be aea pononga eine danga kapei mao. Lemi madonga eine danga kapei, be annga eine danga kapei mao. ²⁶^hMatami nanan gid man. Gid tiarum annga mao, ga tibada annga dadangai ga inam tigor led lumaeai mao pade. Be Tamami buburiai ipanpan gid. Ega, ngan Deo imata, gimi kapei tau ngan gid man. ²⁷Be sai ngan gimi ngan ele kadonga lolo ede ga ede irangrang ngan igalbatan ado imata kelede ngan ele madonga tanoeai?

²⁸“Be ikamado ga lolomi ede ga ede ngan lemi pononga? Matami nanan gid koko tiburiai. Gid tipara madongan? Gid tiboko mao, ga tikado ad malo mao pade. ²⁹ⁱBe gau nakeo pagimi, sogonga togid koko toa ne iasal tau maron kapei Solomon aea sogonga pade. ³⁰Gid koko tiparapara tiburiai labone, be sabale iman abei ibedbed. Be oangga Deo ipasogo gid koko kemi toa bedaoa, eine ga idol tinimi aea pononga pade. Ikamado ga lemi kadonga lolo matua aea kapei mao? ³¹Tota lolomi ede ga ede ngan ilonga soa danga aoangga aeanean ga aunun oa mao. ³²^jNgansa

^f 6.22-23 Ngan posanga Grik, posanga idil *matam igeragera kemi* ipu ede pade eine mambe *lem lualuanga ga kadonga mamaron kemi*. Ga *matam paeamao* eine mambe *lem kadonga mogal buda ga matam nanan eao kekelego*. ^g 6.25 Plp 4.6, 1Ti 6.6-8, 1Pe 5.7

^h 6.26 Mt 10.29-31, Lu 12.6-7 ⁱ 6.29 1Kin 10.4-7, 2Sto 9.3-6 ^j 6.32 Mt 6.8

gid panua toa timangamanga ngan Deo oa lolod ede ga ede ta tiloilo gid danga sisid toa bedaoa. Be Tamami buburiai iuatai ngan danga toa ngada ne gimi apapauis ngan. ³³ ^kBe danga kapei gimi manta amarum ngan ilonga, eine lemi madonga Deo ibageai ga ele kadonga tutui iparangrang gimi. Oangga akado toa bedaoa, ei ga ibada danga toa ngada ne pagimi pade. ³⁴ ^tTota lolomi ede ga ede ngan sabale padam. Ngansa sabale ga inam toman ngan aea kadonga kulupulupu pade. Be gid danga kulupulupu labone aea, ikaranga ngan labone.”

Gimi aselele panua padengada padam

(Lukas 6.37-38, 6.41-42)

7 ¹ ^lIesus ikeo pade bedane, “Gimi aselele panua padengada padam. Ngan kado ta Deo iselele gimi pade. ² ^mNgansa Deo ga iselele gimi lalaede mambe gimi aselele panua padengada. Be saoa kadonga gimi akakado pagid panua padengada, ngan kadonga toa ne, Deo ga ikoli pagimi pade.

³ “Be eao kamado gera sakirikir kakauede ienono ngan oaem ede pade imata, be matam nanan abei kapitnami ienono eao matameai mao? ⁴ Eao keo pan oaem ede pade bedane, ‘Nam boloma ta nasile sakirikir kakauede ienono matameai,’ be ega, abei kapitnami ta ienono ngan eao matam! ⁵ Eao eaba pakakanga am! Pul abei kapitnami ienono eao matameai bua, ga kus ta matam igeru kemi, ta eao rangrang ngan sile sakirikir kakauede ienono ngan oaem ede pade imata.

⁶ “Gid danga kemikemi ton Deo, gimi abada ga ila pagid kua mao. Ngan kado ta tipul gid ta tingot gimi. Be lemi nagemgem kemikemi, atado ga ila pagid gaea mao. Ngan kado ta tiuadoad ngan aed.”ⁿ

Deo ga ibada danga kemikemi pagid panua tibeta ei

(Lukas 11.9-13)

⁷ ^oIesus ikeo pade bedane, “Gimi abetabeta Deo, ta ei ga ibada pagimi. Gimi ailolo saoa danga pan Deo, ta gimi ga aot ngan. Gimi atintin atama, ta Deo ga irepe ngan gimi. ⁸ ^pNgansa eaba sai ibetabeta Deo, ei ga ibada saoa danga ibeta ei ngan. Ga eaba sai iloilo danga inam pan Deo, ei ga iuot ngan. Ga eaba sai itintin atama, Deo ga irepe ngan ei.

⁹ “Sai ngan gimi, oangga inat ibeta ei ngan badanga annga pan, eine ga ibada patpat pan? Na? Oo, eaba eta ikado bedaoa mao! ¹⁰ Be oangga ibeta ei ngan ia, eine ga ibada mota pan? Na? Mao tau! ¹¹ ^qTautaunga gimi

^k 6.33 1Kin 3.11-14, Sng 37.4, 25, Ro 14.17 ^l 7.1 Ro 2.1, 1Ko 4.5, Jms 4.11-12

^m 7.2 Mk 4.24 ⁿ 7.6 Iesus ele oanenga itna ngan kua ga gaea ipu bedane: Oangga panua papaeamao titolatola tau ngan Deo ele posanga, irangrang ngan tapatutui gid ngan mao.

^o 7.7 Mk 11.24, Ins 14.13, 15.7, 16.23-24 ^p 7.8 1Io 3.22, 5.14-15 ^q 7.11 Jms 1.17

panua papaeamao, be somisomi aoatai ngan badanga danga kemikemi ga ila pagid lemi gergeu. Be Tamami buburiai iasal gimi ngan kadonga kemikemi, ta ei ga ibada danga kemikemi tau pagid panua tibeta ei ngan. ¹²“Tota saoa kadonga gimi akim gid panua tikado ngan gimi, gimi akado toa bedaoa pade ngan gid. Ngansa kadonga toa ne, eine posanga ipu ngan Deo ele apu ga posanga togid panua tibada Deo iaoa mugaeai.”

Manta adudunga ngan atama kakauede

(Lukas 13.24)

¹³ Iesus ikeo pade bedane, “Gimi manta adudunga ngan atama kakauede. Ngansa atama ila ngan dinga imperno eine kapei, ga aea edap maknga ga ienono. Ta panua busa tidudunga ngan atama toa oa. ¹⁴ Be atama ila ngan madonga kemi, eine kakauede tau, ga aea edap iuanaoana tau ngan nasinga. Ta panua keledengada tigera ga tinasi.”

Gimi agabit kemi ngan panua pakakanga ad

(Lukas 6.43-44, 13.25-27)

¹⁵ Iesus ikeo pade bedane, “Gimi agabit kemi ngan panua pakakanga ad tikeo ga tibada Deo iaoa. Gid mambe kaua saksak tipit sipsip itin kukul ta tila rabu ngan gid sipsip ta tipaeabu ngan gid. ¹⁶ Oangga matami inasi annga saoa iuotot ngan led kadonga, gimi ga aoatai ngan gid. Ngansa oain itautau irangrang ngan iuot ngan oaroaro aea gigi mao. Be abei fik itautau irangrang ngan iuot ngan purup aea asile mao pade. ¹⁷ Toa bedaoa ta gid abei kemikemi tautaudid iuot kemikemi, be gid abei papaeamao tautaudid iuot papaeamao. ¹⁸ Abei kemi irangrang ngan itautau iuot papaeamao mao. Be abei paeamao irangrang ngan itautau iuot kemikemi mao pade. ¹⁹ “Be abei isaoa itautau iuot kemikemi mao, eina ga tigid ta titado ga idae dingaeai. ²⁰ “Tota matami inasi saoa annga iuotot ngan led kadonga, ta aoatai ngan gid.

²¹ ““Kado gimi aoangga panua toa busa ne tiuatoato gau ‘Maron, Maron,’ ga tibada madonga Deo ibageai. Eine mao. Be gid panua tinasi Tamag buburiai ele kimnga, gid kekelegid ga tibada madonga Deo ibageai. ²² Muriyai oangga Deo ipamadid gid panua ngan posanga, panua busa ga tikeo pagau bedane, ‘Maron, Maron, ngan eao edam gai abada Deo iaoa. Ga gai asere iriau papaeamao ngan eao edam. Ga gai akado gid uisinga ngan eao edam. Be matam nanan mao?’ ²³ “Be ngan ado toaiua, gau ga nakeo tutui pagid bedane, ‘Mugaeai ga inama, gau naoatai ngan gimi mao. Gimi panua toa apul murimi ngan Deo ele posanga, ala aluai ngan gau!’ ”

^r 7.12 Mt 22.39-40, Lu 6.31, Ro 13.8-10   ^s 7.15 Mt 24.24, PA 20.29, 2Pe 2.1

^t 7.16 Gal 5.19-22, Jms 3.12   ^u 7.19 Mt 3.10, Lu 3.9, Ins 15.6   ^v 7.20 Mt 12.33

^w 7.21 Lu 6.46, Jms 1.25   ^x 7.23 Sng 6.8, 2Ti 2.19

Edap rua ngan luma aea kadonga
(Lukas 6.47-49)

²⁴Iesus ikeo pade bedane, “Oangga sai ilongo leg posanga ga inasi, ei mambe eaba oatainga aea toa ipagun ele luma gadae ngan pat matua. ²⁵Ga muriai, aoara itap ga oanga imasesel, ta sariaba kapei inam ta inuga luma toa oa paeamao tau. Be luma toa oa grum ga isulug mao. Ngansa aea kadanga imadid ga idudunga ngan pat matua. ²⁶Be oangga sai ilongo leg posanga be inasi mao, ei mambe eaba ilolo buobuo ta ipagun ele luma gadae ngan tano marum. ²⁷Ga muriai, aoara itap ga oanga imasesel, ta sariaba kapei inam ta inuga luma toa oa. Ta luma toa oa grum ga isulug be grok ga grok paeamao tau.”

²⁸Idio ta Iesus ipasala ele posanga ga kus, be gid ipom timatala kapei ngan ele paoatainga. ²⁹Ngansa ei ipaoatai gid mambe gid madidnga apu ad mao. Be ikado posanga mambe eaba ieda kapei.

Iesus ikado kemi eaba aea dibala kankan
(Markus 1.40-44, Lukas 5.12-14)

8 ¹Idio ta Iesus isorir lusiai ga isulug, ta ipom kapei tinasi ei. ²Be mole mao eaba ede aea dibala kankan inam ta ikor iae boloma pan ta ikeo, “Maron, oangga eao kim, eao rangrang ngan kado tinig ga iuot kemi Deo imatai.”^z

³Io, Iesus igaga ibage ta idol ngan ei ta ikeo, “Gau nakim. Ot kemi toa patautene.” Mole mao, tota itin iuot kemi. ⁴“Ta Iesus ikeo pan, “Eao gabit kemi. Keo pan eaba eta pade ngan mao. Be la pasolan tinim pan eaba tenainga aea, ta kado lem tenainga ngan tinim aea keminga, mambe Moses ele apu ikeo ngan. Kadonga toa oa ga ipasolan gid mambe tinim iuot kemi tautaunga.”

Iesus ikado kemi paeaeanga ton madidnga paraunga aea
(Lukas 7.1-10)

⁵Idio ta Iesus ila ngan tuanga Kapernaum, be madidnga paraunga aea ede togid Rom^b inam ta iansaban ei ta ikeo, ⁶“O Maron, leg paeaeanga idibal ta ienono imuliai. Iae imate, be itin ieiei paeamao tau.”

⁷Ta Iesus ikeo, “Gau ga nala nakemi ei.”

⁸Be madidnga paraunga aea ikoli ele posanga bedane, “Maron, gau leg idil kemikemi imata karanga ngan eao nam dudunga leg lumaeai mao.

---

^y 7.29 Mk 1.22, Lu 4.32   ^z 8.2 Gid Iuda led apu ikeo ga oangga eaba ede aea dibala kankan, ei irangrang ngan imamado tuangai mao, ga iraring toman ngan panua padengada mao pade. Ngan kado ta dibala iuore ngan panua padengada. Toa bedaoa ta tikeo ga eaba toa oa itin paeamao *Deo imatai*. Gera posanga ngan Wkp 13.43-46.

^a 8.4 Wkp 14.1-32, Mt 9.30, Lu 17.14   ^b 8.5 Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *madidnga* ipu bedane: *madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad bunu*.

Be eao dio nene ta kado posanga kekelen, ta leg paeaeanga ga iuot kemi. ⁹Ngansa gau pade namamado gadio ngan gid panua toa edad kapepei, be leg panua paraunga ad timamado gadio ngan gau. Ta oangga nakeo pan ede, ‘Eao la,’ ei ga ila. Be oangga nakeo pan ede pade, ‘Eao nam,’ ei ga inam. Be oangga nakeo pan leg paeaeanga, ‘Eao kado naurata toa ne,’ ei ga ikado. Tota dibala toa ne ga ilongo lingem pade.”

¹⁰Iesus ilongo bedaoa ta imatala ta ikeo pagid panua tinasi ei bedane, “Nakeo tautaunga pagimi, ngan panua toa ngada ne Israel, nagera eaba eta ele kadonga lolo matua aea kapei mambe eaba toa ne mao. ¹¹Be nakeo pade pagimi, muriai panua busa ga tinam ado ele parangai ga ado ele dilngai ga tinam ta tibada gid mul ngan eaneannga kapei ngan madonga Deo ibageai toman ngan Abraam ga Aisak ga Iakop. ¹²Be gid panua Israel toa mugaeai timamado Deo ibageai, ei ga isere gid ga tila ngan tibur dodom, gaot ngan Deo ele tuanga kemi. Toa eoa ga titangtang paeamao ga luod kek ga kek.”

¹³Ta Iesus ikeo pan madidnga paraunga aea bedane, “Eao la. Danga toa ne ga iuot lalaede mambe lolom matua ngan.” Io, tutui ngan ado imata toaiua, ele paeaeanga toa oa itin iuot kemi.

Iesus ikado kemi Petrus ilaoa taine

(Markus 1.29-31, Lukas 4.38-39)

¹⁴Idio ta Iesus ila idudunga Petrus ele lumaeai ta igera Petrus ilaoa taine idibal ta ienono imuliai, be itin iuanaoana. ¹⁵Be Iesus ikisi ibage ta oanaoananga toa oa itnan ei. Tota taine toa oa idae ta ila ipan Iesus aea annga.

Iesus ikado kemi panua busa

(Markus 1.32-34, Lukas 4.40-41)

¹⁶Ado idil ngan lailai toaiua, ta gid panua tuangai tital gid panua busa toa iriau papaeamao ienono ngan gid, ta tila pan Iesus. Ei ikado posanga kekelen ta gid iriau papaeamao titnan gid. Ta ikemi gid dibala tamad toa ngada oa pade. ¹⁷Kadonga toa ne iparangrang Deo ele posanga ede. Aisaia ibada Deo iaoa mugaeai ta ibode posanga bedane,

“Ei ikado kemi ada dibala imata ede ga ede,
ta isere gid ga tila aluai ngan gita.”

Iesus iposa ngan nasinga ei

(Lukas 9.57-60)

¹⁸Iesus igera ipom kapei tibalil ngan ei, ta ikeo pagid ele aluagau ngan gisingada tila liu isal iadag. ¹⁹Be madidnga ede apu aea inam pan ta ikeo, “Eaba paoatainga am, gau ga nanasi go ngan tibur isaoa eao la ngan.”

° 8.11 Lu 13.29   ° 8.12 Mt 22.13, 25.30, Lu 13.28   ° 8.17 Ais 53.4

²⁰Be Iesus ikeo pan bedane, “Gid kaua saksak ad baba enonga aea tanoelai, ga gid man ad luma abeiai, be Eaba Inat ele tibur eta enonga aea mao.”

²¹Idio ta aluagau ede pade ikeo pan bedane, “Maron, longo ngan gau nala nataian tamag bua.”

²²Be Iesus ikeo pan bedane, “Gid panua tiutai ngan madonga kemi toman ngan Deo mao, gid tirangrang ngan titaian led panua matemate, be eao nam nasi gau.”

Iesus ipamate rai ga ngalu
(Markus 4.35-41, Lukas 8.22-25)

²³Idio ta Iesus idae oagaeai, ta ele aluagau tinasi ei. ²⁴Tiuot ga tila liu irabuiai, be mole mao sariaba kapei inam, ta sobo iuangga irobi led oaga. Be Iesus ienono. ²⁵Gid tila pan ta tiuaon ei ta tikeo, “Maron, kado taduaea ta! Lua gita!”

²⁶Be ikeo pagid, “Ikamado ga amataud? Lemi kadonga lolo matua aea kapei eta mao.” Idio ta idae imadid ta idaba rai ga ngalu. Tota tibur madlo ituntun.

²⁷Be gid panua toa oa timatala kapei ta tikeo, “Ei eaba madongan ta rai ga ngalu tilongo ilinge?”

Iesus isere iriau papaeamao ngan panua rua
(Markus 5.1-17, Lukas 8.26-37)

²⁸Iesus iuot ngan liu isal iadag ta ila ngan tibur togid Gadara. Be panua rua toa iriau papaeamao ienono ngan gid, tiuot dengaeai ga tila pan. Gisirua matad saksak tau, ta gid panua tirangrang ngan tilalala ngan edap toa oa mao. ²⁹Be mole mao gisirua tingangar pan ta tikeo, “Eao Deo Inat, eao ga kado mado ngan gai? Ado kolikolinga aea maitne, be eao nam ngan paieiei gai na?”

³⁰Be gaea ipu kapei timadmadid aluai tede ga tianean. ³¹Ta gid iriau papaeamao tibeta matua ei bedane, “Oangga sere gai, longean gai ta ala adudunga ngan gaea ipu ga oaiua.”

³²Ta ikeo pagid, “Ala!” Tota titnan panua rua ta tila tidudunga ngan gaea ipu toa oa. Be mole mao, gid gaea toa ngada oa tilado manmanae ga titaptap perpereai ga tisulug ngan liu kapei ta timatemate. ³³Be gid panua toa timariala ngan gaea, tiaoa ga tila tuangai ta tipalongo ngan danga toa ngada oa, ga ngan panua rua toa iriau papaeamao titnan gid. ³⁴Be mole mao, gid ipom tiuot ga tila ngan geranga Iesus. Tiuot pan ga kus ta tibeta matua ei ngan itnan led tibur toa oa.

^f 8.20 2Ko 8.9   ^g 8.21 1Kin 19.20   ^h 8.26 Mt 14.31, Sng 89.9   ⁱ 8.29 Mk 1.24, Lu 4.41

Iesus ikado kemi eaba iae ga ibage imate

(Markus 2.1-12, Lukas 5.17-26)

9 ^{1j}Iesus idae ogaeai ta iuore ga ila liu isal iadag, ta ila ele tuangai.^k ²Be mole mao, panua edengada tibisi dibala tamad ede ga ila pan. Ei iae ga ibage imate, ta ienono ngan aea nagarengreng. Iesus igera led kadonga lolo matua aea ta ikeo pan dibala tamad bedane, “Leg eaba, pamatua lolom. Gau nasamum lem kadonga sasat na.”

³Be mole mao, gid madidnga apu ad tiposa pol ngan gid bedane, “Eaba toa ne iuangga ibada Deo imul!”^l

⁴^mBe Iesus iuatai ngan lolod ta ikeo, “Ikamado ga lolomi paeamao toa bedaoa? ⁵Posanga isaoa aea naurata malan: oangga nakeo, ‘Gau nasamum lem kadonga sasat,’ mao oangga nakeo, ‘Dae madid ta lalala?’

⁶Be gau ga napasolan gimidi ta irangrang ngan aotai kemi mambe Eaba Inat ieda kapei tanoeai ngan samumnga kadonga sasat.” Ta ikeo pan dibala tamad bedane, “Dae madid. Bada am nagarengreng ta la lem lumaeai.” ⁷Tota eaba toa oa idae imadid ta ilalala ga ila ele lumaeai. ⁸Be gid ipom tigeria ta titogragid ga tisoa Deo ieda. Ngansa ei ipamatua gid eababa ngan kadonga toa bedaoa.

Iesus ibaba Mateus, ta inasi ei

(Markus 2.13-17, Lukas 5.27-32)

⁹Idio ta Iesus ilalala ga ila ta igera eaba ede ieda Mateus imamado ngan luma takis aea. Ta ikeo pan, “Eao nam nasi gau.” Tota idae ga ila inasi ei.

¹⁰Idio ta gisirua timamado lumaeai ga tianean. Be panua busa takis ad ga kadonga sasat ad tinam tianean toman ngan Iesus ga ele aluagau. ¹¹Be gid Parisi tigeria bedaoa ta tikeo pagid ele aluagau bedane, “Ikamado ga lemi eaba paoatainga aea ianean toman ngan gid panua takis ad ga kadonga sasat ad?”^p

¹²Be Iesus ilongo bedaoa ta ikoli led posanga bedane, “Gid panua tinid kemi, led ipu eta ngan tila pan eaba keminga aea mao, be gid dibala tilagalaga pan. ¹³Be gimidi ala abada oatainga ngan Deo ele posanga ga oaine: ‘Gau tinig ngan lemi tenainga sapaeam mao. Be nakim lolomi isat ngan eaba ede pade.’ Ngansa gau nanam ngan babanga gid panua tututui mao, be nanam ngan babanga gid panua kadonga sasat ad.”

---

^j 9.1 Mt 4.13   ^k 9.1 Ngan ado toaiua, Iesus ele tuanga Kapernaum. Gera posanga ngan Mt 4.13.   ^l 9.3 Tikeo ga Iesus iuangga ibada Deo imul ngansa tikeo ga Deo kekelen irangrang ngan samumnga kadonga sasat. Gera posanga ngan Mk 2.6 ga Lu 5.21.   ^m 9.4 Lu 9.47, Ins 2.25   ⁿ 9.6 Ins 17.2   ^o 9.11 Lu 15.2   ^p 9.11 Gid Iuda mugaeai tikeo ga oangga tianean toman ngan panua papaeamao, eine gid pade ga tiuot paeamao Deo imatai.   ^q 9.13 Hos 6.6, Mt 12.7

**Iesus ele posanga pau irangrang ngan itlan led kadonga
mugamuga mao**

(Markus 2.18-22, Lukas 5.33-39)

¹⁴Idio ta gid aluagau ton Ioanes Paliliunga aea tinam tibeta Iesus bedane, “Ikamado ga gaingada gid Parisi anasnasi kadonga ngan plesenga annga, be lem aluagau tiplése annga mao?”

¹⁵Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba ede iuai taine, ta tikado eaneangga ngan led oainga, gid toman ngan oaeoed tirangrang ngan lolod isat mao, ngansa eaba oainga imamado toman ngan gid. Be ado ede muriai, panua padengada ga tipaeaoa eaba toa oa ga ila aluai ngan gid. Ta ngan ado toaiua, gid ga tiplése annga.

¹⁶“Be eaba eta irangrang ngan ibada malo pau ilia ta isaisai ngan aea malo mugamuga aea krak mao. Oangga ikado bedaoa, be imum ga kus ta ipaanado, eine malo pau ilia ga itaka malo mugamuga ga paeamao.^s

¹⁷Be eaba eta irangrang ngan iparere oain pau ngan meme itin kukul mugamuga mao. Oangga ikado bedaoa, eine oain pau ga ikado meme itin kukul mugamuga ga pak. Ta oain ga itoki, be meme itin kukul ga iduaea pade. Be gita taparere oain pau ngan meme itin kukul papau, ta oain toman ngan meme itin kukul ga tidio kemi.”

**Iesus ipei mulian taine kakauede imate, ga ikemi taine kapei isibo itin
aea pononga**

(Markus 5.21-43, Lukas 8.41-56)

¹⁸Iesus iposaposa maitne pagid aluagau ton Ioanes, be mole mao madidnga ede inam ikor iae boloma pan ta ikeo, “Gau natug taine imate toa patautene. Be eao nam dol bagem ga idae ngan ei, ta ei ga idae mulian.” ¹⁹Ta Iesus idae ta inasi ei ga ila toman ngan ele aluagau.

²⁰Be mole mao, taine ede aea dibala sing palapala ilalala Iesus imuriai ta isibo ele pononga imata. Aea dibala toa oa ikakado ei irangrang ngan aea rai sangaul ga igegea rua, ²¹“be ikeo iloleai bedane, “Oangga nasibo ele pononga kekelen, eine ga naot kemi pade.”

²²Be Iesus ipul ei ta igera taine toa oa ta ikeo, “Taine, pamatua lolom. Lem kadonga lolo matua aea ikado ga tinim iuot kemi.” Tota ngan ado imata toaiua ga ila, itin kemi mulian.

²³Idio ta Iesus ila idudunga madidnga ele lumaeai ta tigera panua titangtang ga tiusouso piloli ga arerengad kapei. ²⁴Be ikeo pagid, “Gimi adae ga ala. Taine kakauede imate mao. Ei ienono.” Be gid tinging ngan

---

^r 9.14 Lu 18.12   ^s 9.16 Ikamado ga Iesus ikeo ga malo pau ilia ga itaka malo mugamuga? Eine ngansa gid Israel mugaai, ad malo ede pade ngan gita ada malo labone. Togid, oangga tiuaoi pau ga kus ta timum ta tipaanado, eine ga ila kakauede.   ^t 9.21 Mt 14.36

ei. ²⁵Be ei isere gid ga tila gaot, ta idudunga ga ila pan taine kakauede ta ikisi ibage. Ta idae mulian. ²⁶Tota ato ngan Iesus ele kadonga toa oa iuasasa ga ipakaranga tibur toa oa.

Iesus ikado kemi panua rua matad ikila ga eaba ede iaoa gum

²⁷“Idio ta Iesus itnan tuanga toa oa ta ilalala ga ila. Be panua rua matad ikila tinasi ei ta tibaba bedane, “Devit itub,” uduan gairua.”

²⁸Io, Iesus idudunga lumaeai, be gisirua tinasi ei ga tila pan. Ta ibeta gisirua bedane, “Gimirua lolomi matua ta aeadi mambe gau narangrang ngan nakado kemi matami na?”

Ta gisirua tikeo, “Be, Maron.”

²⁹Tota idol ibage ga idae ngan gisirua matad ta ikeo, “Eine ga iuot ngan gimirua lalaede mambe lolomi matua ngan.” ³⁰“Tota gisirua matad pal ta tigeragera pade. Be Iesus iposa matua pagisirua bedane, “Gimirua agabit kemi. Ngan kado ta eaba eta pade iuatai ngan.”

³¹Be mao. Gisirua tiuot ga tila tipaoasasa posanga ngan ei ta iualu ipakaranga tibur toa oa.

³²Gisirua tiuot ga tila, be mole mao panua padengada tital eaba ede iriau paeamao ienono ngan ei ta ila pan Iesus. Iriau ikado ei ga iaoa gum.

³³“Iesus isere iriau paeamao ta eaba toa oa iposaposa pade. Be gid ipom tigeria ga timatala ta tikeo, “Mugaeai ga inam, danga eta bedane iuot Israel mao.”

³⁴“Be gid Parisi tikeo, “Ei iseresere gid iriau papaeamao ngan madidnga togid iriau papaeamao iura.”

Iesus ilolo isat ngan gid ipom

³⁵“Idio ta Iesus ilalala ga ila ngan gid tuanga kapeipei ga gereirei toa ngada oa. Ta ipapaoatai gid panua led luma raring aea iloleai, ga ipaola ato kemi ngan madonga Deo ibageai, ga ikemikemi ad dibala imata ede ga ede. ³⁶“Be igera gid ipom ta ilolo isat ngan gid, ngansa danga papaeamao iuotot ngan gid ta lolod ede ga ede ngan led madonga paeamao, be ad luanga eta mao. Gid mambe sipsip, be tamad eta imariala ngan gid mao.

³⁷“Tota ikeo pagid ele aluagau bedane, “Annga busa tau imatua ga ienono dadangai, be gid panua tibokoboko ngan aea badanga, gid busa mao. ³⁸Tota manta araring matua ga ila pan dadanga Itama, ta isula panua busa naurata ad ga tila tibada gid annga imatua.”

^u 9.27 Mt 20.29-34   ^v 9.27 Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub* ngan Mt 1.16.

^w 9.30 Mt 8.4   ^x 9.33 Mk 2.12   ^y 9.34 Mt 12.24, Mk 3.22, Lu 11.15   ^z 9.35 Mt 4.23, Mk 1.39   ^a 9.36 Nam 27.17, 1Kin 22.17, Sek 10.2, Mt 14.14, Mk 6.34   ^b 9.37 Lu 10.2

Aluagau sangaul ga igegea rua edad
(*Markus 3.13-19, Lukas 6.12-16*)

10 ¹Idio ta Iesus ibaba ele aluagau sangaul igegea rua ga tinam pan. Ta ipamatua gid ngan serenga iriau papaeamao ga keminga panua ad dibala imata ede ga ede.

²Iesus ele panua ato ad sangaul igegea rua, edad ga bedane: eaba imuga ngan gid eine Saimon toa tiuato ei Petrus, ga itar kakau Andreas, ga Jems toa Sebedi inat, ga itar kakau Ioanes, ³ga Pilip, ga Bartolomeus, ga Tomas, ga Mateus toa mugaeai ibabada takis, ga Jems toa Alpius inat, ga Tadius, ⁴ga Saimon Selot^d, ga Iudas Iskariot toa muriai idol Iesus ga idae aea miri itamatama bagedeai.

Iesus ibada naurata pagid ele aluagau
(*Markus 6.7-13, Lukas 9.1-5*)

⁵Iesus isula gid panua toa sangaul igegea rua oa ta irenren pagid bedane, “Gimi ala pagid alu padengada mao, ga ala ngan tuanga eta togid Samaria mao pade. ⁶eBe gimi ala pagid Israel kekelegid. Gid titnan Deo ele edap ga tisuus mambe sipsip. ⁷fGimi alalala ga ala ta apaola posanga ga bedane, ‘Madonga Deo ibageai tota iuot ne.’ ⁸Gimi ala akado kemi gid panua ad dibala, ga apei mulian gid panua timate, ga akado kemi gid panua ad dibala kankan ga tiuot kemi Deo imatai, ga asere gid iriau papaeamao. Pamatuanga toa ne nabada pagimi sapaeaan, tota ala abada sapaeaan pagid panua. Eine aea olnga mao. ⁹gGimi alalala be akikisi lemi pat gol ga silva mao, ga pat singsingia mao pade. ¹⁰hAbada ami bisinga mao, ga lemi pononga ga su ruangada mao, ga toto lalalanga aea mao pade. Ngansa eine tutui ngan gid panua tipan annga ga ila pagimi panua naurata ami ton Deo.

¹¹“Oangga gimi ala ngan tuanga kapei, mao kakauede isaoa, ailo eaba kemi eta ta aeno ele lumaeai ga iranrang ngan atnan tuanga toa oa. ¹²iTa oangga adudunga ngan luma ede, abada lemi ado kemi ga posanga lolo tarui aea ga ila pagid panua toa oa. ¹³Ta oangga gid panua kemikemi, lemi posanga lolo tarui aea ga idio pagid. Be oangga gid panua kemikemi mao, tota abada mulian lemi posanga lolo tarui aea. ¹⁴jBe oangga sapadua tibada gimi ga ala led lumaeai mao, ga tinid ngan longonga lemi posanga mao, tota atnan luma toa oa, mao tuanga toa oa, ta asile aemi aea kangkanga ga idio pagid. ^k ¹⁵lNakeo tautaunga pagimi,

^c 10.1 Mk 6.7, Lu 9.1   ^d 10.4 Ngan ado toaiua, tidol edaeda *Selot* ga idae ngan eaba sai

toa iuanga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.   ^e 10.6 Jer 50.6   ^f 10.7 Mt 3.2,

4.17, Lu 10.9,11   ^g 10.9 Lu 10.4   ^h 10.10 Lu 10.7, 1Ko 9.14   ⁱ 10.12 Lu 10.5-6

^j 10.14 Lu 10.10-12, PA 13.51   ^k 10.14 Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine

kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid.   ^l 10.15 OM 19.1-29, Mt 11.24, Jut 7

muriai oangga Deo ipamadid gid panua ngan posanga, gid ad panasnga ga iasal gid Sodom ga Gomora ad panasnga.”

Gid danga kulupulupu ga iuot
(Markus 13.9-13, Lukas 21.12-17)

16 ^mJesus ikeo pade bedane, “Ega, gau nasula gimi ga ala mambe sipsip tilalala rabu ngan kaua saksak. Tota manta anasi oatainga kemi lalaede mambe gid mota, be lolomi aea danga eta mao mambe man barur. 17 ⁿBe agabit kemi ngan panua papaeamao. Ngansa gid ga tidol gimi ga adae pagid madidnga patutuinga posanga ad bagedeai ta timuimui gimi led luma raring aea iloleai. 18 Ta gid ga tipamadid gimi pagid mamaron kapepei ga gavana matad, ngansa gimi gau leg panua. Toa bedaoa ta gimi ga apalongo gid ngan leg ato kemi, ta gid kapepei toa oa ga gid panua Iuda ad mao ga tilongo. 19 Be oangga tidol gimi ga adae bagedeai, lolomi ede ga ede ngan soa posanga aoangga akoli ga ila pagid mao. Ngansa ngan ado imata toaiua, Deo ga ibada posanga pagimi. 20 ^oNgansa eine gimi lemi posanga mao, be Tamami Itautau Tutui ga ikado posanga ga iuot aoamiai.

21 ^p“Be eaba itar kapepei ga aea kakakau ga tidol ei ga idae pagid madidnga bagedeai ta tirau ei ga imate. Be gergeu tamatamad ga tikado toa bedaoa pade ngan led gergeu. Ga gid gergeu ga timan tnatnad ga tamatamad ad isat ta tikeo pagid panua ta tirau gid ga timate. 22 Be panua busa ga lolod paeamao ngan gimi, ngansa gimi gau leg panua. Be oangga sai imadid matua ga iranrang ngan ele madonga tanoeai kus, eine Deo ga ibada ei mulian. 23 Be oangga tuanga ede tipaieiei gimi, tota aeaoa ga ala ngan tuanga eta pade. Ngansa nakeo tautaunga pagimi, gimi ga apasala lemi naurata ngan gid tuanga Israel maitne, be Eaba Inat ga iluai mulian ga inam.

24 ^q“Aluagau eta iasal ele eaba paoatainga aea mao, ga paeaeanga eta iasal aea maron mao pade. 25 ^rBe oangga aluagau iuot mambe ele eaba paoatainga aea, eine ikaranga ngan ei. Ga oangga paeaeanga iuot mambe aea maron, eine ikaranga ngan ei pade. Tota oangga panua aoad ibiu luma itama ta tiuato ei Belsebul^s, eine ga tiposa paeamao ga paeamao tau ngan gid ele luma lolo.”

---

^m 10.16 Lu 10.3, Ro 16.19   ⁿ 10.17-20 Mk 13.9-11, Lu 12.11-12, 21.12-15

^o 10.20 Ins 14.26   ^p 10.21 Mai 7.6, Mt 10.35, Mk 13.12, Lu 21.16   ^q 10.24 Lu 6.40,

Ins 13.16, 15.20   ^r 10.25 Mt 9.34, 12.24, Mk 3.22, Lu 11.15   ^s 10.25 *Belsebul* eine Satan ieda ede pade.

Manta tamataud Deo kekelen*(Lukas 12.2-7)*

²⁶ Iesus ikeo pade bedane, “Tota gimi amataud gid panua mao. Ngansa saoa danga ienono mumulnga labone, eine muriai ga iuot masaeai. Be saoa danga timudan labone, muriai panua toa ngada ne ga tiutai ngan. ²⁷ Saoa posanga nakeo pagimi ngan tibur dodom, gimi manta apalongo ga iuot merengai. Ga saoa posanga nakamur ngan ga alongo tangamiai, manta amadid luma ipaoeai ta apaola ga iuot pagid ipom. ²⁸ Ga pade, gid panua toa tiungga tipamate gimi, irangrang ngan amataud gid mao. Ngansa gid tipamate tinimi, be irangrang ngan tipamate tautaudimi mao. Be gimi amataud Deo. Ngansa ei irangrang ngan ipamate tinimi, be ipaeabu ngan tautaudimi pade ngan dinga imperno. ²⁹ Gimi aoatai, man gereirei eine panua tiuol rua ngan pat singsingia kelede, be eta ngan gid irangrang ngan itap ga imate sapaean mao. Tamami imata nanan gid toa ngada oa. ³⁰ Be ei iuade launimi idil toa ngada ne laboramiai, ta irangrang ngan imata sapian gimi mao pade. ³¹ Tota amataud mao. Ngan Deo imata, gimi kapei tau ngan man gereirei busa.”

Irangrang ngan maeamaea gita pan Iesus mao*(Lukas 12.8-9)*

³² Iesus ikeo pade bedane, “Tota oangga sai iuaoa pagid panua ngan ei gau leg eaba ede, eine gau pade ga naoaoa pan Tamag buburiai ngan ei gau leg eaba. ³³ Be oangga sai ikeo pagid panua ngan ei gau leg eaba mao, eine gau pade ga nakeo pan Tamag buburiai ngan eaba toa oa gau leg eaba mao.”

Manta takim Iesus kapei tau*(Lukas 12.51-53, 14.26-27)*

³⁴ Iesus ikeo pade bedane, “Kado gimi aoangga gau nanam ngan kadonga gid panua tanoeai ga lolod itarui. Eine mao. Be gau nanam ngan talnga didi paraunga aea ga inam! ³⁵ Ngansa ngan gau leg namanga, gid panua ga timan ariapolpol ngan gid.

“ Eaba ga iman itama aea isat,
ga taine ga iman itna aea isat,
ga taine oaininga ga iman ilaoa taine aea isat.

³⁶ Tota eaba isobosobo ga timan aea miri itamatama.’

¹ 10.26 Mk 4.22, Lu 8.17   ² 10.28 Jms 4.12   ³ 10.31 Mt 6.26   ⁴ 10.33 Mk 8.38, Lu 9.26, 2Ti 2.12   ⁵ 10.35-36 Mai 7.6

37“Eaba sai ikim itama ga itna kapei, be ikim gau kapei tau mao, eine irangrang ngan iman leg eaba mao. Toa bedaoa pade ngan inat ga inat taine, oangga ikim gid kapei, be ikim gau kapei tau mao, eine irangrang ngan iman leg eaba mao. 38^yBe oangga sai ibisi aea abei tabala ga inasi gau mao, eine irangrang ngan iman leg eaba mao. 39Oangga sai ikim tau ele madonga tanoelai, ei ga imate ta ele madonga ga iduaea. Be oangga sai imate ngan nasinga gau, ei ga ibada madonga kemi tautaunga.”

Eaba ilua Iesus ele panua, ei ga ibada lasunga kemi muriai
(Markus 9.41)

40^zIesus ikeo pade bedane, “Oangga sai itin igelgel ngan badanga gimii, eine ibada gau pade. Be oangga sai ibada gau, eine ibada gau kekelegau mao, be ibada eaba toa isula gau pade. 41Oangga sai itin igelgel ngan badanga eaba ede ibada Deo iaoa, ngansa Deo isula ei, Deo ga ilasu eaba toa oa lalaede mambe ilasu gid panua tibabada iaoa. Be oangga sai itin igelgel ngan badanga gid panua tututui, ngansa Deo isula gid, eine Deo ga ilasu eaba toa oa lalaede mambe ilasu gid panua tututui. 42Be oangga sai ikeo ga ilua gid aluagau togau ta ibada eau memednga ga ila pan aluagau eta togau toa ieda mao, nakeo tautaunga pagimi, irangrang ngan eaba toa oa isapir ngan badanga aea lasunga mao.”

Ioanes Paliliunga aea isula ele aluagau ta tila pan Iesus
(Lukas 7.18-35)

11 ¹Iesus ipasala ele renrennga pagid ele aluagau sangaul igegea rua, ga kus ta itnan tibur toa oa, ta ila ngan gid Galili led tuanga ga tuanga ta ipapaoatai gid ga ipapaola Deo ele posanga ga ila pagid.

²Be Ioanes Paliliunga aea imado ngan luma panasnga aea ta ilongo ngan Kristus^a ele bokonga. Tota isula ele aluagau ta tila pan ³ta tikeo, “Eao eaba toa Deo iposa tautaunga ngan isula go ga nam, mao gai asanga eaba eta pade?”

⁴Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Aluagimi ta apalongo Ioanes ngan saoa danga alongolongo ga ageragera. ⁵^bGid panua matad sususu tigeragera pade. Gid panua aed imate tilalala pade. Gid panua ad dibala kankan tiuot kemi Deo imatai. Gid panua tangad kua tilongolongo pade. Gid matemate tidae mulian. Ga gid panua lululunga ad tilongolongo ato kemi. ⁶Be kemi tau ngan eaba sai toa ilolo matua ngan gau, be ele kadonga lolo matua aea itap mao!”

⁷Gid aluagau ton Ioanes tiluagid ga tila ga kus ta Iesus iposa pagid ipom ngan Ioanes. Ta ikeo, “Mugaeai gimii ala ngan tibur modamodanga

^y 10.38-39 Mt 16.24-25, Mk 8.34-35, Lu 9.23-24, 17.33, Ins 12.25   ^z 10.40 Mk 9.37, Lu 10.16, Ins 13.20   ^a 11.2 Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16.

^b 11.5 Ais 35.5-6, 61.1

ngan geranga saoa? Aoangga agera eaba ilolo iburlogologoi alele mambe piso ede rai ipabeu na? Eine mao. ⁸Be gimi ala ngan geranga saoa danga? Aoangga agera eaba idol danga sisid kemikemi? Eine mao. Ega, gid panua tidol danga sisid kemikemi timamado ngan luma togid mamaron kapepei. ⁹Be ikamado ga gimi ala? Ala ngan geranga eaba ibada Deo iaoa? Be! Ei tota nena. Be nakeo pagimi, Ioanes iasal gid panua padengada tibabada Deo iaoa mugaeai. ¹⁰Deo ele laulau iposa ngan ei bedane,

“Ega, gau ga nasula leg eaba ato aea
ta ila imuga ngan eao.

Ta ei ga ipatutui danga toa ngada ne ngan lem namanga.’

¹¹Nakeo tautaunga pagimi, mugaeai ga irangrang ngan labone, eaba eta tanoeai iasal Ioanes Paliliunga aea mao. Be labone gid panua timamado Deo ibageai, gid edad kapepei ga gid edad mao toa ngada ne tiasal Ioanes. ^d ¹²Be ngan ado toaiua Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga ga irangrang ngan labone, gid panua tiparpar tau ga tipaparau ngan badanga madonga Deo ibageai. ¹³Ngansa gid panua tibada Deo iaoa ga gid panua tibode Deo ele apu, gid tikakado led posanga ga irangrang ngan Ioanes iuot. ¹⁴Be oangga gimi akim, kemi ngan aeadi Ioanes, ei Elaija toa Deo iposa tautaunga ngan mugaeai, ngan sulanga ei ga inam. ¹⁵Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine.

¹⁶“Be gau ga natado oanenga itna isaoa idodo kemi gid panua labone ad? Gid mambe gergeu timamado ngan tibur oalo aea ta tibaba ga ila pagid areread ga bedane,

¹⁷“Gai auso piloli ngan gimi,
be ikamado ga atoltol mao?
Gai akado keoalinga,
be ikamado ga atangtang mao?’

¹⁸Ngansa Ioanes inam ta iunun oain mao ga iplese annga, be gid panua tikeo ga iriau paeamao ienono ngan ei. ¹⁹Be Eaba Inat inam ta ianean ga iunun, be gid tikeo, ‘Ega, eaba ne ele eaneannga ga ununnga sat tau. Ei iarerea gid panua takis ad ga panua kadonga sasat ad.’ Gid tiselele toa bedaoa, be kadonga togid panua tikado Deo ele naurata tautaunga, eine ipasolan mambe Deo ele oatainga itutui.”

^c 11.10 Mal 3.1, Lu 1.76 ^d 11.11 Iesus ele posanga ipu ga bedane: Gid tiasal Ioanes ngansa gid tigera ga tiuatai ngan Iesus ele bokonga, be Ioanes igeram mao. ^e 11.12-13 Lu 16.16

^f 11.14 Mal 4.5, Mt 17.10-13, Mk 9.11-13 ^g 11.19 Mt 9.10

Paeamao tau ngan gid tuanga toa tipul lolod mao
(*Lukas 10.13-15*)

²⁰Idio ta Iesus iselele gid tuanga toa tigera ele uisinga pabusa, ngansa tipul lolod mao. ²¹^hTa ikeo bedane, “Paeamao tau ngan gimi panua ngan tuanga Korasin ga Betsaida! Ngansa oangga gid panua ngan tuanga Tair ga Saidonⁱ tigera gid uisinga mambe gimi agera nakakado, eine ga tidol danga sisid mok aea toa mugaeai oa ga tisama matad ngan asaso ta iman kilala ngan tipul lolod. ²²Be nakeo pagimi, muriai oangga Deo ipamadid gid panua ngan posanga, gimi ami panasnga ga iasal gid Tair ga Saidon ad panasnga. ²³^jBe gimi panua Kapernaum aoangga Deo ga isoa gimi ga adae buburiai na? Mao tau! Gimi ga asulug gadio, ta ala ngan tibur paeamao togid matemate. Ngansa oangga gid panua Sodom tigera gid uisinga mambe gimi Kapernaum agera nakakado, eine ga Sodom ienono ga irangrang ngan labone. ²⁴^kBe nakeo pagimi, muriai oangga Deo ipamadid gid panua ngan posanga, gimi ami panasnga ga iasal gid Sodom ad panasnga.”

Gimi anam pagau ta aearagimi
(*Lukas 10.21-22*)

²⁵^lNgan ado toaiua, Iesus iraring ga bedane, “Apa, eao Maron ngan bubur ga tano. Gau nasoa edam, ngansa eao mudan lem posanga ipu pagid panua oatainga ad. Be gid panua toa edad mao, eao pasolan lem posanga ipu pagid. ²⁶Be tautaunga Apa, eao nasi lem kimnga ta kado toa bedane.

²⁷^m“Gau Tamag idol danga toa ngada ne ga idae bagegeai. Be eaba eta iuatai ngan Deo Inat mao. Tamag kekelen iuatai. Be eaba eta pade iuatai ngan Tamag mao. Inat kekelen iuatai, toman ngan gid panua toa Inat ikim ipasolan ei pagid.

²⁸ⁿ“Gimi panua toa akakado naurata oanaoana ga danga kulupulupu ipaieiei gimi, gimi toa ngada ne anam pagau, ta gau ga naearan gimi kemi. ²⁹Gimi abada oatainga pagau ga aboko gadio ngan gau, mambe bulmakao iboko gadio ngan itama ta idada ele danga sisid. Ngansa gau nakado kadonga marum ngan gid panua, ga nasoa edag mulian mao. Ta gimi ga aearagimi kemi ga lolomi ede ga ede mao. ³⁰^oNgansa gau leg posanga ikulupu ngan aea nasinga mao, be leg naurata malamalan.”

---

^h 11.21-22 Ais 23, Ese 26.1–28.26, Jol 3.4-8, Amo 1.9-10, Sek 9.2-4   ⁱ 11.21 Tuanga Tair ga Saidon eine gid tuanga Iuda ad mao, be edad iuot kapei ngan led kadonga sasat.

^j 11.23 OM 19.24-28, Ais 14.13-15   ^k 11.24 Mt 10.15, Lu 10.12   ^l 11.25 1Ko 1.26-29

^m 11.27 Mt 28.18, Ins 1.18, 3.35, 10.15, 17.2   ⁿ 11.28 Jer 31.25   ^o 11.30 1Ia 5.3

Iesus iposa ngan kadonga ngan Ado Earainga aea

(Markus 2.23-28, Lukas 6.1-5)

12 ^{1p}Ngan taun toaiua, ngan Ado Earainga aea, Iesus asingada ele aluagau tilalala rabu ngan dadanga wit. Ele aluagau pitoreagid ta tipasu gid wit itautau idanga ede ta tian. ^{2q}Be gid Parisi tigera ta tikeo pan bedane, “Ega, kadonga toa lem aluagau tikakado eine tutui ngan Ado Earainga aea mao.”

^{3r}Ta ikoli led posanga bedane, “Kado gimi aoato laulau ngan Devit ele kadonga toa mugaeai oa mao. Ngan ado toaiua, Devit asingada iuaeoe pitoreagid, ^{4s}ta idudunga Deo ele palatai ta ibada bret tenainga aea toa ienono Deo imatai ta ian. Be bret toa oa itutui ngan gid panua tenainga ad kekelegid tianean.

^{5t}“Be kado gimi aoato posanga ede pade ga oaine ngan laulau apu aea mao. Ikeo ngan Deo ele luma, oangga gid panua tenainga ad tikakado naurata tenainga aea toa eoa ngan Ado Earainga aea, gid led idil eta paeamao mao. Tautauga tinasi apu ngan Ado Earainga aea toa eoa mao, be gid led idil eta paeamao mao. ^{6u}Be gau nakeo pagimi, eaba ede rabu ngan gimi, ei ieda kapei iasal luma ton Deo. ^{7v}Be posanga ede pade ngan Deo ele laulau ikeo bedane, ‘Gau tinig ngan lemi tenainga sapaean mao, be nakim lolomi isat ngan eaba ede pade.’ Oangga gimi aoatai kemi ngan posanga toa oa, irangrang ngan aselele gid panua tututui mao. ^{8w}Ngansa Eaba Inat ei Maron ngan Ado Earainga aea.”

Ngan Ado Earainga aea, Iesus ikado kemi eaba ibage imate

(Markus 3.1-6, Lukas 6.6-11)

⁹Iesus itnan tibur toa oa ta ila idudunga ngan led luma ede raring aea. ¹⁰“Be toa eoa eaba ede imamado, ibage ede imate. Ta gid panua tiuangga tigera idil eta paeamao pan Iesus ta tibeta ei bedane, “Eine tutui ngan takado kemi gid dibala ngan Ado Earainga aea pade, mao madongan?”

^{11x}Be ei ikeo pagid bedane, “Oangga eaba eta ngan gimi ele sipsip itap ga isulug babaesai ngan Ado Earainga aea, ei ga ikado mado? Ei ga idada ga idae mulian na? ¹²Be gita eababa taeasal sipsip tau. Tota eine tutui ngan tanasi kadonga kemi ngan Ado Earainga aea.”

¹³Io, Iesus ikeo pan eaba toa ibage imate oa bedane, “Patutui bagem.” Tota ipatutui ibage, ta ibage iuot kemi mulian mambe ibage ede pade. ^{14y}Be gid Parisi tiuot ga tila ta tiraurau aea posanga ngan pamatenga ei.

Deo isio Iesus ngan kadonga ele naurata

¹⁵Be Iesus iuatai ngan danga toa gid Parisi tiuangga tikado ngan ei, tota itnan tibur toa oa ga ila. Be ipom kapei tau tinasi ei ta ikado kemi

^p 12.1 Lo 23.25   ^q 12.2 IM 20.10   ^r 12.3-4 1Sml 21.1-6   ^s 12.4 Wkp 24.5-9

^t 12.5 Nam 28.9-10   ^u 12.6 Mt 12.41-42   ^v 12.7 Hos 6.6, Mt 9.13   ^w 12.10 Lu 14.3

^x 12.11-12 Lu 14.5   ^y 12.14 Ins 5.16

ad dibala toa ngada oa. ¹⁶ Be irenren matua pagid ngan tiuaoa ngan ei pagid panua padengada mao. ¹⁷ Ngan kadonga toa oa, ei iparangrang Deo ele posanga ede. Aisaia ibada Deo iaoa mugaesai ta ibode ga bedane,

¹⁸ ^a ^b “Ega, eaba toa ne ei gau leg paeaeanga.

Gau nasio ei.

Gau nakim ei tau

ga lolog kemi ngan ei.

Gau ga nadol Tautaudig Tutui ga ienono pan,

ta ei ga ipaola posanga pagid alu toa ngada ne tanoeai ngan leg edap ngan patutuinga gid.

¹⁹ Ei ga iaoa parau pagid panua mao ga ngar ga ngar mao.

Be gid panua ga tirangrang ngan tilongo ele posanga iuot kapei melemeleai mao pade.

²⁰ Piso ikolakolanga ta iuangga imakor,

ei ga ikor mao.

Be lam aea dinga imata igigimonga,

ei ga ipamate mao.^c

Ei ga ibokoboko toa bedaoa ga irangrang ngan ikado ga leg kadonga tutui iparangrang tibur toa ngada ne.

²¹ Ta gid alu toa ngada ne tanoeai ga tigaga matad ngan ei ngan badanga gid mulian.”

Gid Parisi tikeo ga Iesus iboko toman ngan Belsebul

(Markus 3.20-30, Lukas 11.14-23, 12.10)

²² Idio ta tital eaba ede iriau paeamao ienono ngan ei, ta ila pan Iesus. Eaba toa oa imata ikila ga iaoa gum. Ta Iesus ikado kemi ei, ta iposaposa ga igeragera pade. ²³ Gid ipom tigers toa bedaoa ta timatala kapei ta tikeo, “Kado eaba toa ne Devit itub^d?”

²⁴ Be gid Parisi tilongo bedaoa ta tikeo, “Eaba toa ne iseresere gid iriau papaeamao sapaeam mao. Be Belsebul, madidnga togid iriau papaeamao, ipamatua ei ta ikakado toa bedaoa.”

²⁵ Be Iesus iuatai ngan gid lolod ta ikeo pagid, “Oangga maron kapei ede ele panua timapoga ta tiparau pol ngan gid, eine ga timukuru. Ga toa bedaoa pade ngan tuanga ede, mao luma ede, oangga timapoga ta tiparau pol ngan gid, eine irangrang ngan timadid matua mao. ²⁶ Tota oangga Satan isere Satan, eine ele panua timapoga ta tiparau pol ngan

^z 12.16 Mt 8.4, Mk 3.12   ^a 12.18-21 Ais 42.1-4   ^b 12.18 Mt 3.17   ^c 12.20 Posanga oaine ton Aisaia ikeo ngan gid panua lolod matua tau mao ngan Deo. Iesus ikado kadonga marum ngan gid ta ilua gid ngan tinam pan Deo.   ^d 12.23 Gera palongonga ngan posanga idil Devit itub ngan Mt 1.16.   ^e 12.24 Mt 9.34, 10.25

gid. Toa bedaoa ga Satan imadid ga imugamuga ngan ele tibur kapei madongan? ²⁷Be oangga asol gau ngan serenga iriau papaeamao ngan Belsebul iura, gimi akeo mado ngan lemi panua toa tiseresere gid iriau papaeamao pade? Gimi aoangga Satan ilualua gid? Tota naurata togid lemi panua ga ipasolan mambe lemi seelenga itutui mao. ²⁸Be oangga Deo Itautau Tutui ipamatua gau ngan serenga iriau papaeamao, kadonga toa ne ipasolan gimi mambe madonga Deo ibageai iuot rabu ngan gimi na.

²⁹“Eaba eta irangrang ngan idudunga sapaean ngan luma ton eaba iura kapei, ngan lubnga ele danga sisid mao. Be oangga ikaukau eaba toa iura kapei oa ngan kenga ga kus, tota ei ga irangrang ngan ilub ele danga toa ngada oa lumaeai.

³⁰“Oangga sai iboko toman ngan gau mao, ei gau ag isat. Ga oangga sai ilua gau ngan badanga gid panua ga tinam boloma pan Deo mao, eine eaba toa oa iseresere gid ga tila aluai ngan Deo. ³¹Ngan ipu toaine nakeo pagimi, Deo ga isamum gid panua led kadonga sasat ga posanga papaeamao imata ede ga ede, be eaba sai ipaeabu ngan Itautau Tutui ieda, Deo ga isamum ele kadonga sat mao. ³²Ga oangga sai iposa paeamao ngan Eaba Inat, eine irangrang ngan Deo isamum ele kadonga sat. Be eaba sai iposa paeamao ngan Itautau Tutui, eine Deo ga isamum ele kadonga sat mao. Labone ga muriai pade, ele kadonga sat aea samumnga mao.”

Abei paeamao, itautau pade paeamao

(Lukas 6.43-45)

³³Iesus ikeo pade bedane, “Oangga akeo ga abei ede eine kemi, manta akado posanga lalaede toa bedaoa ngan itautau kemikemi. Oangga akeo ga abei ede eine paeamao, akado posanga lalaede toa bedaoa ngan itautau papaeamao. Ngansa gita taoatai ngan abei kemi ga abei paeamao ngan geranga itautau. ³⁴Gimi mota ele gergeu! Gimi panua papaeamao, tota akakado posanga kemikemi madongan? Ngansa saoa posanga iuon eaba iloleai, eine iaoa ga iposa ngan ga iuot. ³⁵Oangga eaba kemi, eine posanga kemikemi ienono iloleai, ta inasi posanga kemikemi toa oa. Be oangga eaba paeamao, eine posanga papaeamao ienono iloleai, ta inasi posanga papaeamao toa oa. ³⁶Be gau nakeo pagimi, muriai oangga Deo ipamadid gid panua ngan posanga, eine ga imata nanan lemi posanga idil toa ngada oa akakado alele toa mugaeai ga inam, ta gimi ga akoli posanga ga ila pan ngan. ³⁷Deo ga imata inasi eao lem posanga ta iuato eao eaba tutui. Oangga mao, ei ga imata inasi eao lem posanga ta ipanas go.”

^f 12.28 PA 10.38, 1Io 3.8   ^g 12.30 Mk 9.40, Lu 9.50   ^h 12.31 Ibr 6.4-6

ⁱ 12.33 Mt 7.16-20   ^j 12.34 Mt 3.7, 15.18, Lu 3.7, 6.45

Gid kapeipei Iuda ad tiuangga tigera Iesus ikado uisinga eta
(Markus 8.11-12, Lukas 11.29-32)

³⁸ ^kIdio ta gid madidnga apu ad ga gid Parisi edengada tikeo pan Iesus bedane, “Eaba paoatainga am, gai akim agera eao kado uisinga eta iman kilala.”

³⁹ ^lBe ei ikoli led posanga bedane, “Gid panua papaeamao labone ad lolod itnan Deo somisomi tau. Gid tikim tigera uisinga iman kilala. Be irangrang ngan tigera mao. Kilala keledede mon ga tigera, eine ngan Iona toa ibada Deo iaoa mugaeai. ⁴⁰ ^mNgan ado toaiua, ei ieno ado tol ga bong tol ia kapei iloleai. Ta lalaede toa bedaoa, Eaba Inat ga ieno tano iloleai aea ado tol ga bong tol. ⁴¹ ⁿBe muriai oangga Deo ipamadid gid panua ngan posanga, eine gid panua Ninive ga timadid ta tisol gid panua labone ad ngan posanga. Ngansa gid Ninive tilongo Iona ele posanga pabibnga aea ta tipul lolod. Be ega, labone eaba ede rabu ngan gimi iasal Iona, be gimi apul lolomi mao. ⁴² ^oBe oangga Deo ipamadid gid panua ngan posanga ngan ado toaiua, taine nagerara ngan tibur saut ga idae mulian toman ngan gid panua labone ad ta isol gid ngan posanga. Ngansa ele tuanga ienono tano idigedigeai, be ei ilalala aluai ga inam ngan longonga Solomon ele paoatainga. Be ega, labone eaba ede rabu ngan gimi iasal Solomon.”

Iesus ipaoatai gid panua ngan iriaua papaeamao led kadonga
(Lukas 11.24-26)

⁴³ Iesus ikeo pade bedane, “Oangga iriaua paeamao itnan eaba ede, eine ga ilalala alele ngan tibur mamasa, ta iloilo tibur eta kemi earainga aea. Be iuot ngan mao ⁴⁴ ta ikeo, ‘Gau ga naluagau mulian ngan luma toa natnan oa.’ Ta oangga ila iuot toa eoa, ei ga iger a luma toa oa ienono sapae an, be tisile ga tipatutui mulian. ⁴⁵ ^pGa kus ta ila ibada gid iriaua papaeamao lima ga rua toa tiasal ei ngan kadonga sasat. Ta gisingada tidudunga ta timulmulu toa eoa. Tota labone eaba toa oa ele madonga paeamao tau ga iasal ele madonga toa mugaeai aea. Gid panua papaeamao labone ad, eine ga tiuot toa bedaoa pade.

Iesus itna ga aea kakakau sapadua?
(Markus 3.31-35, Lukas 8.19-21)

⁴⁶ Iesus iposaposa pagid ipom maitne, be mole mao itna ga itar kakakau timadmadid gaot ngan luma toa oa ta tiuangga tiposa

^k 12.38 Mt 16.1, Lu 11.16, Ins 6.30   ^l 12.39 Mt 16.4, Mk 8.12   ^m 12.40 Jna 1.17

ⁿ 12.41 Jna 3.5   ^o 12.42 1Kin 10.1-10   ^p 12.45 2Pe 2.20

toman ngan ei. ⁴⁷Ta eaba ede ikeo pan, “Ega, tnam ga am kakakau timadmadid gaot, be tiuangga tiposa toman ngan eao.”^q

⁴⁸Be Iesus ikoli eaba toa oa ele posanga bedane, “Sai gau tntag, ga sapadua ag kakakau?” ⁴⁹Ta igaga ibage ga idae ta idodo gid ele aluagau ta ikeo, “Ega, gau tntag ga ag kakakau tota eko. ⁵⁰Ngansa oangga sapadua tinasi Tamag toa buburiai oa ele kimnga, gid gau ag kakakau ga liuliug ga tnatnag.”

Oanenga itna ngan eaba isiran wit ipuapua dadangai

(Markus 4.1-9, Lukas 8.4-8)

13 ¹Ngan ado toaiua, Iesus itnan luma ta iuot ga ila gaot. Ta idio imado liu kapei isaleai. ²Be gid ipom kapei tinam tiluplup pan. Tota idug ga idae ngan oaga ede ta idio imado ngan, be gid ipom timadmadid labiai. ³Ta itado oanenga itna busa pagid ta ikeo, “Ega, dadanga itama ila isiran wit ipuapua. ⁴Ei isisiran ga ila, be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio edap isaleai. Be gid man tinam ta tian ga kus. ⁵Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio ngan tano aea patpat kapepei. Be tano kapei tau mao, tota wit ipara ga idae manmanae ngansa isulug tau mao. ⁶Ado ipara ga idae ta ilaba wit. Be wit iuaroar tos ngan pat, tota imalai ga imisi. ⁷Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio ngan oaroaro aea gigi. Be oaroaro idae kapei ta imol wit ga paeamao. ⁸Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio ngan tano kemi, ta itautau iuot busa. Idanga ede itautau iuot bunu, idanga ede itautau iuot sangalima sangaul ede, idanga ede itautau iuot sangaul tol. ⁹Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine.”

Ikamado ga Iesus itatado oanenga itna?

(Markus 4.10-12, Lukas 8.9-10)

¹⁰Idio ta Iesus ele aluagau tinam pan ta tibeta ei bedane, “Ikamado ga eao tatado oanenga itna pagid ipom somisomi?”

¹¹Ta ikoli led posanga bedane, “Ngansa Deo ilongean gimi ta aoatai kemi ngan ele posanga ipu mumulnga ngan madonga ibageai. Be ibada oatainga toa ne ga ila pagid ipom mao. ¹²Oangga sai ele oatainga, Deo ga igaltatan ele oatainga ga ila kapei. Be oangga sai ele oatainga mao, saoa danga ei iuatai ngan kautede, eine Deo ga ikado ga imata sapian. ¹³Natado oanenga itna pagid ngan ipu ga oaine:

“Matad igeragera,
be tiuatai ngan saoa danga toa tigera oa mao.

^q 12.47 Lain 47 ienono ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik mao.

^r 12.50 Ro 8.29   ^s 13.2 Lu 5.1-3   ^t 13.12 Mt 25.29, Mk 4.25, Lu 8.18, 19.26

Ga tangad ibabada,
 be tiutai ngan saoa danga toa tilongo oa mao,
 ga tibada oatainga ngan mao pade.

14^uNgan kadonga toaine tiparangrang Deo ele posanga ede. Aisaia ibada Deo iaoa mugaesai ta ibode bedane,

“Gimi ga alongo posanga somisomi,
 be eine ga aoatai ngan ipu mao.
 Be gimi ageragera pabusa,
 be irangrang ngan laborami ibada mao.
 15^uNgansa gid panua toa ne lolod buobuo,
 be tangad itola ngan longonga posanga.
 Be matad isi pade.
 Ngan kado ta tigera ngan matad,
 ga tangad ilongo
 ta laborad ibada kemi posanga ipu.
 Toa bedaoa ta tipul lolod,
 ta nakado gid ga tiuot kemi. Be eine mao.’

16^vBe kemi tau ngan gimi! Ngansa gimi matami pal ta ageragera Deo ele posanga ipu, ga tangami ilongolongo ga abada oatainga. 17^uNakeo tautaunga pagimi, mugaesai ga inam, panua busa tibada Deo iaoa ga gid panua tututui busa lolod iminmin ngan geranga gid danga toa labone gimi agera, be gid tigera mao. Be lolod iminmin ngan longonga posanga toa gimi labone alongo, be gid tilongo mao.”

Iesus ipaola oanenga itna ipu ngan wit ipuapua

(Markus 4.13-20, Lukas 8.11-15)

18^uIesus ikeo pade bedane, “Tota alongo oanenga itna ipu ngan wit ipuapua ta abada oatainga ngan. 19^uOangga panua tilongo ato kemi ngan madonga Deo ibageai, be tiutai ngan ipu mao, Deo ele posanga ila pagid mambe wit ipuapua itaptap edap isaleai. Be eaba paeamao inam ta ipaeaoa posanga toa lolodeai oa. 20^uBe Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ngan tano aea patpat. Gid tilongo Deo ele posanga ga tibada manmanae ta tinid igelgel ngan. 21^uBe posanga toa oa isulug lolodeai mao, mambe wit iuaroar isulug gadio tanoeai mao. Gid tidio mole tau mao, ta oangga kadonga kulupulupu iuot, ga panua tipaieiei sapadua tinasi Deo ele posanga, eine led kadonga lolo matua aea itap manmanae tau. 22^wBe Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit

^u 13.14-15 Ais 6.9-10, Ins 12.40, PA 28.26-27   ^v 13.16-17 Lu 10.23-24

^w 13.22 Lu 12.16-21, 1Ti 6.9-10

ipuapua itaptap ngan oaroaro aea gigi. Gid tilongo Deo ele posanga, be gid danga tanoelai aea ikakado ga lolod ede ga ede, be tikim tau pat ta ipabuobuo laborad. Tota gid danga toa oa iuot mambe oaroaro aea gigi toa imol Deo ele posanga lolodeai, ta irangrang ngan itautau iuot mao. ²³Be Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ngan tano kemi. Gid tilongo Deo ele posanga ta tiutai kemi ngan ipu. Tota gid mambe tano kemi toa wit itautau iuot busa ngan. Idanga ede itautau iuot buno, padengada itautau iuot sangalima sangaul ede, padengada itautau iuot sangaul tol.”

Oanenga itna ngan purup papaeamao ipara dadangai

²⁴Jesus itado oanenga itna ede pade pagid ta ikeo, “Madonga Deo ibageai eine mambe eaba isiran wit ipuapua kemikemi aea dadangai. ²⁵Bong ede ele panua tienono, be aea isat ede inam ta isiran purup papaeamao wit iloleai. Ga kus ta ila. ²⁶Idio ga muriai, wit ipara ga idae ta iuanga itautau, be tigera purup papaeamao pade ipara toman ngan wit.

²⁷“Ta gid paeaeanga ton dadanga itama tila pan ta tikeo, ‘Maron, mugaeai eao siran wit kemikemi am dadangai, be ikamado ga purup papaeamao iparapara toman ngan?’

²⁸“Ta ikeo pagid, ‘Gau ag isat ede ikado toa bedane.’

“Ta gid paeaeanga tikeo pan, ‘Oangga eao kim, ta gai ala akule gid purup papaeamao ta asuk gid.’

²⁹“Be ikeo, ‘Mao. Ngan kado ta akule wit toman ngan purup papaeamao. ³⁰Atnan gisirua ga tidio ga irangrang ngan wit itautau imatua. Ta oangga wit imatua, eine ga nakeo pagimi paeaeanga ta ala asuk gid purup papaeamao mugaeai, ta akaukau gid ngan tulua ga tulua ta iman dinga aea. Be asuk gid wit itautau ta adol ngan leg luma annga aea.’”

Oanenga itna ngan mastet ipuapua (Markus 4.30-32, Lukas 13.18-19)

³¹Idio ta Jesus itado oanenga itna ede pade pagid ta ikeo, “Madonga Deo ibageai eine mambe mastet ipuapua eaba ede ibada ta iarum aea dadangai. ³²Tautaunga, mastet ipuapua eine kakauede tau ngan gid annga padengada ipuapua. Be oangga ipara ga idae, eine idae ga ila kapei ta iasal gid annga padengada dadangai. Ta iuot mambe abei, ta gid man tirangrang ngan tinam ta tirau ad luma ngan ibogaboga.”

Oanenga itna ngan yis (Lukas 13.20-21)

³³Idio ta Jesus itado oanenga itna ede pade pagid ipom bedane, “Madonga Deo ibageai eine mambe yis toa taine ede ibada, ta ibul toman

plaoa iuon ngan tabla kapeipei tol. Ga kus ta plaoa toa ngada oa isum ga idae kapei.”

Iesus itado posanga ngan gid oanenga itna mon
(*Markus 4.33-34*)

³⁴Gid posanga toa ngada oa Iesus itado pagid ipom, eine itado ngan gid oanenga itna mon. Ei iposa masaeai ngan danga eta mao. ³⁵*Ngan kadonga toa oa, ei iparangrang Deo ele posanga mambe eaba ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan ga bedane,

“Gau ga natado gid oanenga itna pagimi
ta napalongo ngan gid danga toa ienono mumulnga.
Ngan danga toa ngada ne led otnga mugaeai ga irangrang ngan
labone,
gid posanga toa oa ienono mumulnga.”

Iesus ipaola oanenga itna ipu ngan purup papaeamao

³⁶Iesus itnan gid ipom ga tidio ta ila idudunga lumaeai. Be ele aluagau tila pan ta tikeo, “Irangrang ngan eao paola oanenga itna ipu pagai ngan purup papaeamao dadangai?”

³⁷Ta ikoli led posanga bedane, “Eaba isiran wit ipuapua kemikemi eine Eaba Inat. ³⁸Be dadanga eine tibur toa ngada ne tanoelai. Be wit ipuapua kemikemi eine gid panua timamado Deo ibageai. Be purup papaeamao eine gid panua timamado eaba paeamao ibageai. ³⁹Be dadanga itama aea isat eine eaba paeamao. Be ado badanga annga aea, eine ado muriai toa madonga tanoelai kus. Be panua naurata ad eine gid anggelo.

⁴⁰^y“Be ngan ado muriai toa madonga tanoelai kus, kadonga ga iuot lalaede mambe gid panua tikulekule gid purup papaeamao ta titado ga tidae dingaeai. ⁴¹^zEaba Inat ga isula ele anggelo ta tibada danga toa ngada oa idadada gid panua ngan kadonga sasat ga gid panua toa ngada oa tipul murid ngan Deo ele apu, ta tila aluai ngan gid panua timamado Deo ibageai. ⁴²^aEine ga titado gid ga tidae dingaeai. Toa eoa ga titangtang paeamao ga luod kek ga kek. ⁴³^bNgan ado toaiua, gid panua tututui ga tiuot masaeai mambe ga ado imata ele taranga. Ta gid ga timamado Tamad Deo ibageai. Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine.”

Oanenga itna ngan apou iuon ngan pat ga ienono tano iloleai

⁴⁴Iesus ikeo pade bedane, “Madonga Deo ibageai eine mambe apou ede ienono mumulnga tano iloleai. Eaba ede iuot ngan apou toa oa

---

^x 13.35 Sng 78.2   ^y 13.40 Ins 15.6   ^z 13.41 Mt 24.31, 25.31, Mk 13.27   ^a 13.42 Mt 8.12
^b 13.43 Dan 12.3

ta imudan pade. Itin igelgel kapei ta ila ilongean ele danga sisid toa ngada oa pagid panua ta tiuolol gid. Ga kus ta ibada ele pat ta ila iuol tano toa oa ga iman ei aea.”

Oanenga itna ngan nagemgem ede aea olnga kapei

⁴⁵Iesus ikeo pade bedane, “Ga pade, madonga Deo ibageai eine mambe eaba ede toa ele naurata ngan badanga gid nagemgem kemikemi ta gid panua tiuolol pan. ⁴⁶Ado ede iuot ngan nagemgem ede kemi tau aea olnga kapei. Tota ila ilongean ele danga sisid toa ngada oa pagid panua ta tiuolol gid. Ga kus ta ibada ele pat ta ila iuol nagemgem toa oa ga iman ele.”

Oanenga itna ngan puo

⁴⁷Iesus ikeo pade bedane, “Ga pade, madonga Deo ibageai eine mambe puo ede titado ngan liu kapei. Titado puo toa oa ta tibabada ia busa imata ede ga ede. ⁴⁸Idio ta puo iuon, ta gid panua tidada ga idae labiai. Tota tidio timado ta tilelean gid ia. Ia kemikemi tidoldol ga tidae ngan karei, be ia papaeamao titado ga iduaea. ⁴⁹Eine ga iuot toa bedaoa pade ngan ado muriai toa madonga tanoelai kus. Gid anggelo ga tila ta tilelean panua papaeamao timamado rabu ngan panua tututui. ⁵⁰“Eine ga titado gid ga tidae dingaeai. Toa eoa ga titangtang paeamao ga luod kek ga kek.”

⁵¹Ta Iesus ibeta ele aluagau bedane, “Gimi aoatai ngan posanga toa ngada ne ipu pade?”

Ta tikeo, “Be.”

⁵²Ta ikeo pagid, “Tota gid aluagau toa ngada ne togau, gid mambe panua oatainga ad ngan Deo ele apu. Be gid tibada paoatainga ngan madonga Deo ibageai pade. Tota gid mambe luma itama ede toa ibada danga sisid kemikemi ele apouiai ga iuot. Danga sisid edengada mugamuga ga padengada papau.”

Gid Nasaret tipul murid ngan Iesus

(Markus 6.1-6, Lukas 4.16-30)

⁵³Idio ta Iesus ipasala ele posanga ngan gid oanenga itna toa ne ga kus ta itnan tibur toa oa. ⁵⁴^dTa iluai mulian aea tuanga ipuai Nasaret ta ipaoatai gid panua luma raring aea iloleai. Be gid tikakrik ta tikeo, “Eaba toa ne ibada ele oatainga sida? Iura madongan ta ikakado gid uisinga? ⁵⁵“Be eaba toa ne itama ikakado gid luma na? Itna ieda Maria ga itar kakakau Jems ga Iosep ga Saimon ga Iudas na? ⁵⁶Iliului pade timamado toman ngan gita na? Tota eaba ne ibada iura ga ele

° 13.50 Mt 13.42, Lu 13.28   ^d 13.54 Ins 7.15   ° 13.55 Ins 6.42

oatainga sida?” ^{57f}Gid panua lolod paeamao ngan ei ta tiposa toa bedaoa.

Be Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba ibada Deo iaoa ta ila ngan tuanga ga tuanga, panua busa ga tilolon ngan ei. Be oangga ila aea tuanga ipuai, pagid isobosobo, gid ga tilolon ngan ei mao.”

⁵⁸Tota Iesus ikado uisinga busa toa eoa mao ngansa lolod matua ngan ei mao.

Erot iuangga Iesus ei Ioanes Paliliunga aea

(Markus 6.14-29, Lukas 3.19-20, 9.7-9)

14 ¹Ngan ado toaiua, madidnga kapei Erot^g ilongo Iesus iualu. ²Ta ikeo pagid ele paeaeanga bedane, “Eaba toa ne ei Ioanes Paliliunga aea, be idae mulian ngan ele matenga. Tota iura kapei ngan kadonga gid uisinga.”

³⁻⁴^hErot ikeo bedaoa ngansa ei iuai Erodias, itar kapei Pilip iadaoa. Be ngan ipu toaiua Ioanes isebele Erot bedane, “Lem kadonga ngan oainga lem kadenge ne itutui mao.” Tota Erot isula ele panua ta tiluku Ioanes ta tiaud ei ga tidol ei ga idudunga ngan luma panasnga aea. ⁵ⁱTa Erot iuangga ipamate Ioanes, be imataud gid ipom, ngansa gid tiuangga Ioanes ei eaba ibada Deo iaoa.

⁶Be ado ede, Erot ikado eaneannga kapei ngan aea poponga. Be rabu ngan eaneannga toa oa, Erodias inat taine inam itoltol gid nounga matadeai, ta ikado ga Erot itin igelgel kapei. ⁷Tota ikado posanga tautaunga pan taine blala toa oa ngan badanga saoa danga ikim ga ila pan.

⁸Be ei inasi itna ilinge ta ikeo pan bedane, “Gau nakim toa patautene eao dol Ioanes Paliliunga aea ilabora ngan lalate ta bada ga inam pagau.”

⁹Maron kapei Erot ilongo posanga toa oa ta ilolo ikulupu ngan, be imata nanan ele posanga tautaunga toa ikado gid nounga matadeai. Tota ikeo pan ele paeaeanga ta ila ikado mambe taine blala ikeo ngan. ¹⁰Ta ele paeaeanga ila ngan luma panasnga aea ta iket Ioanes igagal ga put.

¹¹Tota idol ilabora ga idae ngan lalate ede ta ibada ga ila pan taine blala toa oa, ta ei ibada ga ila pan itna. ¹²Idio ta Ioanes ele aluagau tinam tibada ipat ta tila titaian. Ga kus ta tila tipalongo Iesus.

Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga

(Markus 6.31-44, Lukas 9.10-17, Ioanes 6.1-13)

¹³Iesus ilongo posanga ngan Ioanes ele matenga ga kus, ta itnan tibur toa oa. Ei idae oagaeai toman ngan ele aluagau, ta kekelegid tila ngan

^f 13.57 Ins 4.44   ^g 14.1 Erot toaine ieda ede pade Antipas. Ei madidnga kapei ngan tibur Galili ngan ado toaiua. Ei gergeu ton Erot ede pade toa mugaeai iuangga irau gergeu Iesus ga imate. Gera posanga ngan Mt 2.1-20.   ^h 14.3-4 Wkp 18.16, 20.21, Lu 3.19-20

ⁱ 14.5 Mt 21.26

tibur modamodanga ede. Be gid ipom ngan gid tuanga boloma, tilongo ngan ele langa toa oa ta tipaele ga tinasi ei. ¹⁴Ei itnan oaga ga idio be igera ipom kapei tau, ta ilolo isat ngan gid, ta ikado kemi ad dibala.

¹⁵Idio ta ado iuangga idil, ta ele aluagau tila pan ta tikeo, “Tibur ne modamodanga, be ado iuangga idil. Tota sula gid ipom ga tila ngan gid tuanga ta tiuol ad annga.”

¹⁶Be Iesus ikeo pagid, “Kemi ngan gid tila mao. Gimi apan ad annga.”

¹⁷Be ele aluagau tikeo, “Annga eta pade nene mao. Amai bret lima ga ia rua mon ienono.”

¹⁸Ta ikeo, “Abada ga inam pagau.” ¹⁹Io, Iesus ikeo pagid ipom ta tidio timado tanoeai^k. Ta ibada bret lima ga ia rua ta imata idae ga ila buburiai ta iposa kemi pan Deo ngan. Ga kus ta itei ta ibada ga ila pagid ele aluagau, ta gid tiuade ga ila pagid ipom. ²⁰Be gid toa ngada oa tian ga apad isum. Ga kus ta tibada mulian annga ilialia ta tinonoi ngan karei sangaul ga igegea rua. ²¹Toa eoa arangaranga bunoringring lima tian toman ngan adadaoad ga led gergeu.

Iesus ilalala eau igogoeai
(Markus 6.45-52, Ioanes 6.16-21)

²²Be mole mao, Iesus iaoa isensen ele aluagau ta tidae oagaeai ta timuga ngan ei ga tila liu isal iadag. Be ei ikeo ga idio ta isula gid ipom ga tila. ²³Io, isula gid ipom ga tila ga kus ta ei kekelen idae ga ila lusiai ta idio iraring. Tibur bong be ei kekelen imamado lusiai. ²⁴Be ele aluagau tiuodeode ga tila liu irabuiai, aluai tau ngan lab. Be rai kapei iuot ta isoka gid ga ngalu ipatabulbul gid.

²⁵Io, gaga iuangga itakai, be Iesus ilalala eau igogoeai ga ingata gid. ²⁶^mBe gid aluagau tigeria ei ilalala eau igogoeai ta tikakrik kapei ta tikeo, “Danga oa lausio eta!” Tota timataud ga tingangar.

²⁷Be mole mao Iesus ibaba ga ila pagid ta ikeo, “Lolomi pu! Eine gau. Amataud mao.”

²⁸Be Petrus ikeo pan bedane, “Maron, oangga eao tautaunga, keo pagau ta nalalala eau igogoeai ga nalat pago.”

²⁹Ta Iesus ikeo, “Nama.”

Tota Petrus isulug oagaeai ta ilalala gadae ngan eau igogo ga ingata Iesus. ³⁰Be ei igera rai kapei ta imataud. Tota iuangga imadi ta ibaba, “Maron, lua gau!”

³¹ⁿBe mole mao, Iesus igaga ibage ta igikiran Petrus ta ikeo, “O Petrus, eao lem kadonga lolo matua aea ne kapei mao. Eao kamado ga lolom ruangada?”

^j 14.19 Mt 15.35-39, Mk 8.6-10   ^k 14.19 Ngan posanga Grik, ikeo ga tidio timado *garaseai*.

^l 14.23 Lu 6.12, 9.28   ^m 14.26 Lu 24.37   ⁿ 14.31 Mt 8.26, Mk 4.39

³²Io, gisirua tidae oagaeai, tota rai itano ga idio. ³³Be gid toa oagaeai oa tilolon ngan ei kapei tau ta tikeo, “Tautauanga, eao Deo Inat.”

Iesus ikado kemi dibala busa Genesaret
(*Markus 6.53-56*)

³⁴Gid tiuore ngan liu isal iadag ta tidudunga ngan tuanga Genesaret. ³⁵Gid panua tigera Iesus ta tiuatai ngan ei. Tota tisula ato ga ila ngan gid tuanga boloma, ta tital gid panua ad dibala ga tila pan. ³⁶^oGid tibeta matua ei ngan ilongean gid ta tisibo ele pononga imatamata. Ta gid toa ngada oa tisibo ei bedaoa, tinid iuot kemi.

Deo ele posanga iasal nasinga togid Iuda tibutibud
(*Markus 7.1-13*)

15 ¹Idio ta gid Parisi edengada toman ngan gid madidnga apu ad titnan Ierusalem ga tila pan Iesus ta tibeta ei bedane, ²“Ikamado ga lem aluagau tipul murid ngan nasinga togid tibutibuda? Gid tisigiri baged mao be tian.”

³Ta ei ikoli led posanga bedane, “Be ikamado ga lemi nasinga ikado ga apul murimi ngan Deo ele posanga? ⁴^pNgansa Deo ikeo, ‘Eao manta lolon ngan tamam ga tnam ta nasi linged.’ Ga ‘Oangga sai kado posanga paeamao ngan itama mao itna, ei ga imate.’ ⁵Be gimi akeo ga oangga sai ikim, kemi ngan ikeo pan itama ga itna bedane, ‘Leg pat toa mugaeai ienono ngan luanga gimirua, gau nasio ngan iman Deo ele tenainga.’ ⁶Tota ei ga ilolon ngan itna ga itama mao, be gimi akeo ga eine kemi. Tota ngan lemi nasinga, gimi akado ga Deo ele posanga iman danga buligaliga. ⁷Gimi panua pakakanga ami! Mugaeai Aisaia ibada Deo iaoa tutui ngan gimi ta ikeo,

⁸“ ‘Gid panua toa ne tilolon ngan gau ngan aoad kekelen, be lolod inam pagau tautauanga mao.

⁹Gid tisoa edag sapaeen. Tikado paoatainga ngan gid eababa led posanga ta tikeo ga eine Deo ele apu.’ ”

Iesus iposa ngan gid danga ikado gita ga taot paeamao Deo imatai
(*Markus 7.14-23*)

¹⁰Iesus ibaba gid ipom ga tinam pan ta ikeo pagid bedane, “Gimi alongo kemi leg posanga ga abada oatainga. ¹¹^rSaoa danga idudunga eaba iaoai irangrang ngan ikado ei ga iuot paeamao Deo imatai mao.

---

^o 14.36 Mt 9.20-21   ^p 15.4 IM 20.12, 21.17, Wkp 20.9, Lo 5.16   ^q 15.8-9 Ais 29.13
^r 15.11 Mt 12.34

Be saoa danga ienono eaba iloleai ga iuot iaoai, eine ikado ei ga iuot paeamao Deo imatai.”

¹²Idio ta ele aluagau tila pan ta tibeta ei bedane, “Gid Parisi tilongo posanga toa ne ta lolod paeamao ngan, be eao oatai pade?”

¹³Ta ikoli led posanga bedane, “Saoa danga toa Tamag buburiai iarum aea dadangai mao, eine ga ikule ta itado ga iduaea. ¹⁴‘Gimi atnan gid ga tidio. Gid mambe panua matad sususu tipasolan edap pagid panua padengada matad sususu. Toa bedaoa ga gisingada titap babaeai ga tisulug.”

¹⁵Be Petrus ibeta ei bedane, “Irangrang ngan eao paola posanga ipu pagai ngan oanenga itna toa ne pade?”

¹⁶Ta Iesus ikeo, “Ikamado? Gimi pade laborami ibada maitne? ¹⁷Manta aotai bedane: Saoa danga idudunga eaba iaoai, eine ga ila iapai ta inasi edap sakir aea. ¹⁸Be gid danga iuot eaba iaoai, eine inam iloleai ga iuot. Ta gid danga toa bedaoa ikado ei ga iuot paeamao Deo imatai. ¹⁹Ngansa gid danga inam eaba iloleai ga iuot, eine gid danga papaeamao ga bedane: matad nanan danga papaeamao, ga raunga eaba ga imate, ga kadonga arala, ga kadonga iriau aea, ga lublubnga, ga posanga pakakanga, ga dabanga sasat. ²⁰Gid kadonga toa ne ikado eaba ga iuot paeamao Deo imatai. Be oangga eaba ian annga be isigiri ibage mao, kadonga toa ne irangrang ngan ikado ei ga iuot paeamao Deo imatai mao.”

Taine ede Kenan aea ilolo matua ngan Iesus

(Markus 7.24-30)

²¹Idio ta Iesus ila aluai ngan tibur toa oa ga ila ngan tibur togid panua Tair ga Saidon. ²²Be mole mao taine Kenan^t aea ede ngan tibur toa oa ila pan ta ibaba bedane, “Maron, eao Devit itub,^u uduan gau! Iriau paeamao ipaeabu ngan natug taine paeamao tau.”

²³Be Iesus ikoli ele posanga eta mao. Ta ele aluagau tila pan ta tikeo, “Palua taine toa ne ga ila, ngansa ei inasnasi gita be ibababa parpar tau.”

²⁴^vBe ei ikoli led posanga bedane, “Deo isula gau ga nanam pagid alu padengada mao. Isula gau ngan luanga gid Israel kekelegid toa titnan ele edap ga tisuusu mambe sipsip.”

²⁵Be ei inam boloma pan ta ikor iae ga isulug ta ikeo, “Maron, lua gau!”

²⁶Be Iesus ikoli ele posanga bedane, “Oangga natado gid gergeu ad bret ga ila pagid kaua, eine kemi mao.”

---

^s 15.14 Lu 6.39, Ro 2.19   ^t 15.22 Kenan eine alu ede pade. Gid Israel ad mao. Tuanga Tair ga Saidon ienono ngan led tibur kapei toa oa.   ^u 15.22 Gera palongonga ngan posanga idil Devit itub ngan Mt 1.16.   ^v 15.24 Mt 10.6

²⁷Ta ei ikeo, “Tautaunga, Maron. Be gid kaua pade tianeana annga isakirkir togid tamatamad itaptap ga isulug popou ibuloloeai.”

²⁸Iesus ilongo posanga toa ne ta ikeo, “O taine, lem kadonga lolo matua aea kapei tau. Danga toa ne ga iuot lalae de mambe eao kim.” Io, tutui ngan ado imata toaiua, taine toa oa ele gergeu iuot kemi.

Iesus ikado kemi panua busa

²⁹Idio ta Iesus itnan tibur toa oa ta ilalala ga ila liu kapei Galili isaleai. Ei idae ga ila bereoeai ta idio imado. ³⁰Be ipom kapei tila pan ta tital gid panua busa ad dibala. Edengada aed imatemate, padengada matad ikilakila, padengada tuatuaad konggekongge, padengada aoad gum, ga dibala padengada busa. Tidol gid boloma ngan Iesus iae, ta ikado kemi gid. ³¹Be panua tigera gid aoad gum tiposaposa, ga panua tuatuaad konggekongge iuot tutui, ga panua aed imatemate tilalala, ga panua matad ikilakila tigeragera pade. Tota gid ipom timatala kapei ta tisoa Deo togid Israel ieda.

Iesus ipan panua bunoringring pange ad annga

(Markus 8.1-10)

³²Idio ta Iesus ibaba ele aluagau ga tinam pan ta ikeo, “Gau lolog isat ngan gid ipom toa ne, ngansa timamado toman ngan gau irangrang ngan ado tol na, be ad annga eta mao. Be tinig ngan nasula gid ga tila toman ad pitoro mao. Ngan kado ta tinid iura mao ta titaptap edapeai.”

³³Be ele aluagau tikeo, “Tibur ne modamodanga. Be gita tabada annga sida irangrang ngan ipom kapei toa bedane?”

³⁴Ta Iesus ibeta gid, “Gimi ami bret pida ienono?”

Ta tikeo, “Lima ga rua toman ngan ia gereirei pidaede.”

³⁵Io, Iesus ikeo pagid ipom ta tidio timado tanoelai. ³⁶Ta ibada bret lima ga rua toman ngan ia, ta iposa kemi pan Deo. Ga kus ta itei ta ibada ga ila pagid aluagau, ta gid tiuade ga ila pagid ipom. ³⁷Gid toa ngada oa tian ga apad isum. Ga kus ta tibada gid annga ilialia mulian ta tinonoi ngan samare lima ga rua. ³⁸Arangaranga bunoringring pange tian toa eoa toman ngan adadaoad ga led gergeu. ³⁹Io, Iesus isula gid ipom ga tila, ga kus ta idae oagaeai ta ila ngan tibur togid Magadan.

Gid Parisi ga Sadiusi tibeta Iesus ngan kadonga uisinga

(Markus 8.11-13, Lukas 12.54-56)

16 ¹Idio ta gid Parisi ga Sadiusi tila pan Iesus ngan tobanga ei. Ta tibeta ei ngan pasolannga gid ngan uisinga eta iman kilala ngan ei ikakado Deo ele naurata.

^w 15.31 Mk 7.37   ^x 15.32 Mt 14.14   ^y 16.1 Mt 12.38, Lu 11.16

²Ta ikoli led posanga bedane, “Oangga ado idil ga mariamba isingsingia, gimi ga akeo, ‘Sabale ga tibur kemi, ngansa mariamba isingsingia.’ ³Be oangga gaisala, gimi ga akeo, ‘Labone rai ga iuot ga aoara itap, ngansa mariamba isingsingia be laulau kapei ipakala ado imata.’ Gimi aoatai kilala ngan tibur kemi ga tibur paeamao ngan geranga mariamba, be ikamado ga aoatai kilala ngan saoa danga iuotot labone rabu ngan gimi ne mao? ⁴*Gid panua papaeamao labone ad, lolod itnan Deo somisomi, be tikim tigera usinga iman kilala. Be gid ga tigera kilala eta pade mao. Kilala keledede mon ga tigera, eine kilala ngan Iona.”^a Iesus iposa bedaoa ga kus ta itnan gid ga ila.

Oanenga itna ngan yis togid Parisi ga Sadiusi
(*Markus 8.14-21*)

⁵Idio ta Iesus toman ngan ele aluagau tiuot ngan liu isal iadag, be ele aluagau matad sapian ngan badanga bret. ⁶^bBe Iesus ikeo pagid, “Gimi agabit kemi. Ala aluai ngan yis togid Parisi ga Sadiusi.”

⁷Ta tiposa pol ngan gid bedane, “Ei ikado posanga toa ne ngansa gita tabada bret mao.”

⁸Be Iesus iuatai ngan posanga toa tikeo ngan ta ikeo, “Lemi kadonga lolo matua aea kapei eta mao! Ikamado ga aposaposa ngan ami bret ienono mao? ⁹^cGimi laborami ibada maitne? Be kadonga iuot oadla ne, matami nanan mao? Gitaingada ipom bunoringring lima, gita ada bret lima mon, be gimi ananoi annga ilialia ngan karei pida? ¹⁰^dBe gitaingada ipom bunoringring pange, gita ada bret lima ga rua mon, be ananoi annga ilialia ngan samare pida? ¹¹Ikamado ga aoatai ngan leg posanga ipu mao? Gau naposa pagimi ngan bret mao, be nakeo ga agabit kemi ngan yis togid Parisi ga Sadiusi.” ¹²Io, tota tiuatai ngan ele posanga ipu. Ei iposa pagid ngan yis bret aea mao, be ikeo ga tigabit kemi ngan paoatainga togid Parisi ga Sadiusi.

Petrus iuaoa ngan Iesus ei sai
(*Markus 8.27-30, Lukas 9.18-21*)

¹³Idio ta Iesus ilalala ga ila ngan tibur boloma ngan tuanga Sisaria Pilipai. Ta ibeta ele aluagau bedane, “Gid panua tikeo ga Eaba Inat ei sai?”

¹⁴^eTa gid tikeo, “Panua edengada tikeo ga eao Ioanes Paliliunga aea, be padengada tikeo ga eao Elaija, be padengada tikeo ga eao Ieremaia, mao eaba ede ibada Deo iaoa mugaeai.”

^a 16.4 Mt 12.39, Lu 11.29   ^a 16.4 *Kilala ngan Iona* eine posanga ngan Iesus ele daenga mulian ngan matenga. Gera posanga ngan Mt 12.39-40.   ^b 16.6 Lu 12.1

^c 16.9 Mt 14.17-21   ^d 16.10 Mt 15.34-38   ^e 16.14 Mt 14.1-2, Mk 6.14-15, Lu 9.7-8

¹⁵Ta ibeta gid, “Be gimi akeo ga gau sai?”

¹⁶^fTa Saimon Petrus ikoli ele posanga bedane, “Eao Kristus^g, gergeu ton Deo toa imamado somisomi ne.”

¹⁷^hTa Iesus ikeo, “Saimon, gergeu ton Iona, kemi tau ngan eao! Ngansa eaba eta tanoelai ipaola posanga toa ne pago mao, be Tamag buburiai ipaola ga ila pago. ¹⁸ⁱBe gau nakeo pago, lalaede mambe edam Petrus ipu eine ‘pat,’ gau ga nakado ga gid panua tiuot iaoa kelede togau ga timadid matua ngan pat toa ne, ta irangrang ngan matenga iura iasal gid iaoa kelede togau mao. ¹⁹^jBe atama ila ngan madonga Deo ibageai, gau nabada aea kuklang ga ila pago. Ta saoa danga eao pakala tanoelai, eine Deo ga ipakala buburiai pade, be saoa danga eao longo ngan tanoelai, eine ga Deo ilongo ngan buburiai pade.”^k ²⁰Idio ta Iesus irenren matua pagid aluagau ngan tikeo pan eaba eta pade mao ngan ei Kristus.

Iesus iposa ngan ele matenga ga daenga mulian

(Markus 8.31–9.1, Lukas 9.22–27)

²¹Ngan ado toaiua ga ila, Iesus iaoa inasi pagid ele aluagau ngan ei manta ila Ierusalem ta ibada ieieinga imata ede ga ede pagid kapeipei ga gid madidnga tenainga ad ga apu ad bagedeai, ta tirau ei ga imate. Be ngan ado tol aea ta idae mulian.

²²Be Petrus ilongo bedaoa ta ibada Iesus ga ila digedige ta idaba ei bedane, “Maron, mao tau! Irangrang ngan kadonga toa ne iuot ngan eao mao ga mao!”

²³Be ei ipul ei ta ikeo pan Petrus bedane, “Satan, eao la muriai ngan gau! Eao oangga pakala leg edap na? Eao nasi Deo ele kimnga mao, be eao nasi gid eababa led kimnga.”

²⁴^lTota Iesus ikeo pagid ele aluagau bedane, “Oangga sai ikim inasi gau, manta itnan ele kimnga tano aea ga idio, ta ibisi aea abei tabala ta inasi gau. ²⁵^mNgansa oangga sai igera ele madonga tanoelai mambe danga kapei tau, ei ga imate ta ele madonga iduaea. Be oangga sai imate ngan nasinga gau, ei ga ibada madonga kemi tautaunga. ²⁶ⁿNgansa oangga eaba eta ibabada danga sisid toa ngada ne tanoelai, be isapir ngan madonga kemi muriai ngan ele matenga, ele danga toa ngada oa ga ilua ei madongan? Ngansa eaba eta irangrang ngan iuol ele madonga kemi muriai aea mao. ²⁷^oBe teta pade Eaba Inat ga inam toman ngan Itama ele taranga kapei ga ele angelo. Ngan ado toaiua, ei ga ikoli pagid panua kelede kelede ga inasi led kadonga. ²⁸Nakeo

^f 16.16 Ins 6.69 ^g 16.16 Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan

Mt 1.16. ^h 16.17 Gal 1.15-16 ⁱ 16.18 Ins 1.42, Ep 2.20 ^j 16.19 Mt 18.18, Ins 20.23

^k 16.19 Ngan posanga Grik Iesus ikeo ga bedane: *Saoa danga eao kaukau tanoelai, Deo ga ikaukau buburiai pade. Be saoa danga eao pola tanoelai, Deo ga ipola buburiai pade.*

^l 16.24 Mt 10.38, Lu 14.27 ^m 16.25 Mt 10.39, Lu 17.33, Ins 12.25 ⁿ 16.26 Mt 4.8-9

^o 16.27 Sng 62.12, Snd 24.12, Mt 25.31, Ro 2.6, PM 22.12

tautaunga pagimi, panua edengada timadmadid toa nene ga timate maitne, be tigera Eaba Inat inama ta danga toa ngada ne idae ibageai.”

Iesus itin iuot ede pade
(Markus 9.2-13, Lukas 9.28-36)

17 ¹Muriai ngan ado lima ga ede, Iesus ibada Petrus ga Jems ga itar kakau Ioanes kekelegid ta tidae ga tila ngan lusi ede gadae tau. ²Be toa eoa Iesus itin iuot ede pade matadeai. Ei imata iuot mambe ado, be ele danga sisid iuot bodbode ga mil ga mil mambe taranga. ³Be mole mao tigera Moses ga Elaija per ga tiuot, ta gisingada Iesus tiposaposa.

⁴Be Petrus ikeo pan Iesus bedane, “Maron, eine kemi ngan tadio toa eko. Oangga eao kim, gau ga nakado palata tol, eao lem ede, ga Moses ele ede, ga ede pade ton Elaija.”

⁵Ei iposaposa maitne, be mole mao laulau ede bodbode tau irobi gid. Be babanga ede iuot laulau iloleai ta ikeo, “Eine gau Natug toa nakim ei tau. Lolog kemi ngan ei. Gimi alongo ilinge.”

⁶Gid aluagau tilongo bedaoa ta tikor aed ga tidol laborad ga isulug tanoeai be timataud kapei tau. ⁷Be Iesus inam ta ibage idae ngan gid ta ikeo, “Adae amadid. Amataud mao.” ⁸Be matad idae ta tigera Iesus kekelen, be eaba eta pade mao.

⁹Idio ta tisorir lusiai ga tislug, ta Iesus irenren matua pagid ta ikeo, “Danga toa gimi agera ne, akeo pan eaba eta pade ngan mao, ga ila irangrang ngan Eaba Inat idae mulian ngan ele matenga.”

¹⁰Be ele aluagau tibeta ei bedane, “Ikamado ga gid madidnga apu ad tikeo ga Elaija ga inam imuga ngan Kristus?”

¹¹Ta ikoli led posanga bedane, “Posanga toa ne tautaunga. Elaija inam ta ipatutui danga toa ngada ne ngan Kristus ele namanga. ¹²Be gau nakeo pagimi, Elaija imuga ga inama o. Be gid tiuatai ngan ei mao. Tota tinasi led kimnga ta tikado paeamao ngan ei. Eine ga tipaieiei Eaba Inat toa bedaoa pade.” ¹³Iesus iposa bedaoa ta ele aluagau tiuatai, ei iposa pagid ngan Ioanes Paliliunga aea.

Iesus ikado kemi gergeu ede toa iriau paeamao ienono ngan ei
(Markus 9.14-29, Lukas 9.37-42)

¹⁴Iesus toman ngan ele aluagau toa tol oa tiuot pagid ipom. Be eaba ede ila pan ta ikor iae boloma pan ¹⁵ta ikeo, “Maron, uduan gau natug. Ei aea kakapanga ta ibabada ieieinga paeamao tau. Pateatea itap ga idae dingaeai ga pateatea itap ga isulug eauiai. ¹⁶Ta gau natal ei ga ila pagid lem aluagau, be tirangrang ngan tikemi ei mao.”

^p 17.2 2Pe 1.16-18   ^q 17.5 Lo 18.15, Sng 2.7, Ais 42.1, Mt 3.17, Mk 1.11, Lu 3.22

^r 17.10 Mal 4.5   ^s 17.12 Mt 11.14   ^t 17.13 Lu 1.17

¹⁷Ta Iesus ikeo bedane, “O gimi panua labone ami! Lolomi matua eta mao, be ananale ngan lemi kadonga sasat tau. Papida ga namamado toman ngan gimi ga nabisi ami kadonga kulupulupu? Atal gergeu toa na inam pagau.” ¹⁸Io, Iesus idaba iriau paeamao ta itnan gergeu toa oa. Tota aea kakapanga kus ngan ado imata toaiua.

¹⁹“Idio ta ele aluagau kekelegid tila pan ta tibeta ei, “Ikamado ga gai arangrang ngan serenga iriau paeamao toa oa mao?”

²⁰⁻²¹“Ta ikeo pagid, “Eine ngansa lemi kadonga lolo matua aea kapei mao. Nakeo tautaunga pagimi, oangga lolomi matua ngan Deo kautede pade, mambe mastet ipuapua kakauede, eine gimi ga arangrang ngan akeo pan lusi ga oaine bedane, ‘Eao dae ta la ga eoa,’ ta eine ga ilongo lingemi ga ila. Toa bedaoa ta gimi ga arangrang ngan akado danga toa ngada ne.”^w

Iesus iposa parua aea ngan ele matenga ga daenga mulian
(Markus 9.30-32, Lukas 9.43-45)

²²“Idio ta Iesus toman ngan ele alugau tila tiluplup Galili, ta ikeo pagid bedane, “Teta pade ga tidol Eaba Inat ga idae pagid panua bagedeai. ²³Ta gid ga tirau ei ga imate, be ngan ado tol aea, ei ga idae mulian.” Be ele aluagau tilongo posanga toa oa ta lolod isat kapei.

Iesus ga Petrus tiuol led takis

²⁴Iesus toman ngan ele aluagau tila tiuot Kapernaum, be gid panua takis ad ngan Deo ele luma tila pan Petrus ta tibeta ei, “Lemi eaba paoatainga aea iuolol takis ngan Deo ele luma pade?”

²⁵Ta Petrus ikeo, “Be. Ei iuolol.”

Idio ta Petrus idudunga lumaeai, be ikado posanga eta maitne, ta Iesus ibeta ei, “Saimon, eao keo mado ngan gid mamaron kapeipei tanoeai aea? Sapadua tibabada takis ga ila pagid, gid iaoa keledede togid, mao panua padengada?”

²⁶Ta Petrus ikeo, “Panua padengada.”

Ta Iesus ikeo, “Eine tautaunga. Tota gid iaoa keledede ton maron kapei tiuolol takis mao. ²⁷Be kado ta tapamasmasi lolod. Tota eao la ngan liu kapei ta tado lem konaonanga ga ila. Ia isaoa imuga ga ibada, tota dada ga idae ta pokaka iaoa. Eao ga gera pat ede ienono iaoai. Bada pat toa na ga ila pagid ta iman gitarua leda takis aea.”

---

^u 17.19 Mt 10.1   ^v 17.20-21 Mt 21.21, Mk 11.23, Lu 17.6, 1Ko 13.2   ^w 17.20-21 Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne bedane: ²¹ *Be iriau papaeamao toa bedane tirangrang ngan tilongo gimi sapaeai mao. Manta araring ga aplese annga ta io.*   ^x 17.22 Mt 16.21   ^y 17.24 IM 30.13, 38.26

Sai ieda iuot kapei tau ngan gid panua timamado Deo ibageai?

(Markus 9.33-37, Lukas 9.46-48)

18 ^{1z}Ngan ado imata toaiua, Iesus ele aluagau tila pan ta tibeta ei, “Sai ieda iuot kapei tau ngan gid panua timamado Deo ibageai?”
²Be Iesus ibaba gergeu ede ga inam pan ta idol ei rabu ngan gid ³“ta ikeo, “Nakeo tautauga pagimi, manta apul lolomi ga aot mambe gergeu. Oangga mao, irangrang ngan gimi abada madonga Deo ibageai mao. ⁴Tota oangga sai idol ei mulian ga idio gadio, mambe gergeu toaine, ei ieda ga iuot kapei rabu ngan gid panua timamado Deo ibageai. ^{5b}Be oangga sai ibada gergeu kelede toa bedane ngan gau edag ta ilua ei, eine ibada gau ta ilua gau.”

Tapaeabu ngan panua led kadonga lolo matua aea mao

(Markus 9.42-48, Lukas 17.1-2)

⁶Iesus ikeo pade bedane, “Gid leg panua toa edad mao bedane, gid lolod matua ngan gau kemi. Be oangga sai ipabuobuo eta ngan gid ta ele kadonga lolo matua aea itap, eine Deo ga ipanas eaba toa oa paeamao tau. Kemi ngan tikaukau eaba toa oa igagal ngan pat kapei ede ta titado ei ga isulug tadiai motean! Toa bedaoa ta irangrang ngan ipabuobuo eta ngan gid mao.

⁷“Paeamao tau ngan tal mon gid panua tanoelai! Ngansa danga busa iuangga ipabuobuo gid ta led kadonga lolo matua aea itap. Gid danga toa bedaoa ga iuotot. Be paeamao tau ngan eaba sai ikado danga toa bedaoa ga iuot. ^{8c}Tota oangga bagem mao aem ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, ket ta tado ga iduaea! Kemi ngan bagem kelede, mao aem kelede, ta eao la ngan madonga kemi. Be kado bagem rua, mao aem rua, ta Deo itado go ga la ngan dinga imperno. Dinga toa oa ianean somisomi ga ilalala ga ila. ⁹Be oangga matam eta ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, pasu matam ga iuot ta tado ga iduaea! Kemi ngan matam kelede ta eao la ngan madonga kemi. Be kado matam rua ta Deo itado go ga la ngan dinga imperno.

^{10-11 d}“Gimi agabit kemi. Ngan kado ta matami ibiu eta ngan leg panua toa edad mao ne. Ngansa gau nakeo pagimi, gid ad anggelo buburiai somisomi tigeragera Tamag imata toa buburiai oa.”^e

Oanenga itna ngan sipsip isusu

(Lukas 15.3-7)

¹²Iesus ikeo pade bedane, “Oangga eaba ede ele sipsip buno, be ede ngan gid isusu, gimi aoangga ei ga ikado mado? Eine ga itnan gid

^z 18.1 Lu 22.24   ^a 18.3 Mt 19.14, Mk 10.15, Lu 18.17   ^b 18.5 Mt 10.40, Lu 10.16, Ins 13.20
^c 18.8 Mt 5.29-30   ^d 18.10-11 Lu 19.10, Ibr 1.14   ^e 18.10-11 Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tibalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: ¹¹ Ngansa Eaba Inat inam ngan badanga mulian gid panua tisuususu.

sangalima sangaul pange igegea lima ga pange ga tidio bereoeai ta ila iloilu toa kelede oa isusu. ¹³Nakeo tautaunga pagimi, oangga iuot ngan sipsip toa oa, eine ga itin igelgel kapei. Ele tingelgel toa ne ga isasal ele tingelgel ngan gid padengada toa tisuus mao. ¹⁴Lalaede toa bedaoa, Tamami buburiai itin ngan ele panua gereirei toa eta ngan gid isusu mao.”

Iesus iposa ngan patutuinga kadonga sat ton leda eaba ede pade

¹⁵^fIesus ikeo pade bedane, “Oangga oaem ede pade ele kadonga sat ngan eao, la pan ta gimirua kekelegimi amado ta eao patutui ei. Oangga ilongo eao, tota kemi ngan gimirua lolomi itarui mulian. ¹⁶^gBe oangga ilongo lem posanga mao, tota bada eaba eta, mao panua rua pade ta tila toman ngan eao, ta timan bebem. Toa bedaoa ta ‘panua rua mao tol tipamatua posanga ga iuot tutui.’ ¹⁷Be oangga ilongo lemi posanga mao, tota apaola posanga toa oa pagid iaoa kelede ton Deo matadeai. Be oangga itin ngan longonga gid iaoa kelede ton Deo mao pade, tota atnan ei ga idio ta iuot mambe eaba takis aea, mao mambe eaba ede imangamanga ngan Deo.^h

¹⁸ⁱ“Nakeo tautaunga pagimi, saoa danga apakala tanoeai, eine Deo ga ipakala buburiai pade, be saoa danga alongo ngan tanoeai, eine Deo ga ilongo ngan buburiai pade.^j

¹⁹^k“Nakeo pade pagimi, oangga panua rua ngan gimira toa tanoeai ne lolod kelede ngan saoa danga tibeta Tamami buburiai ngan, eine ga ilongo gid ta ikado led posanga ga iuot. ²⁰Ngansa oangga panua rua mao tol tiluplup ngan gau edag, gau namamado rabu ngan gid.”

Oanenga itna ngan paeaeanga isamum iuae ede pade aea gigi mao

²¹Idio ta Petrus ila pan Iesus ta ibeta ei bedane, “Maron, oangga oaeg ede pade ele kadonga sat ngan gau, gau manta nasamum papida? Oangga ikado kadonga sat pagau palima ga rua, ta nasamum toa bedaoa palima ga rua, ikaranga na?”

²²^lBe Iesus ikoli ele posanga bedane, “Nakeo pago, lem kadonga ngan samumnga ele kadonga sasat palima ga rua ne iranrang mao. Be eao samum ga ila iranrang ngan palima ga rua, ga palima ga rua pade ga ila iranrang ngan sangalima sangaul rua.^m

---

^f 18.15 Lu 17.3, Gal 6.1   ^g 18.16 Lo 19.15, Ins 8.17   ^h 18.17 Ngan gid Iuda mugaeai, panua toa ngada oa lolod bake ngan gid panua takis ad. Eine ngansa panua takis ad somisomi tipakaka panua padengada ta tibabada pat kapei sapaeen. Be Iesus ikim ibada mulian gid panua toa bedaoa ga gid panua timangamanga ngan Deo pade ta tipul lolod. Gera posanga ngan Mt 9.9-13.   ⁱ 18.18 Mt 16.19, Ins 20.23   ^j 18.18 Gera palongonga ngan posanga idil toa ne ngan Mt 16.19.   ^k 18.19 Mk 11.24, Ins 15.7   ^l 18.22 OM 4.24, Lu 17.4   ^m 18.22 Iesus idol pakalanga eta ngan samumnga kadonga sasat mao. Ei ikim takakado somisomi.

²³“Ngan ipu toaine, madonga Deo ibageai eine mambe maron kapei ede tanoelai aea toa ikeo ga ele paeaeanga tinam pan ta tipatutui ad gigi. ²⁴Ei ikakado toa bedaoa, be tital eaba ede ga ila pan toa aea gigi gadae ngan pat bunoringring sangaul, irangrang ngan tiuade mao. ²⁵Ei irangrang ngan ikoli aea gigi toa oa mao. Ta aea maron ikeo pagid ele paeaeanga padengada ta tilongean eaba toa oa toman ngan iadaoa ga ele gergeu ta panua padengada tibada gid ga timan led paeaeanga sapaean. Ta ele danga sisid toa ngada oa, panua ga tiulol ga irangrang ngan aea gigi toa dodol oa kus.

²⁶“Be paeaeanga toa oa ikor iae pan ta ibeta matua bedane, ‘Eao sanga gau kauteta ta nakoli ag gigi toa dodol ne ga ila pago.’ ²⁷Be maron ilolo isat ngan paeaeanga toa oa, ta isamum aea gigi toa dodol oa ta ilongean ei ga ila sapaean.

²⁸“Be paeaeanga toa oa iuot ga ila ta igera iuae ede pade toa gisirua led naurata kelede. Eaba toa oa aea gigi pan iuot mambe pat buno edeⁿ. Tota iluku ei ta igikiran matua igagal ta ikeo, ‘Eao manta koli am gigi pagau toa patautene!’

²⁹“Be eaba toa oa ikor iae pan ta ibeta ei matua bedane, ‘Eao sanga gau kauteta, ta nakoli ag gigi toa ne ga ila pago.’

³⁰“Be paeaeanga toa oa itin ngan mao. Be ila idol eaba toa oa ga idudunga ngan luma panasnga aea, ga irangrang ngan ikoli aea gigi. ³¹Be gid paeaeanga padengada tigera ele kadonga toa bedaoa, ta lolod ikulupu tau. Tota tila pan ad maron ta aoad inasi pan ngan paeaeanga toa oa ele kadonga toa ngada oa.

³²“Idio ta maron ibaba paeaeanga toa oa ga inam pan ta ikeo, ‘Eao paeaeanga paeamao! Mugaeai eao tang pagau ta nasamum am gigi toa kapitnami oa. ³³Be eao kamado ga lolom isat ngan oaem ede pade mao, mambe gau lolog isat ngan eao mugaeai?’ ³⁴“Maron ilolo bake ta idol ei ga idae pagid madidnga bagedeai ngan luma panasnga aea, ta tipaieiei ei ga irangrang ngan iuol mulian aea gigi toa ngada oa.

³⁵^p“Be Tamag buburiai ga inasi kadonga lalaede toa bedaoa ngan gimidi pade, oangga asamum tautauga oaemi ede pade ele kadonga sasat ngan gimidi mao.”

Iesus iposa ngan ketnga oaininga

(Markus 10.1-12, Lukas 16.18)

19 ¹Idio ta Iesus ipasala gid posanga toa ne. Ga kus ta itnan Galili ta ila ngan gid tuanga Iudea iadag ngan eau Iordan. ²Ipom kapei tinasi ei, ta ikado kemi ad dibala ngan tibur toa oa.

ⁿ 18.28 Ngan ado toaiua, pat buno ede eine mambe olnga togid panua naurata ad ngan taiko tol. ^o 18.34 Mt 5.25-26 ^p 18.35 Mt 6.15, Mk 11.25, Ep 4.32, Kol 3.13

³Be gid Parisi tila pan ta tiuangga titoba ei ta tibeta ei bedane, “Eao keo mado ngan ketnga oaininga? Oangga eaba isuk iadaoa, be inasi ipu eta mao, eine tutui pade, mao madongan?”

⁴Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Kado gimi aoato laulau ngan danga toa Deo ikado mugaeai oa mao? Ele laulau ikeo ga mugaeai tau ikado danga toa ngada ne ga iuot, be ‘ikado gid panua ga tiuot arangaranga ga taine.’ ⁵Ta Deo ikeo bedane, ‘Ngan ipu toaine eaba ga itnan itama ga itna ta ila ilup toman ngan iadaoa, ta eine mambe gisirua tinid iuot kelede.’ ⁶Toa bedaoa ta tirangrang ngan timan rua pade mao. Gisirua tiuot kelede Deo imatai. Tota danga toa Deo ikaukau, irangrang ngan eaba eta iket mao.”

⁷Ta gid Parisi tikeo, “Tota ikamado ga Moses ibode apu ngan eaba iuangga isuk iadaoa, manta ibada laulau ngan ketnga led oaininga ga ila pan, ga kus ta isuk ei ga ila?”

⁸Ta Iesus ikeo, “Gimi apaki tangami ngan Deo ele posanga somisomi tau, tota Moses ilongean gimi ta asuksuk adadaoami. Be mugaeai tau ga inam, Deo ilongo ngan kadonga eta bedane mao. ⁹Be gau nakeo pagimi, oangga sai iadaoa ikado arala mao, be isuk ei sapaean ta iuai taine pau pade, eaba toa oa ikado kadonga arala.”

¹⁰Ta ele aluagau tikeo pan, “Oangga eaba imado paeamao toman ngan iadaoa bedaoa, kemi ngan gisirua tiuai mugaeai mao.”

¹¹Ta Iesus ikeo pagid, “Irangrang ngan panua toa ngada ne tinasi posanga ga oaine mao, be Deo ibada pagid panua keledengada. ¹²Alongo, arangaranga edengada tiuai taine mao ngan ipu imata ede ga ede. Edengada tinid paeamao ngan tnad ipopo gid, ta tirangrang ngan tiuai mao. Padengada, panua tipaeabu ngan tinid ta tirangrang ngan tiuai mao. Be padengada tiuai mao ngansa tiuangga tikado naurata ngan luanga gid panua ta tibada madonga Deo ibageai. Eaba sai irangrang ngan inasi posanga toa ne, kemi ngan inasi.”

Iesus ikeo ga tilongean gid gergeu ga tila pan
(Markus 10.13-16, Lukas 18.15-17)

¹³Idio ta gid panua tital led gergeu ga tila pan Iesus, ta tiuangga idol ibage ga idae ngan gid ta iraring ngan luanga gid. Be ele aluagau tidaba gid.

¹⁴Be Iesus ikeo, “Alongean gid gergeu ga tinam pagau. Apaidi gid mao. Ngansa madonga Deo ibageai eine togid panua toa bedane.” ¹⁵Idio ta idol ibage ga idae ngan gid gergeu kelede kelede, ga kus ta itnan tibur toa oa ga ila.

[¶] 19.4 OM 1.27, 5.2   [†] 19.5 OM 2.24, Ep 5.31   [§] 19.7 Lo 24.1-4, Mt 5.31   [‡] 19.9 Mt 5.32, 1Ko 7.10-11   [•] 19.14 Mt 18.2-3

Eaba toa ele danga sisid busa ila pan Iesus
(Markus 10.17-31, Lukas 18.18-30)

¹⁶ Be mole mao eaba ede ila pan Iesus ta ibeta ei bedane, “Eaba paoatainga am, gau ga nakado saoa kadonga kemi ta nabada madonga kemi somisomi?”

¹⁷ Ta Iesus ikeo, “Ikamado ga eao beta gau ngan kadonga kemikemi? Deo kekelen ei kemi. Be oangga eao keo ga bada madonga kemi somisomi, eao manta nasi gid apu ton Deo.”

¹⁸ Ta ibeta ei, “Eao keo ngan gid apu isaoa?”

Ta Iesus ikeo, “Eao pamate eaba ede pade mao, eao kado arala ta paeabu ngan oainga mao, eao lublub mao, oangga eao madid ngan posanga, iranrang ngan eao pakaka mao, ¹⁹ be eao manta lolon ngan tamam ga tnam ta nasi linged. Be eao kim lem eaba ede pade mambe kim go mulian.’”

²⁰ Ta eaba iriau toa oa ikeo, “Gau nanasnasi gid posanga toa ngada ne. Be leg idil isaoa imata karanga maitne?”

²¹ Ta Iesus ikeo pan, “Oangga eao keo ga ot tutui tau, eao la longean lem danga sisid toa ngada oa pagid panua ta tiuolol. Ta bada lem pat, ta oade ga ila pagid panua lululunga ad. Toa bedaoa ta lem danga sisid kemikemi ienono buburiai. Ga kus ta nam nasi gau.”

²² Be eaba iriau ilongo posanga toa ne ta ilolo itangtang be itnan ei ga ila. Ngansa ele danga sisid busa.

²³ Ta Iesus ikeo pagid ele aluagau, “Nakeo tautaunga pagimi, eine kulupu tau ngan gid panua toa led danga sisid busa ngan tibada madonga Deo ibageai. ²⁴ Nakeo pade pagimi, oangga kamel itoba ngan ipurususu ngan salumu aea baba, eine ga kulupu ngan ei, mao madongan? Be kulupu ga kulupu tau ngan eaba sai toa ele danga sisid busa, ngan ibada madonga Deo ibageai.”

²⁵ Be gid aluagau tilongo posanga toa ne ta tikakrik kapei ta tikeo, “Toa bedaoa ta sai iranrang ngan Deo ibada ei mulian?”

²⁶ Be Iesus imata ila pagid ta ikeo, “Gid eababa tiranrang mao. Be Deo kekelen iranrang ngan ikado danga toa ngada ne.”

²⁷ Tota Petrus ikeo, “Ega, gai atnan lemai danga sisid toa ngada oa ta anama anasi go. Eine gai ga abada saoa?”

²⁸ Ta Iesus ikeo pagid, “Nakeo tautaunga pagimi, muriai oangga Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot pau, Eaba Inat ga idio imado ngan ele mul Maron aea ngan taranga kapei. Ta gimi panua toa anasnasi gau, gimi pade ga amamado ngan lemi mul maron aea kelede kelede ta

---

^v 19.17 Wkp 18.5, Lu 10.28   ^w 19.18 IM 20.13-16, Lo 5.17-20   ^x 19.19 IM 20.12, Wkp 19.18, Lo 5.16   ^y 19.26 Jop 42.2   ^z 19.28 Mt 25.31, Lu 22.30, PM 3.21

amugamuga ngan gid lum sangaul igegea rua togid Israel. ²⁹Be oangga sai inasi gau ta itnan ele luma, ga itar kapeipei, ga aea kakakau, ga iliuliu, ga itama, ga itna, ga ele gergeu, ga aea dadanga, eine Deo ga ikoli buno pade pan eaba toa oa ngan danga sisid toa ne, ta ei ga ibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila. ³⁰^aBe panua busa toa edad kapei labone, muriai edad ga isulug. Be panua busa toa edad mao labone, muriai edad ga iuot kapei.”

Oanenga itna ngan gid panua tiboko ngan dadanga oain

20 ¹Iesus ikeo pade bedane, “Nakeo bedaoa ngansa madonga Deo ibageai eine mambe ninipunga ga oaine ngan dadanga itama ede. Gaisala rumaruma ei isogou ga ila ngan ilonga gid panua ta tiboko ngan aea dadanga oain. ²Gid panua naurata ad tilongo ngan badanga pat kelede iman ad olnga ngan ado toaiua. Tota isula gid ga tila tiboko aea dadangai.

³“Be gaisala ngan ado imata lima ga pange, eaba toa oa ila ngan tibur oalo aea ta igera gid panua timadmadid sapaeen. ⁴Ta ikeo pagid, ‘Gimi pade ala aboko ngan ag dadanga oain, ta gau ga naol gimi ngan saoa olnga itutui ngan lemi naurata.’ ⁵Tota gid pade tila tiboko toa eoa.

“Be ngan arobad ei ila ipalum gid panua toa bedaoa pade, ga lailai ngan ado imata tol, ikado toa bedaoa pade. ⁶Be lailai ngan ado imata lima, ila ngan tibur oalo aea pade ta igera panua padengada timadmadid sapaeen ta ikeo pagid, ‘Ikamado ga gimi amadmadid sapaeen ado dodol toa ne ga lailai?’

⁷“Ta tikeo pan bedane, ‘Eine ngansa eaba eta ibada naurata pagai mao.’
“Ta ikeo pagid, ‘Gimi pade ala aboko ngan ag dadanga oain.’

⁸“Io, ado idil ga kus ta dadanga itama ikeo pan ele madidnga ngan gid panua naurata ad bedane, ‘Baba gid panua naurata ad ga tinam, ta bada ad olnga ga ila pagid. Be eao pamuga olnga ila pagid panua toa tinam lailai tau, ta ol gid ga ila irangrang ngan gid panua tinama gaisala.’

⁹“Io, gid panua tinam lailai ngan ado imata lima, gid kelede kelede tibada pat kelede iman ad olnga. ¹⁰Ila ga kus ta gid panua toa tinama gaisala ngan naurata, gid tiuangga ad olnga ga iasal olnga togid panua tiboko lailai kekelen. Be mao. Gid pade tibada pat kelede. ¹¹Tibada ad olnga toa bedaoa ta tiselele dadanga itama ¹²ta tikeo, ‘Gid panua tinam muriai tau, gid tikado naurata kautede mon, be eao kamado ol gid lalaede mambe gai pade? Be gai aboko matua ado dodol ga lailai, be ado ilang karkar gai tau!’

¹³“Be dadanga itama ikoli posanga pan eaba ede ngan gid ta ikeo, ‘Leg eaba, gau leg idil eta paeamao ngan go mao. Gaisala gitarua loloda

^a 19.30 Mt 20.16, Lu 13.30   ^b 20.8 Wkp 19.13, Lo 24.15

kelede ngan eao bada pat kelede ngan lem naurata labone na? ¹⁴Eao bada am olnga ta la. Be gid panua tinam muriai, gau nakim naol gid ngan olnga lalaede mambe eao bada. ¹⁵Eine danga togau. Be oangga nanasi leg kimnga ngan saoa danga togau, eao gera mambe itutui mao na? Be kado lolom paeamao ngan leg mamaron?”

¹⁶“Be lalaede toa bedaoa, panua busa toa edad kapei labone, muriai edad ga isulug. Be panua busa toa edad mao labone, muriai edad ga iuot kapei.”

Iesus iposa patol aea ngan ele matenga ga daenga mulian

(Markus 10.32-34, Lukas 18.31-33)

¹⁷Idio ta Iesus ilalala ga ila Ierusalem, be edap irabuiai, ibada ele aluagau sangaul igegea rua, ta gid kekelegid tila digedige ta ikeo pagid, ¹⁸“Ega, gita tala Ierusalem. Be toa eoa ga tidol Eaba Inat ga idae pagid madidnga tenainga ad ga apu ad bagedeai. Ta gid ga tipamadid ei ngan posanga ta tirau posanga ngan pamatenga ei. ¹⁹Eine ga tidol ei ga idae pagid alu padengada bagedeai, ta gid ga tigalinge paeamao ngan ei, ga timuimui ei, ga tipatoto ei ngan abei tabala. Be ngan ado tol aea ta idae mulian.”

Jems ga Ioanes tnad iuangga gisirua tibada edaeda kapei

(Markus 10.35-45)

²⁰Idio ta Sebedi iadaoa ibada ele gergeu rua ta tila pan Iesus. Ta ikor iae ta iuangga ibeta ei ngan danga ede.

²¹“Ta Iesus ibeta ei, “Eao kim saoa?”

Ta ikeo, “Muriai oangga eao ot Maron kapei ta danga toa ngada ne idae bagemeai, gau nakim leg gergeu toa rua ne tibada edaeda kapei toman ngan eao, ta ede imado ngan bagem oatai, be ede pade ngan bagem angas.”

²²“Be Iesus ikoli ele posanga bedane, “Gimi aoatai ngan saoa danga abeta ngan ne mao. Loba ieieinga aea toa teta pade ga naun, gimii arangrang ngan aun pade?”

Ta gisirua tikeo pan, “Be. Gairua arangrang.”

²³Ta ikeo pagid, “Tautaunga, gimirua ga aun loba ieieinga aea mambe gau naun. Be sapadua ga timado ngan bageg oatai ga bageg angas, eine danga togau mao. Tamag kekelen ibada gid mul toa ne pagid panua toa ei isio.”

²⁴Idio ta gid aluagau padengada tilongo posanga toa oa ta lolod bake pagisirua. ²⁵“Be Iesus ibaba gid ga tinam pan ta ikeo, “Gimi aoatai ngan

^c 20.16 Mt 19.30, Mk 10.31   ^d 20.18 Mt 16.21, 17.22-23   ^e 20.21 Mt 19.28, Lu 22.30

^f 20.22 Mt 26.39, Ins 18.11   ^g 20.25 Lu 22.25-26

kadonga togid alu padengada. Ad mamaron kapepei timadid matua ta tipaeaea led panua, ga ad madidnga tikado kulupu tau ngan gid. ²⁶ ^hBe irangrang ngan gimi anasi kadonga toa ne mao. Be sai ngan gimi uangga ieda iuot kapei, manta ikado naurata ngan luanga gimi. ²⁷ Ga sai uangga imadid ga imuga ngan gimi, ei ga iman lemi paeaeanga. ²⁸ ⁱEine mambe Eaba Inat pade. Ei inama ngan gid panua tilua ei mao, be ei inama ngan luanga gid panua. Ta ilongean ei mulian ga imate ngan patutuanga panua busa ad gigi kapei Deo imatai.”

Iesus ikado kemi panua rua matad sususu
(*Markus 10.46-52, Lukas 18.35-43*)

²⁹ Idio ta Iesus asingada ele aluagau titnan tuanga Ieriko ga tila, be ipom kapei tinasi ei. ³⁰ Be panua rua timamado edap isaleai, matad sususu. Gisirua tilongo ngan Iesus ilalala ga inam, ta mole mao tibaba matua bedane, “Maron, eao Devit itub,^j uduan gairua!”

³¹ Be gid ipom tidaba gisirua ta tikeo, “Amumun!”

Be mao. Gisirua tibaba matua pade, “Maron, eao Devit itub, uduan gairua!”

³² Ta Iesus iae tor ta ibaba gisirua ga tinam ta ikeo, “Gimirua akim nakado mado ngan gimi?”

³³ Ta tikeo, “Maron, gai akim eao kado kemi matamai.”

³⁴ Io, Iesus ilolo isat ngan gisirua ta idol ibage ga idae ngan matad. Be mole mao, matad iuot kemi pade ta tilalala ga tinasi ei.

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(*Markus 11.1-11, Lukas 19.28-40, Ioanes 12.12-19*)

21 ¹ Idio ta Iesus asingada ele aluagau tipaboloma Ierusalem ta tiuot ngan tuanga Betpage ngan bereo Oliv. Ta isula ele aluagau rua ² ta irenren pagisirua bedane, “Gimirua ala ngan tuanga ga matadai ne, be mole mao, gimirua ga agera donki ede tikaukau ngan oaro toman ngan ele gergeu daenga pau. Apola ad oaro ta abada gisirua ga tinam pagau. ³ Be oangga eaba eta ibeta gimirua ngan, gimi ga akeo, ‘Maron ele bokonga ngan gisirua. Be mole mao ei ga isula gisirua ta tiluagid mulian.’”

⁴ Kadonga toa ne iuot ta iparangrang Deo ele posanga mambe eaba ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan bedane,

⁵ ^k“Apalongo gid panua ngan bereo Saion^l bedane,

---

^h 20.26 Mt 23.11, Mk 9.35 ⁱ 20.28 Lu 22.27, Plp 2.7 ^j 20.30 Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub* ngan Mt 1.16. Posanga idil toa ne iuot ngan 21.9 pade.

^k 21.5 Sek 9.9 ^l 21.5 Ngan posanga Grik, *panua ngan bereo Saion* eine ga bedane: *gergeu taine Saion aea*, be iposaposa ngan gid panua Ierusalem ad. Bereo Saion eine bereo toa tuanga Ierusalem ienono ngan.

‘Ega, ami Maron kapei tota ila pagimi ne.
 Ei iparim ngan ei mulian mao,
 be imamado donki ipaoeai,
 be imamado donki daenga pau ede ipaoeai.’ ”

⁶Io, aluagau toa rua oa tila tikado mambe Iesus ikeo pagisirua ngan.
⁷Tibada donki itna toman ngan ele gergeu, ta tidol led pononga mamarae ga idae paodeai ta Iesus idae imado ngan. ⁸Be panua busa tau tibada led pononga mamarae ta tilalo edapeai. Be padengada tiket abei ilaun kapeipei ta tilalo edapeai pade. ⁹^mPanua busa tilalala ga timuga ngan ei, be padengada tilalala muriai, ta tibaba bedane,

“Eao Devit itub,
 gai asoa edam ga idaeⁿ!”

“Maron ipamatua eaba toa inama ngan ei ieda ne!”

“Tasoa Maron gadae tau ieda!”

¹⁰Io, Iesus idudunga Ierusalem toa bedaoa, ta gid ipom tuangai ad titogradid ta tibeta pol gid alele bedane, “Eaba toa ne sai?”

¹¹Be panua toa oa, tikoli led posanga bedane, “Eine Iesus, eaba toa ibada Deo iaoa. Aea tuanga ipu Nasaret ngan tibur Galili.”

Iesus isere gid panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai
(Markus 11.15-19, Lukas 19.45-48, Ioanes 2.13-22)

¹²Idio ta Iesus idudunga ngan Deo ele luma aea ala ta isere gid panua tibokoboko ngan pat aea badanga ga gid panua tiuolol danga sisid Deo ele lumaeai. Ta ipatabul gid popou togid panua tilaumlale ngan pat ga ipatabul gid mul madonga aea togid panua toa tilongean man barur ga panua tiuolol. ¹³^oTa ikeo pagid, “Deo ele laulau aea posanga bedane, ‘Gau leg luma, gid panua ga tiuato luma raring aea.’ Be gimi apul ga iman ‘baba mumulnga aea togid panua lublubnga ad.’ ”

¹⁴Idio ta gid panua matad ikilakila ga panua aed imatamate tila pan toa gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, ta ikado kemi gid. ¹⁵Be gid madidnga tenainga ad ga apu ad tigera kadonga kemikemi toa Iesus ikakado, ga tigera gid gergeu gereirei Deo ele lumaeai tibaba ga ila pan bedane, “Eao Devit itub, gai asoa edam ga idae!” Ta gid madidnga toa oa lolod bake.

---

^m 21.9 Sng 118.25-26   ⁿ 21.9 Posanga idil toa ne *gai asoa edam ga idae* ngan posanga Grik eine ga bedane: *Osana* be posanga idil toa ne iuot pade ngan lain 15.   ^o 21.13 Ais 56.7, Jer 7.11

¹⁶P Ta tibeta ei bedane, “Eao longo posanga toa tikakado ngan eao na?”
Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Nalongo led posanga na. Be posanga ga oaine ienono ngan Deo ele laulau, be kado gimi aoato mao? Ikeo ga bedane,

“Deo, eao kado ga gid gergeu gereirei ga gergeu puruanga pade tisoaso a eao edam.’”

¹⁷Idio ta Iesus itnan gid ga tidio ta iuot ga ila gaot ngan tuanga Jerusalem, ta ila ngan tuanga Betani ta ieno ngan bong toaiua.

Iesus iposa ta abei fik imalai ga imate
(*Markus 11.12-14, 11.20-24*)

¹⁸Be gaisala rumaruma Iesus ilalala ga ila Jerusalem pade, be pitoreanei. ¹⁹Ta igera abei fik ede imadmadid edap isaleai, ta ila boloma ngan. Be igera itautau eta mao. Ilaun kekelen ienono. Tota ikeo ga abei fik toa oa irangrang ngan itautau pade mao ga ilalala ga ila. Be mole mao, abei toa oa imalai ga imate.

²⁰Be ele aluagau tigera ta tikakrik ta tikeo, “Ikamado ga abei toa ne imalai ga imate manmanae tau?”

²¹ Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Nakeo tautaunga pagimi, oangga lolomi matua ngan Deo, be lolomi ruangada mao, eine gimi ga akado mambe gau nakado ngan abei fik toa ne. Ga pade, gimi ga akado posanga ngan lusi ga oaine bedane, ‘Eao dae ta dug ga la tadiai!’ Ta eine ga ila ikado toa bedaoa. ²² Ta oangga lolomi matua ngan Deo, gimi ga abada saoa danga araring ga ila pan ngan.”

Kapeipei tibeta Iesus ngan sai isula ei ngan kadonga naurata
(*Markus 11.27-33, Lukas 20.1-8*)

²³Idio ta Iesus idudunga ngan Deo ele luma aea ala ta ipaoatai gid ipom. Be gid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei togid Iuda tila pan ta tibeta ei bedane, “Sai idol naurata toa ne ga idae bagemeai ta isula go ngan aea kadonga?”

²⁴Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Gau pade ga nabeta gimi ngan posanga ede. Ta oangga akoli leg posanga, eine ga nakeo pagimi ngan sai isula gau ngan kadonga naurata toa ne. ²⁵Naurata toa Ioanes ikakado mugaeai, ngan paliliunga gid panua, eine inam buburiai ga inam, mao inam pagid eababa?”

Be tiraurau posanga pol ngan gid ta tikeo, “Oangga takeo ga inam buburiai ga inam, eine ga ikeo, ‘Ikamado ga lolomi matua ngan ele

---

¶ 21.16 Sng 8.2   ¶ 21.21 Mt 17.20, Lu 17.6, Ins 14.12, 1Ko 13.2   ¶ 21.22 Mt 7.7-11, 18.19

posanga mao?' ²⁶Be oangga takeo ga inam pagid eababa, eine tamataud gid ipom. Ngansa gid busa tiadi mambe Ioanes ei eaba ede ibada Deo iaoa."

²⁷Tota tikoli Iesus ele posanga bedane, "Gai aoatai mao."

Ta ikeo pagid, "Goibe, gau pade ga nakeo pagimi mao ngan sai isula gau ngan kadonga naurata toa ne."

Oanenga itna ngan eaba ele gergeu rua

²⁸Iesus ikeo pade bedane, "Gimi akeo mado ngan posanga ga oaine? Eaba ede ele gergeu rua. Ei ila pan lautabe ta ikeo, 'Natug, eao la boko ngan dadanga oain labone.'

²⁹"Be ikoli ele posanga bedane, 'Gau tinig ngan mao.' Be muriai, ipul ilolo ta ila iboko toa eoa.

³⁰"Idio ta ila pan ele gergeu toa ede pade oa ta ikado posanga toa bedaoa pade ngan langa dadangai. Ta ikeo, 'Apa, gau ga nala.' Be ila eta mao.

³¹"Tota sai ngan gisirua ilongo tamad ilinge?"

Ta tikeo, "Gergeu lautabe."

Ta Iesus ikeo, "Nakeo tautaunga pagimi, gid panua takis ad ga gid taine edap ad timugamuga ngan gimi ta tibada madonga Deo ibageai.

³²"Ngansa mugaeai Ioanes inam ta ipasolan gimi ngan edap tutui aea nasinga, be lolomi matua ngan ei mao. Be gid panua takis ad ga taine edap ad lolod matua ngan ei. Be gimi agera tikakado bedaoa, be apul lolomi mao, ga lolomi matua ngan ei mao pade."

Oanenga itna ngan panua papaeamao tiboko ngan dadanga oain *(Markus 12.1-12, Lukas 20.9-19)*

³³"Iesus ikeo pade bedane, "Alongo oanenga itna ede pade. Dadanga itama ede iarum gid abei oain aea dadangai. Ei itado ala ngan ta ikado tibur ede kemi ngan bibnga oain itautau ta tibada isul ngan. Ga ikado luma mamarae ede ngan gid panua timadid ngan ta matad ikilele. Ga kus ta ilongean dadanga toa oa ga idae gid panua naurata ad bagedeai, be ei ila ngan tibur ede pade aluai.

³⁴"Idio ta oain aea laoe iuot, ta isula ele paeaeanga ga tila pagid panua naurata ad ngan badanga oain itautau idanga ede ga ila pan. ³⁵Be gid panua naurata ad tiluku gid paeaeanga toa oa, ta tirau ede paeamao tau, be tipamate ede pade, be ede pade tiraurau ei ngan pat. ³⁶Ga kus ta dadanga itama isula ele paeaeanga padengada ga tila pagid, be isula gid busa tede iasal gid toa mugaeai isula gid oa. Be gid panua naurata ad tikado toa bedaoa pade. ³⁷Ele paeaeanga toa ngada oa, isula gid ga kus. Be muriai, isula inat ga ila pagid ta ikeo, 'Eine ga tilolon ngan natug.'

^s 21.26 Mt 14.5   ['] 21.32 Lu 3.12, 7.29-30   ^u 21.33 Ais 5.1-2

³⁸“Be gid panua naurata ad tigeria inat ta tiposa pol ngan gid bedane, ‘Ega, muri ai eaba toa ne ga ibada danga sisid toa ngada ne ton itama. Io, tarau ei ga imate, ta ele danga sisid toa ngada ne ga iman leda!’ ³⁹”Tota tiluku ei ta titado ei ga ila gaot ngan dadanga aea ala, ta tirau ei ga imate.”

⁴⁰“Io, oangga dadanga itama iluai mulian, gimi aoangga ei ga ikado mado ngan gid panua naurata ad?”

⁴¹Ta gid tikeo, “Ei ga ipaeabu ngan gid panua papaeamao toa oa. Ta ilongean aea dadanga ga ila pagid panua padengada. Ta oangga oain aea laoe iuot, gid ga tibada aea oain itautau tutui ga ila pan.”

⁴²^xTa Iesus ikeo pagid, “Eine tautaunga. Be posanga ga oaine ienono ngan Deo ele laulau, be kado gimi aoato mao? Ikeo ga bedane,

“Pat toa ne, gid panua tikakado luma tiuangga eine paeamao ta titado ga iduaea.

Be labone iman luma aea kisinga.

Maron ikado ga iuot bedane,

ta gai agera eine kemi tau ta amatala ngan.’

⁴³“Tota nakeo pagimi, Deo ga isuk gimi ga ala, ta abada madonga ei ibageai mao. Be gid panua iaoa ede pade toa tinasnasi tutui ele kimnga, gid ga tibada madonga ibageai. ⁴⁴Oangga sai itap ga idae ngan pat toa ne, eine ga krau ga krau ga irumrum. Be oangga pat toa ne itap ga idae ngan eaba sai, eine ga ibib ei ga imaraka.”

⁴⁵Io, gid madidnga tenainga ad ga gid Parisi tilongo Iesus ele oanenga itna, ta tiuatai mambe ei iposaposa ngan gid. ⁴⁶Ta gid tiuangga tilo edap eta ngan lukunga ei, be timataud gid ipom, ngansa gid busa tiadi mambe ei ibada Deo iaoa tautaunga.

Oanenga itna ngan eaneannga kapei oaininga aea

(Lukas 14.16-24)

22 ¹Idio ta Iesus itado oanenga itna ede pade pagid ta ikeo, ²“Madonga Deo ibageai eine mambe maron kapei ede toa ikado eaneannga kapei ngan inat ele oaininga. ³Mugaeai, isio gid panua ngan tinam ngan ele eaneannga ta ipalongo gid ngan. Idio ta ado eaneannga aea iuot ta isula ele paeaeanga ga tila pagid panua toa oa, ta tikeo pagid ngan tinam, be gid tinid ngan namanga mao.

⁴“Be isula ele paeaeanga padengada ga tila pagid ta irenren matua bedane, ‘Gimi ala pagid panua toa nababa gid mugaeai, ta akeo pagid bedane, ‘Ega, gau natotoi gid bulmakao ga masilau titubtub kapeipei, ta

° 21.38 Mt 27.1   ° 21.39 Ibr 13.12   ° 21.42 Sng 118.22-23, Ro 9.33, 1Pe 2.6-8

danga sisid toa ngada ne imata karanga ga kus. Nanono annga toa ngada ne ga imisi o. Tota anama ngan leg eaneannga oainga aea.”⁷

⁵“Io, gid paeaeanga tila tikado toa bedaoa, be gid panua tilongo maron kapei ele posanga mao. Eaba ede ila aea dadangai, be ede pade ila ikado ele naurata ngan badanga pat. ⁶Be padengada tiluku maron kapei ele paeaeanga ta tikado paeamao ngan gid ta tirau gid ga timate. ⁷Tota maron kapei ilolo bake ta isula ele panua paraunga ad ga tila tipaeabu ngan gid panua papaeamao toa oa ta titun led tuanga.

⁸“Idio ta maron kapei ikeo pagid ele paeaeanga pade bedane, ‘Agera, annga oainga aea imisi ga ienono, be gid panua toa mugaeai nababa gid, led idil kemikemi imata karanga mao. ⁹Tota gimidi ala ngan gid edap kapeipei iaoa, ta sapadua gimidi agera, ababa gid ga tinam ngan eaneannga toa ne.’ ¹⁰Idio ta ele paeaeanga tila ngan gid edap kapeipei iaoa, ta tipaluplup gid panua sapadua toa tigera. Eiuu gid panua kemikemi ga panua papaeamao, ta tibada gid ga tila timado ngan luma eaneannga aea ga irangrang ngan iuon.

¹¹“Gid busa timamado ngan eaneannga, ta maron kapei idudunga ga ila igera gid. Be toa eoa igera eaba ede idol pononga eta kemi ngan eaneannga oainga aea mao. ¹²Ta ikeo pan, ‘Leg eaba, ikamado ga eao dol pononga eta kemi mao, be nam dudunga ngan eaneannga toa ne?’ Be eaba toa oa ele posanga eta mao.

¹³“Ta maron kapei ikeo pagid ele paeaeanga bedane, ‘Gimidi akaukau iae ga ibage ta atado ei ga ila gaot, ta idio ngan tibur dodom. Toa eoa ga titangtang paeamao ga luod kek ga kek.’

¹⁴“Alongo. Deo ibaba panua busa, be isio gid keledengada ga timan ele panua.”

Itutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa?

(Markus 12.13-17, Lukas 20.20-26)

¹⁵“Idio ta gid Parisi tila tirau posanga ngan tobanga edap ede ngan pabuobuonga Iesus. Ngansa tikim tigera ei ikado posanga idil paeamao eta ta irangrang ngan tipamadid ei ngan posanga. ¹⁶Tota tisula led aluagau gisingada Erot ele panua ga tila pan. Ta tikeo, “Eaba paoatainga am, gai aoatai mambe eao eaba posanga tautaunga am, ta eao papaoatai gid panua ngan Deo ele edap tautaunga. Eao kado kadonga bagbage keledede mao, ngansa eao mataud eaba eta mao. ¹⁷Be keo pagai, eina tutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa, mao madongan?”

¹⁸Be Iesus iuatai ngan lolod paeamao ta ikeo, “Gimidi panua pakakanga ami! Akamado ga atoba pabuobuonga gau? ¹⁹Apasolan pat eta takis aea pagau.” Io, tibada ga ila pan, ²⁰ta ikeo pagid, “Sai ianun ga ieda ienono ngan pat toa ne?”

⁷ 22.6 Mt 21.35   ⁸ 22.13 Mt 8.12, 25.30, Lu 13.28   ⁹ 22.15 Mk 3.6

²¹ ^bTa tikeo, “Kaisa ianun ga ieda.”

Ta ikeo pagid, “Tota danga ton Kaisa, abada ga ila pan Kaisa. Be danga ton Deo, abada ga ila pan Deo.”

²² Gid tilongo toa bedaoa ta titogragid, be titnan ei ga tila.

Gid Sadiusi tibeta Iesus ngan daenga mulian ngan matenga
(*Markus 12.18-27, Lukas 20.27-40*)

²³ ^cNgan ado toaiua, gid Sadiusi tila pan Iesus. Gid somisomi tikeo ga panua matemate tirangrang ngan tidae mulian mao. Tota tibeta ei bedane, ²⁴ ^d“Eaba paoatainga am, Moses ibode posanga bedane, ‘Oangga eaba eta ele gergeu mao be imate, eine itar kakau ga iuai asape toa oa ta tipopo gergeu iman eaba toa imate oa aea kolinga.’ ²⁵ Be ado ede, kadonga toa ne iuot pagai ga bedane: Arangaranga lima ga rua ngan iaoa ede timamado. Ad lautabe iuai taine, ga kus ta imate, be gisirua led gergeu eta mao. Tota itar kakau atange iuai asape toa oa, ²⁶ be ei pade imate toa bedaoa. Ga kus ta itar kakau tol aea iuai ei ga imate ga ila irangrang ngan gid arangaranga toa lima ga rua oa. Tipopo gergeu eta mao, be timate. ²⁷ Ga kus ta taine toa oa imate pade. ²⁸ Tota ngan ado toaiua, oangga gid matemate tidae mulian, taine toa oa ga iman sai iadaoa? Ngansa gid toa lima ga rua oa tiuai ei.”

²⁹ Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Gimi abuobuo ngansa aoatai ngan Deo ele laulau aea posanga mao, ga aoatai ngan iura mao pade. ³⁰ Ngansa muriai, oangga panua matemate tidae mulian, gid ga tiuaioai mao, ga tipapaoai led gergeu mao pade. Be gid ga tiuot mambe gid anggelo buburiai. ³¹ Be posanga ngan gid matemate tidae mulian, Deo iposa pagimi ngan ele laulau na. Be kado gimi aoato mao? Ikeo ga bedane, ³² ^e“Gau Deo ton Abraam ga Aisak ga Iakop.”^f Agera, ei Deo togid panua matemate mao, be ei Deo togid panua matad bibita.”

³³ Gid ipom tilongo bedaoa ta timatala kapei ngan ele paoatainga.

Deo ele apu isaoa kapei?
(*Markus 12.28-31, Lukas 10.25-28*)

³⁴ Idio ta gid Parisi tilongo mambe Iesus ikado ga gid Sadiusi tirangrang ngan tikoli ele posanga mao, ta gid pade tiluplup. ³⁵ Ta eaba apu aea ede ngan gid iuangga itoba Iesus ta ibeta ei bedane, ³⁶ “Eaba paoatainga am, apu isaoa kapei ga iasal gid apu toa ngada ne?”

---

^b 22.21 Ro 13.7   ^c 22.23 PA 23.8   ^d 22.24 Lo 25.5   ^e 22.32 IM 3.6, 15, Mt 8.11

^f 22.32 Iesus ele posanga ipasolan mambe gid matemate tidae mulian ne madongan? Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timate ga kus, eine irangrang ngan Deo ikeo ga ei Deo togid mao, be ngan posanga Ibru ei ga ikeo ga *mugaesai* ei Deo togid. Be ei iposa bedaoa mao.

³⁷⁸Ta Iesus ikeo, “ ‘Eao manta kim am Maron Deo kapei tau ngan lolom, ga tautaudim, ga lem oatainga.’ ³⁸⁸Apu toaine kapei ga iasal gid apu padengada. ³⁹⁹Be apu kapei ede pade eine lalaede mambe apu toa ne. Aea posanga bedane, ‘Eao manta kim lem eaba ede pade mambe kim go mulian.’ ⁴⁰ⁱApu toa rua ne iman posanga ipu ngan apu toa ngada ne ga ngan posanga togid panua tibada Deo iaoa mugaeai.”

Iesus ibeta gid Parisi ngan Kristus, ei iaoa kelede pan sai
(Markus 12.35-37, Lukas 20.41-44)

⁴¹ⁱGid Parisi tiluplup ga timamado, be Iesus ibeta gid bedane, ⁴²ⁱ“Gimi akeo mado ngan eaba toa tiuato ei Kristus^k? Ei ga iuot ngan iaoa kelede pan sai?”

Ta tikeo, “Ei iaoa kelede pan Devit.”

⁴³ⁱTa Iesus ikeo, “Be ikamado ga Devit iuato eaba toa oa aea Maron? Ngansa Itautau Tutui ibada oatainga pan Devit ta ikeo bedane,

⁴⁴ⁱ“ ‘Maron Deo ikeo pan ag Maron bedane,
“Eao dio mamado ngan bageg oatai,
ga irangrang ngan nadol am miri itamatama
ga tidio aem ibuloloeai.” ’

⁴⁵ⁱEga, oangga Devit iuato eaba toa oa aea Maron, ei ga iuot ngan iaoa kelede pan Devit madongan?” ⁴⁶ⁱIesus iposa bedaoa, be eaba eta irangrang ngan ikoli ele posanga mao. Tota ngan ado toaiua ga ila, gid panua timataud ngan betanga ei ngan posanga eta pade.

Iesus iposa ngan kadonga sasat togid madidnga apu ad ga gid Parisi
(Markus 12.38-39, Lukas 11.43, 11.46, 20.45-46)

23 ¹ⁱIdio ta Iesus iposa pagid ipom toman ngan ele aluagau bedane, ²ⁱ“Gid madidnga apu ad ga gid Parisi tibada Moses imul ta tipapaoatai gimi ngan apu ton Deo mambe Moses ikakado mugaeai. ³ⁱTota saoa danga tikeo pagimi ngan, manta alongo ga anasi. Be kadonga tikakado, irangrang ngan gimi anasi mao. Ngansa gid tikado posanga, be tinasi led posanga mulian mao. ⁴ⁱLed posanga kulupu tau ngan panua tinasi, mambe tulua kulupulupu tidol ga idae panua kepedeai ta tipaeaea gid ngan aea bisinga. Be tinid ngan luanga gid ngan aea bisinga kauteta mao.

⁸ 22.37 Lo 6.5   ⁹ 22.39 Wkp 19.18, Mt 7.12   ⁱ 22.40 Ro 13.10, Gal 5.14   ⁱ 22.42 Ins 7.42

^k 22.42 Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ga Devit itub ngan Mt 1.16.

^l 22.44 Sng 110.1, Mt 26.64   ^m 23.3 Mal 2.7-8

⁵“Led kadonga toa ngada oa, eine tikado ngansa tikim panua tigera gid ta tisoa edad. Gid tipapasogo led apou gereirei raring aea ta tipitpit ga idae laboradeai ga bagedeai, ga tikaukau oaro mamamarae ngan led pononga imatamata ngansa tiuangga iman kilala ngan tinasnasi Deo.^o ⁶Be oangga tila ngan luma raring aea ga tila ngan gid eaneannga kapepei, tikim tau ngan badanga mul kemikemi togid panua edad kapepei. ⁷Be oangga tila ngan tibur oalo aea, tikim panua busa tilolon ngan gid ta tikeo, ‘Ado kemi, mamaron.’ Ga tikim tau ngan gid panua tiuatoato gid ‘panua paoatainga ad.’

⁸“Be irangrang ngan gimi alongean eaba eta iuatoato gimi ‘panua paoatainga ami’ mao. Ngansa lemi eaba paoatainga aea kelede mon, be gimi toa ngada ne lalaede ngan iaoa kelede. ⁹Be irangrang ngan aoato eaba eta tanoeai aea ‘tamami’ mao. Ngansa Tamami kelede mon imamado buburiai. ¹⁰Be irangrang ngan alongean gid panua tiuatoato gimi ‘mamaron’ mao, ngansa ami Maron kelede mon, eine Kristus^p. ¹¹^qBe eaba sai iman lemi paeaeanga, ei ga ieda iuot kapei ngan gimi. ¹²Ngansa oangga sai isoa ieda mulian ga idae, Deo ga idol ieda ga isulug. Be oangga sai idol ieda mulian ga isulug, eine Deo ga isoa ieda ga idae.”

Jesus iselele gid kapepei Iuda ad ngan led kadonga pakakanga
(Markus 12.40, Lukas 11.39-52, 20.47)

¹³⁻¹⁴Iesus ikeo pade bedane, “Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga ami! Ngansa gimi apakala edap ngan gid panua tiuangga tibada madonga Deo ibageai. Gimi pade ala ngan badanga madonga Deo ibageai mao, be apakala gid panua padengada ta gid tibada madonga toa oa mao pade.^s

¹⁵“Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga ami! Ngansa gimi alalala ngan tibur toa ngada ne tanoeai ga tadiai ngan ilonga eaba kelede ta inasi lemi edap. Be oangga inasi gimi, gimi akado ei ta iasal gimi ngan kadonga papaeamao. Toa bedaoa ta gimingada ga ala ngan dinga imperno.

ⁿ 23.5 IM 13.9, Nam 15.38-39, Lo 6.8, Mt 6.1   ^o 23.5 Apou gereirei raring aea eine danga togid Iuda mugaeai. Gid tidol Deo ele posanga aea laulau edengada ga idudunga apou iloleai, ta tikaukau ngan oaro ta tipit ga idae laboradeai ga bagedeai. Tikado bedaoa ngansa tiuangga tinasi tutui Deo ele posanga ngan Lo 6.8. Be tidol oaro mamarae ngan led pononga imatamata ngansa tiuangga tinasi Deo ele posanga ngan Nam 15.37-41. Gid danga toa oa iman kilala ngan panua tinasnasi Deo, be gid Parisi tikakado sapaean, ngansa tiuangga panua tisoa edad.   ^p 23.10 Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16.   ^q 23.11 Mt 20.26, Mk 9.35, Lu 22.26   ^r 23.12 Jop 22.29, Snd 29.23, Lu 14.11, 18.14   ^s 23.13-14 Ngan laulau mugamuga idanga ede ngan posanga Grik, tibalbatan posanga ede pade ngan lain oaine bedane: ¹⁴ *Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga ami! Ngansa gimi apakaka gid asapsape, ta ababada led luma ga danga sisid. Ga kus ta araring mamarae, be lemi raring pakakanga aea. Be muriai gimi ga abada panasnga paeamao ga paeamao tau.*

¹⁶“Paeamao tau ngan gimi! Gimi mambe panua matad sususu, be aoangga apasolan panua padengada ngan edap. Ngansa gimi akeo, ‘Oangga sai iposa tautaunga gadae ta ikeo ngan Deo ele luma ngan pamatuanga ele posanga, be iparangrang ele posanga toa oa mao, eine danga eta mao. Be oangga iposa tautaunga gadae ngan danga sisid gol ienono Deo ele luma iloleai, ei manta iparangrang ele posanga ga iuot tautaunga.’ ¹⁷Gimi mambe panua matad sususu ga amangamanga! Gimi aoangga gol eine danga kapei ta iasal Deo ele luma? Eine mao. Deo ele luma iasal gol. Ngansa gol aea ul ienono sapaeen mao. Deo ele luma ikado gol ga iman ei ele. ¹⁸Ga pade, gimi akeo, ‘Oangga eaba iposa tautaunga gadae ta ikeo ngan popou tenainga aea ngan pamatuanga ele posanga, be iparangrang ele posanga toa oa mao, eine danga eta mao. Be oangga iposa tautaunga gadae ngan tenainga ienono popou ipaoeai, ei manta iparangrang ele posanga ga iuot tautaunga.’ ¹⁹Gimi mambe panua matad sususu! Gimi aoangga tenainga eine danga kapei ta iasal popou tenainga aea pade? Eine mao. Popou iasal tenainga. Ngansa tenainga aea ul ienono sapaeen mao. Popou kekelen ikado tenainga ga iman Deo ele. ²⁰Toa bedaoa ta oangga sai iposa tautaunga gadae ta ikeo ngan popou tenainga aea, eine ipamatua ele posanga ngan popou kekelen mao, be ipamatua ele posanga ngan popou toa oa toman ngan tenainga. ²¹Be oangga sai iposa tautaunga gadae ta ikeo ngan Deo ele luma, eine ipamatua ele posanga ngan luma kekelen mao, be ipamatua ele posanga ngan Deo ga ele luma toa imamado ngan. ²²“Be oangga sai iposa tautaunga gadae ta ikeo ngan Deo ele mul Maron aea buburiai, eine ipamatua ele posanga ngan Deo ele mul Maron aea kekelen mao, be ipamatua ele posanga ngan Deo pade imamado ngan mul toa oa.

²³“Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga ami! Ngansa gid sabatnga imata ede ga ede, gimi apota ga iuot suknga sangaul, ta atenai suknga ede ga ila pan Deo. Gimi anasi gid apu gereirei toa bedaoa kemi, be atnan Deo ele apu kapepei ga idio, mambe kadonga tutui, ga kadonga lolo isat aea, ga kadonga mata tutui aea. Gimi manta anasi gid apu kapepei toa ne, be atnan gid apu gereirei toa oa mao. ²⁴Gimi mambe panua matad sususu, be aoangga apasolan panua padengada ngan edap. Gimi mambe eaba igera umoumo kakauede sapa ienono ngan aea sul ta ibada ga itado ga ila, be kamel kapitnami^w ienono ngan sul, eine gimi agera mao. Tota aun sul, be ason kamel pade ga ila.

---

¹ 23.16 Mt 15.14   ² 23.22 Ais 66.1, Mt 5.34   ³ 23.23 Wkp 27.30, Mai 6.8   ^w 23.24 *Kamel* eine masilau ede Deo ele apu ikeo ga gid Iuda tirangrang ngan tian mao. Tota gid Iuda tinid ngan eannga kamel imedameda mao. Be Iesus ele oanenga itna ipu bedane: Gid Parisi led kadonga paeamao ngansa tinasnasi gid apu gereirei kemi, be gid apu kapepei tinasnasi mao.

25^x“Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga ami! Ngansa gimi asigiri loba ga lalate tinid pan gaot, be ilolo iuon ngan gid danga gimi ababada ngan lemi kadonga kate aea ga mogal buda. 26 Gimi Parisi mambe panua matad sususu. Manta asigiri loba ga lalate ilolo bua. Toa bedaoa ta itin pan gaot ga iuot kemi pade.

27^y“Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga ami! Ngansa gimi mambe pat denga aea tisama ngan pulo bodbode. Denga pan gaot imata kemi, be ilolo iuon ngan panua tuatua ga danga papaeamao imata ede ga ede. 28^zGimi toa bedaoa pade. Ngan panua matad, gimi mambe panua tututui, be tautaunga lolomi iuon ngan kadonga pakakanga ga tnannga Deo ele apu.

29“Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga ami! Ngansa gimi akado kemi ga apasogo denga togid panua tututui ga panua tibada Deo iaoa mugaeai. 30 Ta gimi akeo, ‘Oangga gai amado ngan ado toaiua tibutibumai timamado, eine gai ga alua gid ngan pamatenga gid panua tibabada Deo iaoa oa mao.’ 31 “Ngan lemi posanga toa ne, gimi aoaoa ngan gimi mulian ta akeo ga gimi iaoa kelede pagid panua tipapamate gid panua tibada Deo iaoa. 32 Goibe, gimi apasala kadonga papaeamao togid tibutibumi, ta abada panasnga ngan pade!

33^b“Gimi gergeu togid mota papaeamao! Gimi ga asapir ngan ami panasnga ngan dinga imperno madongan? 34 Ega, ngan ipu toaine gau ga nasula gid panua tibada Deo iaoa, ga panua oatainga ad, ga panua tipapaoatai gimi ngan Deo ele posanga ta tila pagimi. Be gimi ga arau edengada ga timate, ga apatoto padengada ngan abei tabala, ga amuimui padengada luma raring aea iloleai. Ta gimi ga abutatan gid ta tiaoa ga tila ngan tuanga ga tuanga. 35 “Toa bedaoa ta Deo ga ipanas gimi ngan pamatenga gid panua tututui toa ngada ne tanoelai. Ei ga ipanas gimi ngan Abel aea pamatenga mugaeai, ga ila irangrang ngan Sekaraia, gergeu ton Berekia, toa gimi apamate rabu ngan Deo ele luma ga popou tenainga aea. 36 Nakeo tautaunga pagimi, panasnga ngan kadonga sasat toa ngada ne ga iuot ngan gid panua toa labone timamado.”

Jesus ilolo isat ngan tuanga Ierusalem

(Lukas 13.34-35)

37 Jesus ikeo pade bedane, “O Ierusalem, Ierusalem, gimi apapamate gid panua tibada Deo iaoa. Ga gid panua Deo isula gid ga tila pagimi, gimi araurau gid ngan pat ga timatemate. Somisomi naoangga napaluplup gimi ga namariala kemi ngan gimi mambe kokako taine ipaluplup inatnat

^x 23.25 Mk 7.4   ^y 23.27 PA 23.3   ^z 23.28 Lu 16.15   ^a 23.31 PA 7.52   ^b 23.33 Mt 3.7, 12.34, Lu 3.7   ^c 23.35 OM 4.8, 2Sto 24.20-21

ibagbage ibuloloeai, be gimi tinimi ngan mao. ³⁸ ^dTota alongo. Deo ga itnan ele luma ta lemi tuanga ga idio sapaeen. ³⁹ ^eNgansa nakeo pagimi, gimi ga agera gau pade mao ga ila iranrang ngan ado toaiua gimi akeo, 'Maron ipamatua eaba toa ne ta isula ei ga inama ngan ei ieda.' ”

Iesus ikeo ga muriai panua ga tipaeabu ngan Deo ele luma
(*Markus 13.1-2, Lukas 21.5-6*)

24 ¹Idio ta Iesus iuanga itnan Deo ele luma aea ala ta ilalala ga ila. Be ele aluagau tila pan ta tiuanga tipasolan ei ngan gid luma gadungga ngan Deo ele luma aea ala. ² ^fTa ikeo pagid, “Gimi agera gid luma toa ngada ne kemikemi na? Nakeo tautaunga pagimi, muriai luma toa ne aea pat eta ga idae tatan pat eta pade mao. Eine ga tirepe toa ngada ne ga isulug.”

Iesus ikeo ngan gid danga kulupulupu ga iuot
(*Markus 13.3-13, Lukas 21.7-19*)

³Idio ta Iesus idio imado ngan bereo Oliv, be ele aluagau kekelegid tila pan ta tibeta ei bedane, “Keo pagai, gid kadonga toa ne ga iuot ngeda? Be saoa kilala ga iuot ta ipasolan mambe teta pade eao luago ga nam, ta ado muriai ga muriai tau ga iuot?”

⁴Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Gimi agabit kemi. Ngan kado ta eaba eta ipakaka gimi. ⁵ ^gNgansa panua busa ga tinam ngan gau edag ta tikeo ngan gid mulian bedane, ‘Gau Kristus^h.’ Ta gid ga tipabuobuo panua busa. ⁶Be gimi ga alongo paraunga kapeipei iualu boloma ga aluai, be iranrang ngan atogragimi mao. Ngansa gid paraunga toa bedane ga iuotot, be ado muriai ga muriai tau ga iuot maitne. ⁷Ngansa panua ngan alu ede ga tiparau pagid alu ede pade, be maron kapei ede ele panua ga tiparau pagid panua ton maron kapei ede pade. Ngan tibur edengada sapanga kapeipei ga iuotot, be nauruge ga inuga tibur padengada ga inogonogoi. ⁸Be gid danga papaeamao toa ne iranrang ngan kus manmanae mao, mambe ieicinga iuot ngan taine mugaeai ngan ipopo gergeu.

⁹ ⁱ“Ngan ado toaiua, gid ga tiluku gimi ta tipaieiei gimi, ta tirau gimi ga amate. Ta gid alu toa ngada ne ga lolod itola ngan gimi, ngansa lolomi matua ngan gau. ¹⁰Be panua busa lolod ga itnan gau, ta gid ga timan ariapolpol ngan gid ta tidol led panua mulian ga tidae pagid madidnga bagedeai. ¹¹Be panua busa ga tinam ta tipakaka ngan badanga Deo iaoa ta tipabuobuo panua busa. ¹²Be kadonga ngan tnannga Deo ele apu ga

^d 23.38 1Kin 9.7-8, Jer 22.5   ^e 23.39 Sng 118.26   ^f 24.2 Lu 19.44   ^g 24.5 Mt 24.23-24, 1Ilo 2.18   ^h 24.5 Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16.

ⁱ 24.9 Mt 10.22   ^j 24.11 Mt 24.5, 24, 1Ilo 4.1

iuot kapei, ta eine ga ikado ga panua busa titnan kadonga ngan kimnga eaba ede pade. ¹³^kBe oangga sai imadid matua ga irangrang ngan ele madonga tanoeai kus, eine Deo ga ibada mulian ei. ¹⁴^lBe eine ga tipaola ato kemi toa ne ngan madonga Deo ibageai ta ila ngan tibur toa ngada ne tanoeai. Ta gid alu toa ngada ne ga tilongo. Ga kus ta ado muriai ga muriai tau ga iuot.”

Iesus iposa ngan danga ede paeamao ga paeamao tau ga iuot
(*Markus 13.14-23, Lukas 21.20-24*)

¹⁵^mIesus ikeo pade bedane, “Be muriai gimi ga agera danga ede paeamao ga paeamao tau imadmadid ngan tibur toa Deo ele ul ienono ngan, ta ikado ga panua tiaoa ta titnan tibur toa oa ga idio sapaeen. Mugaeai Daniel ibada Deo iaoa ta iposa ngan danga toaine. (Eaba iuato laulau, manta iutai kemi ngan posanga toa ne.) ¹⁶Ngan ado toaiua, gid panua timamado Iudea, manta tiaoa ga tila bereoeai. ¹⁷ⁿBe oangga sai imamado luma ipaoeai, ei manta isulug ta iaoa manmanae. Irangrang ngan ila ibada ele danga etangada luma iloleai mao. ¹⁸Be oangga sai imamado dadangai, irangrang ngan ipul ei mulian ngan badanga ele pononga gaot aea mao. ¹⁹Be paeamao tau ngan gid taine apapanga ga gid pinapina ngan ado toaiua. Gid tal mon ga kulupu ngan eaoanga. ²⁰Be manta araring ta lemi eaoanga iuot ngan aoara lolo mao, ga Ado Earaingana aea mao pade. ²¹^oNgansa danga kulupulupu tau ga iuot ngan ado toaiua. Ngan danga toa ngada ne led otnga ga irangrang ngan labone, danga eta kulupu bedaoa iuot mao, be muriai pade danga eta kulupu bedaoa ga iuot mao pade. ²²Be oangga Deo ikeo ga gid danga kulupulupu toa ne ga idio mole, panua toa ngada ne tanoeai ga timukuru. Be ei imata nanan ele panua toa isio gid, ta ikeo ga danga kulupulupu toa ne ga idio mole tau mao.

²³^p“Ngan ado toaiua, oangga eaba eta ikeo pagimi, ‘Ega, Kristus tota eoa!’ mao ‘Ei tota eko!’ irangrang ngan aeadi posanga toa oa mao. ²⁴^qNgansa panua busa ga tinam ta tipakaka ta tikeo, ‘Gau Kristus.’ Be padengada ga tipakaka ta tikeo ga tibada Deo iaoa. Ta gid ga tikado uisinga kapeipei iman kilala ga gid danga ipamatala panua busa. Ta oangga tirangrang, gid ga tipabuobuo Deo ele panua toa isio gid. ²⁵Ega, gau napalongo gimi motean ngan danga toa ngada ne.

²⁶^r“Tota oangga tikeo pagimi, ‘Ega, ei imamado ngan tibur modamodanga,’ gimi anasi gid ga ala mao. Be oangga tikeo, ‘Ega, ei imamado luma iloleai,’ gimi aeadi led posanga mao pade. ²⁷^sNgansa Eaba

^k 24.13 Mt 10.22   ^l 24.14 Mt 28.19   ^m 24.15 Dan 9.27, 11.31, 12.11   ⁿ 24.17 Lu 17.31

^o 24.21 Dan 12.1   ^p 24.23 Mt 24.5   ^q 24.24 Lo 13.1-3, 2Te 2.8-9, PM 13.13-14

^r 24.26 Lu 17.23-24   ^s 24.27 Mt 24.37-39

Inat ele namanga eine ga iuot mambe gla isamil ta itara mariamba dodol, toa ado ele parangai ga irangrang ngan ado ele dilngai. ²⁸ ‘Be ngan tibur isaoa burua mate ienono ngan, eine gid man abalem ga tinam tiluplup.’

Muriai Eaba Inat ga inam

(Markus 13.24-27, Lukas 21.25-28)

²⁹ ‘Iesus ikeo pade bedane, “Ga muriai oangga gid danga kulupulupu toa oa kus, tota

“ ‘ado ga iuot dodom,
be taiko ga itara mao,
be gid gigima ga titaptap mariambai ga tisulug,
be gid danga kapepei mariambai ga inogonogoi.’

³⁰ ‘Ga kus ta kilala ngan Eaba Inat ga iuot mariambai. Ta gid alu toa ngada ne tanoeai ga lolod isat ga titangtang. Gid ga tigera Eaba Inat isulug ga inam ngan gid laulau mariambai toman ngan iura ga ele taranga kapei. ³¹ ‘Be taule ga itang kapei tau, ta ei ga isula ele anggelo ga tila ngan tano igal toa pange oa ta tipaluplup ele panua toa isio gid. Gid ga tipaluplup gid ngan tibur toa ngada ne, irangrang ngan tano aea digedige iadag ga iadag, ta tibada gid ga tinam.’

Gimi abada oatainga ngan abei fik

(Markus 13.28-31, Lukas 21.29-33)

³² Iesus ikeo pade bedane, “Gimi alongo oanenga itna ngan abei fik ta abada oatainga. Oangga ibogaboga aea eau, ga ilaun papau iuotot, eine gimi aoatai, ado aea sau teta pade ga iuot. ³³ Toa bedaoa ta oangga gimi agera gid kadonga toa ngada ne iuotot, eine gimi aoatai, ado toaiua ta inam boloma, mambe eaba imadid atama iaoai. ³⁴ ‘Nakeo tautaunga pagimi, gid panua ado toa ne ad ga timate maitne be kadonga toa ngada ne ga iuot. ³⁵ ‘Mariamba ga tano ga isapa, be irangrang ngan leg posanga isapa mao ga mao tau.’

Eaba eta iuatai ngan ado toaiua mao

(Markus 13.32-37, Lukas 17.26-30, 17.34-36)

³⁶ ‘Iesus ikeo pade bedane, “Be eaba eta iuatai mao, gid danga toa oa ga iuot ngeda, mao ado imata pida be gid danga toa oa iuot. Gid anggelo buburiai tiuatai mao, be Deo Inat iuatai mao pade. Tamag kekelen iuatai.

[†] 24.28 Lu 17.37   [‡] 24.29 Ais 13.10, 34.4, Ese 32.7, Jol 2.10, 2Pe 3.10, PM 6.12-13

[‡] 24.30 Dan 7.13, Sek 12.10, PM 1.7   [§] 24.31 1Ko 15.52, 1Te 4.16   ^{*} 24.34 Mt 16.28

[‡] 24.35 Mt 5.18   ^{*} 24.36 PA 1.7, 1Te 5.1-2

³⁷^aKadonga toa gid panua tikakado ngan ado toaiua Noa imamado, eine ga tikado toa bedaoa pade ngan Eaba Inat ele namanga. ³⁸Ngan ado toaiua, mugaeai ngan oanga kapei iuot, gid panua tianean ga tiunun ga tiuaioai ga tipapaoai led gergeu taine, ga ila irangrang ngan ado toa Noa idudunga oagaeai. ³⁹^bGid tiutai mao ngan danga toa oa ga iuot. Timamado toa bedaoa ga irangrang ngan oanga kapei iuot ta ipamukuru gid. Be Eaba Inat ele namanga eine ga iuot toa bedaoa pade. ⁴⁰Ngan ado toaiua, panua rua ga tiboko dadangai. Deo ga ibada ede ga ila, be itnan ede pade ga idio. ⁴¹Taine rua ga tilumulumu wit ipuapua ngan pat. Deo ga ibada taine ede ga ila, be itnan ede pade ga idio.

⁴²^c“Tota agabit kemi. Ngansa gimi aoatai mao, ami Maron ga inam ngeda. ⁴³^dBe matami nanan: Oangga luma itama iutai ngan eaba lublubnga aea ga inam bong ngan ado imata pida, eine ga imata arar ga igabit kemi ngan ele luma, ta irangrang ngan eaba lublubnga aea igoro mao. ⁴⁴Tota gimi pade matami idae, ngansa Eaba Inat ga inama ngan ado imata eta gimi aoatai ngan mao.”

Oanenga itna ngan paeaeanga kemi ga paeaeanga paeamao
(Lukas 12.42-46)

⁴⁵Jesus ikeo pade bedane, “Paeaeanga isaoa ele oatainga kemi ga imata tutui ngan ele naurata? Maron ga idol paeaeanga ede bedaoa ta iman madidnga ngan ele paeaeanga padengada. Ta ei ga ipotapota ad annga tutui ngan ado imata aea maron ikeo ngan. ⁴⁶Oangga paeaeanga toa oa aea maron iluai mulian ta igera ei ikakado naurata kemi toa bedaoa, kemi tau ngan paeaeanga toa oa! ⁴⁷^eNakeo tautaunga pagimi, ei ga idol ele danga sisid toa ngada oa ga idae paeaeanga toa oa ibageai ta imariala ngan. ⁴⁸Be oangga paeaeanga toa oa paeamao, eine ga ikeo iloleai bedane, ‘Ag maron irangrang ngan inama manmanae mao.’ ⁴⁹Tota ei ga iraurau gid paeaeanga padengada ta ianean ga iunun toman ngan panua led ununnga sat. ⁵⁰Oangga bedaoa, eine aea maron ga iluai mulian ngan ado ede, mao bong ede toa ei iutai ngan mao. ⁵¹Tota aea maron ga ipanas paeaeanga toa oa paeamao tau^f, ta idol ei ga idio toman ngan gid panua pakakanga ad. Toa eoa ga titangtang paeamao ga luod kek ga kek.”

---

^a 24.37 OM 6.5-8   ^b 24.39 OM 7.21-23   ^c 24.42 Mt 25.13   ^d 24.43 Lu 12.39-40, PM 16.15   ^e 24.47 Mt 25.21,23   ^f 24.51 Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *ipanas paeaeanga toa oa paeamao tau* eine ga bedane: *iket ei ga iman rua*. Be eine posanga idil ede toa ipu mambe *panasnga paeamao*.

Oanenga itna ngan taine blalala sangaul

25 ¹ Iesus ikeo pade bedane, “Ngan ado toaiua, madonga Deo ibageai ga iuot mambe ninipunga ga oaine ngan taine blalala sangaul. Bong ede eaba iuangga iuai pau ikeo ga inama ngan badanga iadaoa. Gid taine blalala sangaul tibada led lam ta tila tisanga ei edapeai, ngan badanga ei ga inam. ² Taine blalala lima lolod buobuo, be gid lima pade lolod iuatai. ³ Gid toa lolod buobuo oa, tibada led lam ga tila sapaeen, be aea bude mao. ⁴ Be gid toa lolod iuatai, tiparere bude ngan eaupat, ta tibada ga inam toman ngan led lam. ⁵ Be eaba toa iuangga iuai, inama manmanae mao, tota gid taine toa ngada oa matad iboboero ta tidio tieno.

⁶ “Be bong irabu tilongo eaba ede ibaba bedane, ‘Ega, eaba iuangga iuai tota inama! Adae ta tala tagera ei ta tabada ei ga inam.’

⁷ “Tota taine toa sangaul oa tidae ta tikado kemi led lam. ⁸ Be gid lolod buobuo oa tikeo pagid lolod iuatai bedane, ‘Apan lemai bude kauteta. Lemai lam iuangga imate.’

⁹ “Be gid lolod iuatai tikoli led posanga bedane, ‘Mao. Bude toa ne irangrang ngan gita busa mao. Gimi ala pagid panua oalo ad ta aol lemi.’

¹⁰ “Io, gid toa lima oa tila ngan olnga led bude, be eaba toa iuangga iuai, ta inama. Tota gid toa led danga imata karanga motean, gid tila tidudunga lumaeai toman ngan ei ngan eaneannga oaininga aea. Ta tisaisai atama.

¹¹ ^h “Be muriai, taine blalala padengada tinam ta tibaba bedane, ‘Maron, maron, repe atama ngan gai.’

¹² ⁱ “Be ikoli led posanga bedane, ‘Nakeo tautaunga pagimi, gau naoatai ngan gimi mao.’”

¹³ ^j Ta Iesus ikeo, “Tota agabit kemi. Ngansa gimi aoatai mao, ami Maron ga inama ngan ado isaoa ga ado imata pida.”

Oanenga itna ngan paeaeanga tol tibada pat

(Lukas 19.11-27)

¹⁴ Iesus ikeo pade bedane, “Be muriai, kadonga ga iuot mambe ninipunga ga oaine ngan maron ede toa iuangga ila ngan tibur ede aluai. Mugaeai ngan ila, ibaba ele paeaeanga ga tinam, ta idol ele danga sisid ga idae bagedeai ta timariala ngan. ¹⁵ ^k Ei imata nanan kadonga togid paeaeanga kelede kelede ga urad, ta ipota pat ga ila pagid. Paeaeanga ede ibada bunoringring lima, be ede pade ibada bunoringring rua, be ede pade ibada bunoringring kelede. Maron ipota bedaoa ga kus ta ila. ¹⁶ Ila

^g 25.1 Lu 12.35, PM 19.7   ^h 25.11 Lu 13.25-27   ⁱ 25.12 Mt 7.23   ^j 25.13 Mt 24.42

^k 25.15 Ro 12.6

ga kus ta paeaeanga toa ibada bunoringring lima, ei iboko ngan ta ibada pat bunoringring lima pade. ¹⁷Be paeaeanga toa ibada pat bunoringring rua, ei ikado toa bedaoa pade ta ibada pat bunoringring rua pade. ¹⁸Be paeaeanga toa ibada bunoringring kelede, ei ila ta ilei baba tanoeai ta imudan aea maron ele pat.

¹⁹“Be mole tede ga kus ta ad maron iluai mulian ta ikeo ga ele paeaeanga tipalongo ei ngan pat toa mugaeai tibada. ²⁰Tota paeaeanga toa ibada bunoringring lima, ei ibada bunoringring lima pade ga inam ta ikeo, ‘Maron, mugaeai eao bada pat bunoringring lima pagau. Be ega, nakado naurata ngan, ta nabada pat bunoringring lima pade.’

²¹“^l“Ta aea maron ikeo pan bedane, ‘Kemi tau! Eao paeaeanga kemi ga matam tutui somisomi. Ngan ado toaiua eao mariala ngan danga sisid pidaede, eao pasolan mambe matam tutui. Tota labone nadol eao ta mariala ngan danga sisid busa. Nam dudunga ta tinim igelgel toman ngan gau.’

²²“Idio ta paeaeanga toa ibada bunoringring rua, ei pade inam ta ikeo, ‘Maron, mugaeai eao bada pat bunoringring rua pagau. Be ega, nakado naurata ngan, ta nabada pat bunoringring rua pade.’

²³“Ta aea maron ikeo pan bedane, ‘Kemi tau! Eao paeaeanga kemi ga matam tutui somisomi. Ngan ado toaiua eao mariala ngan danga sisid pidaede, eao pasolan mambe matam tutui. Tota labone nadol eao ta mariala ngan danga sisid busa. Nam dudunga ta tinim igelgel toman ngan gau.’

²⁴“Be paeaeanga toa ibada bunoringring kelede, ei pade inam ta ikeo, ‘Maron, gau naoatai mambe lem kadonga kulupulupu. Ngan tibur toa eao earum annga ngan mao, eao kulekule gid annga. Be ngan tano toa eao siran annga ipuapua ngan mao, eao suksuk gid annga. ²⁵Tota namataud ta nala namudan lem pat tanoeai. Ega, lem pat tota eko.’

²⁶“Ta aea maron ikoli ele posanga bedane, ‘Eao paeaeanga paeamao ga malainga am! Eao keo ga oatai mambe nakulekule annga ngan tibur toa naearum mao, ga nababada annga ngan tano toa nasiran ipuapua ngan mao. Eine tautaunga? ²⁷Tota eao kamado dol leg pat ga idio ngan luma pat aea mao? Toa bedaoa ta oangga naluagau, eine ga nabada aea tlannga pade, be eine mao.’

²⁸“Tota gimi abada pat bunoringring kelede ne ga ila pan eaba toa ele pat bunoringring sangaul. ²⁹“^mNgansa oangga sai ele danga sisid ienono, gau ga napan etangada pade ga ila pan ta ele danga sisid busa. Be oangga sai ele danga eta mao, saoa danga ei ikikisi, eine ga nabada mulian pan. ³⁰“Be paeaeanga paeamao toa ne, atado ei ga ila gaot, ngan tibur dodom. Toa eoa ga titangtang paeamao ga luod kek ga kek.’ ”

---

¹ 25.21 Mt 24.45-47, Lu 16.10   ^m 25.29 Mt 13.12, Mk 4.25, Lu 8.18   ⁿ 25.30 Mt 8.12, Lu 13.28

Muriai Eaba Inat ga ipamadid panua ngan posanga

³¹ °Jesus ikeo pade bedane, “Muriai oangga Eaba Inat iluai mulian, ei ga inam toman ngan ele taranga kapei ga ele anggelo busa. Ta ei ga idio imado ngan ele mul Maron aea kemi tau. ³² ¶Eine ga ipaluplup gid alu toa ngada ne ga tinam pan. Ta ei ga ipota gid ga tiuot iaoa rua, mambe eaba imariala ngan sipsip ipota ele sipsip ga tila iadag, ga meme tila iadag. ³³ Ta ei ga idol gid sipsip ngan ibage oatai, be gid meme ngan ibage angas.

³⁴ “Ga kus ta Maron kapei ga ikeo pagid panua ngan ibage oatai bedane, ‘Gimi anam. Tamag ikado kemi tau ngan gimi! Mugaeai ngan danga toa ngada ne led otnga, ei isio gimi ngan badanga madonga kemi ei ibageai. Tota anam abada madonga kemi toa ne! ³⁵ ¶Ngansa mugaeai pitoreagau, be gimi apan ag annga. Marumian gau, be gimi abada eau pagau. Gau eaba ngan tuanga ede pade, be gimi abada gau ga nala lemi lumaeai. ³⁶ Gau leg pononga eta mao, be gimi apan leg pononga. Gau ag dibala, be gimi anam akiakia gau. Gau namado ngan luma panasnga aea, be gimi anam agera gau.’

³⁷ “Ta gid panua tututui ga tibeta ei bedane, ‘Maron, gai agera eao pitoreago ngeda, ta apan am annga? Be marumian go ngeda, ta abada eau pago? ³⁸ Be agera eao mambe eaba ngan tuanga ede pade ngeda, ta abada go ga la lemai lumaeai? Be gai agera mambe lem pononga mao, ta apan lem pononga ngeda? ³⁹ Be agera eao dibal ngeda, ga mado ngan luma panasnga aea ngeda, ta anama akia go?’

⁴⁰ ¶“Ta Maron kapei ga ikoli led posanga bedane, ‘Nakeo tautaunga pagimi, saoa danga akakado ngan gid panua toa edad mao ngan iaoa kelede togau, eine akado ngan gau.’

⁴¹ ¶“Ga kus ta ei ga ikeo pagid panua ngan ibage angas bedane, ‘Gimi panua toa Deo ga ipanas gimi ne, ala aluai ngan gau! Ala ngan dinga imperno toa ianean somisomi ga ilalala ga ila. Dinga toa ne, Deo ikado ga iman tibur panasnga aea ngan eaba paeamao toman ngan ele anggelo. ⁴² Ngansa mugaeai pitoreagau, be gimi apan ag annga mao. Marumian gau, be gimi abada eau pagau mao. ⁴³ Gau eaba ngan tuanga ede pade, be gimi abada gau ga nala lemi lumaeai mao. Gau leg pononga eta mao, be apan leg pononga mao. Gau ag dibala, ga namado ngan luma panasnga aea, be gimi anam akia gau mao.’

⁴⁴ “Ta gid pade ga tikoli ele posanga bedane, ‘Maron, ngeda gai agera eao pitoreago, ga marumian go, ga eao eaba ngan tuanga ede pade, ga lem pononga mao, ga am dibala, ga mado ngan luma panasnga aea, be alua go mao?’

° 25.31 Mt 16.27, 19.28   ¶ 25.32 Ese 34.17, PM 20.11-13   ¶ 25.35 Ais 58.7

† 25.40 Snd 19.17, Mt 10.42, Mk 9.41   * 25.41 Mt 7.23

⁴⁵“Ta ei ga ikoli led posanga bedane, ‘Nakeo tautaunga pagimi, saoa danga akakado ngan gid panua toa edad mao ngan iaoa keledede togau mao, eina akado ngan gau mao pade.’

⁴⁶“Tota gid ga tila ngan ad panasnga somisomi ga ilalala ga ila. Be gid panua tututui ga tila ngan madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.”

Gid madidnga tirau posanga ngan pamatenga Iesus

(Markus 14.1-2, Lukas 22.1-2, Ioanes 11.45-53)

26 ¹Iesus ipasala ele posanga toa ngada oa ga kus ta ikeo pagid ele aluagau bedane, ²“Gimi aoatai, ado rua ga kus ta eaneannga Pasova’ aea ga iuot. Be gid panua ga tidol Eaba Inat ga idae pagid aea isat bagedeai, ta tipatoto ei ngan abei tabala.”

³Idio ta gid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei togid Iuda tila tirou ngan luma kemi ton madidnga kapei tenainga aea ieda Kaiapas. ⁴Gid tiraurau posanga ngan edap eta ngan pakakanga Iesus ta irangrang ngan tiluku ei ta tirau ei ga imate. ⁵Be gid tikeo, “Irangrang ngan takado bedane rabu ngan eaneannga toa ne mao. Ngan kado gid ipom tigera ta tiparau.”

Taine ede itok bude kemi ga idae Iesus ilaborai

(Markus 14.3-9, Ioanes 12.1-8)

⁶Idio ta Iesus imamado ngan tuanga Betani ngan luma ton eaba ede ieda Saimon. Mugaeai eaba toa oa aea dibala kankan. ⁷Iesus imamado ga ianean, be taine ede inam ibada ele botol pat^x, aea bude iuad kemi ienono ngan. Bude toa oa aea olnga kapei tau, be itok ga idae Iesus ilaborai.

⁸Be ele aluagau tigera ta lolod bake ta tikeo, “Ikamado ga itok bude toa ne ga kus sapaeen? ⁹Kemi ngan ilongean pagid panua ta tiuol, ta ibada pat kapei. Toa bedaoa ta ilualua gid panua lululunga ad. Be tota mao ne.”

¹⁰Be Iesus iuatai ngan led posanga ta ikeo, “Ikamado ga akado kulupu ngan taine toa ne? Ei ikado kadonga kemi tau ngan gau. ¹¹Ngansa gid panua lululunga ad timamado pagimi somisomi, be gau namamado pagimi somisomi mao. ¹²Ei itok bude toa ne ga idae ngan gau, be ngan kadonga toa ne ipasogo gau motean, ngan muriai nala dengaeai. ¹³Nakeo tautaunga pagimi, muriai gid panua ga tila tipaola leg ato kemi ngan tibur toa ngada ne tanoelai, be eine ga tininipu pade ngan taine toa ne ele kadonga, ta panua ga matad nanan ei.”

¹ 25.46 Dan 12.2, Ins 5.29   ² 26.2 IM 12.1-27, Mt 20.18   ³ 26.2 Ngan eaneannga toa oa gid Iuda matad nanan Deo iuduan tibutibud ta ibada gid mulian ta titnan Isip.

^x 26.7 Lu 7.37-38   ^x 26.7 Botol pat toa oa eine lalaede tede mambe ulo kakauede iaoa igigirai, be tikado ngan pat bodbode ede tiuato *alabastro*. Eine inam Isip ga inam, be aea olnga kapei.   ^y 26.11 Lo 15.11

**Iudas iposa tautaunga ngan dolnga Iesus ga idae
pagid madidnga bagedeai**

(Markus 14.10-11, Lukas 22.3-6)

¹⁴Idio ta eaba tiuato ei Iudas Iskariot, toa ede ngan gid aluagau sangaul igegea rua, ei ila pagid madidnga tenainga ad ¹⁵ta ibeta gid bedane, “Oangga nadol ei ga idae bagemiai, eine ga abada saoa pagau?” Ta tibada pat silva sangaul tol ga ila pan. ¹⁶Tota ngan ado toaiua ga ila, ei isangasanga ado eta kemi ngan dolnga Iesus ga idae bagedeai.

Iesus ian toman ngan ele aluagau

(Markus 14.12-21, Lukas 22.7-14, 22.21-23, Ioanes 13.21-30)

¹⁷Ngan ado toa imuga ngan eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao, Iesus ele aluagau tila pan ta tibeta ei bedane, “Eao kim gai ala sida ta akado annga Pasova aea ta taean?”

¹⁸Ta ikeo, “Gimi ala tuangai pan eaba ede, ta akeo pan bedane, ‘Eaba Paoatainga aea ikeo ga ele ado imata ta boloma ne. Tota iuanga inam lem lumaeai ta ikado eaneannga Pasova aea toman ngan ele aluagau.’” ¹⁹Io, ele aluagau tila tikado mambe Iesus irenren pagid ngan, ta tikado annga Pasova aea.

²⁰Ado idil ngan lailai toaiua, ta Iesus imamado popouiai toman ngan ele aluagau sangaul igegea rua. ²¹Gid tianean, be ikeo pagid bedane, “Nakeo tautaunga pagimi, eaba ede ngan gimi ga idol gau pagid ag isat bagedeai.”

²²Tilongo bedaoa ta lolod isat kapei, ta gid kelede kelede tibeta ei bedane, “Maron, eine gau mao, na?”

²³^bBe ikoli led posanga bedane, “Eine eaba toa ga idol ibage ga idudunga ngan lalate toman ngan gau. Eaba tota nena ga idol gau pagid ag isat bagedeai. ²⁴Tautaunga, Eaba Inat ga inasi edap mambe Deo ele laulau ikeo ngan ei, be paeamao tau ngan eaba toa idol Eaba Inat ga idae pagid aea isat bagedeai! Kemi ngan eaba toa oa oangga itna ipopo ei mao.”

²⁵Be Iudas, eaba toa ga idol ei pagid aea isat bagedeai, ikeo bedane, “Eaba paoatainga am, eine gau mao, na?”

Be Iesus ikeo, “Eine eao keo toa bedaoa.”

Iesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain

(Markus 14.22-26, Lukas 22.15-20, 1 Korin 11.23-25)

²⁶Idio ta Iesus asingada ele aluagau tianean, be ei ibada bret ta iposa kemi pan Deo. Ga kus ta itei ta ibada ga ila pagid aluagau ta ikeo, “Gimi abada ta aean. Eine gau medamedag.”

---

^z 26.15 Sek 11.12, Ins 11.57   ^a 26.17 IM 12.14-20   ^b 26.23 Sng 41.9

²⁷Ga kus ta ibada loba ta iposa kemi pan Deo ta ibada pagid. Ta ikeo, “Gimi toa ngada ne aun. ²⁸‘Eine gau singig. Singig toa ne iparangrang posanga toa Deo irau ngan ele panua. Eine itoki ngan samumnga kadonga sasat. ²⁹Nakeo pagimi, gau ga naun oain isul pade mao ga ila irangrang ngan ado toaiua tamado kemi Tamag ibageai. Toa eoa ga naun oain pau toman ngan gimi.”

³⁰Idio ta tibau baunga ede ngan Deo, ga kus ta tiuot ga tila ngan bereo Oliv.

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao
(*Markus 14.27-31, Lukas 22.31-34, Ioanes 13.36-38*)

³¹Idio ta Iesus ikeo pagid, “Labone bong, gimi ga agera kadonga iuot ngan gau, ta gimi toa ngada ne lemi kadonga lolo matua aea ga itap. Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane,

“ ‘Gau ga narau eaba imariala ngan sipsip,
ta gid sipsip ga tibilin alele.’

³²Be muriai gau ga nadae mulian ngan matenga ta namuga ngan gimi ga nala Galili.”

³³Be Petrus ikeo pan bedane, “Goibe, gid toa ngada ne ga tigera kadonga iuot ngan eao ta led kadonga lolo matua aea ga itap, be irangrang ngan gau leg kadonga lolo matua aea itap mao.”

³⁴Jesus ikeo pan bedane, “Nakeo tautaunga pago, labone bong kokako ga itang maitne, be eao ga paisiamo patol ngan oatai gau mao.”

³⁵Be Petrus ikeo, “Goibe, gau ga namate toman ngan eao, be irangrang ngan napaisiamo bedaoa ngan eao mao ga mao tau.” Ta gid aluagau padengada tiposa lalaede toa bedaoa pade.

Iesus iraring dadangai Getsemani
(*Markus 14.32-42, Lukas 22.39-46*)

³⁶Idio ta Iesus toman ngan ele aluagau tila ngan tibur ede tiuato Getsemani. Ta ikeo pagid aluagau, “Gimi adio amado nene, be gau nala eoa ta nararing.” ³⁷Io, ibada Petrus ga Sebedi inat rua ga tila toman ngan ei, be ilolo isat kapei ta inaman kemi mao. ³⁸^hTa ikeo pagid, “Gau lolog isat kapei tau, ta naoangga namate. Gimi adio nene, be matami arar toman ngan gau.”

³⁹Idio ta ila kautede pade ta idol ilabora ga isulug tanoeai ta iraring bedane, “Apa, oangga eao longo, bada loba ieieinga aea toa ne ga ila aluai ngan gau. Be nasi gau lingeg mao, nasi eao lingem.”

^c 26.28 IM 24.8, Jer 31.31-34, Sek 9.11, 1Ko 10.16   ^d 26.30 Lu 22.39, Ins 18.1

^e 26.31 Sek 13.7, Ins 16.32   ^f 26.32 Mt 28.7,16   ^g 26.34 Mt 26.69-75   ^h 26.38 Ins 12.27

⁴⁰Ga kus ta iluai mulian pagid ele aluagau, ta igera tienono. Ta ikeo pan Petrus bedane, “Madongan? Gimi arangrang ngan matami arar toman ngan gau irangrang ngan ado imata keleta mao? ⁴¹Matami arar ga araring ta irangrang ngan atap ngan tobanga mao. Ngansa lolomi ikim inasi Deo, be tinimi iura mao.”

⁴²Idio ta ila iraring toa bedaoa pade ta ikeo, “Apa, nakim loba ieieinga aea toa ne ila aluai ngan gau. Be oangga edap eta pade mao, ta eao keo ga manta naun, goibe kado mambe eao kim.”

⁴³Ga kus ta iluai mulian pade, ta igera tienono maitne, ngansa matad iboboero. ⁴⁴Ta itnan gid pade ta ila iraring lalaede toa bedaoa patol aea.

⁴⁵Ga kus ta iluai mulian pagid aluagau ta ikeo, “Gimi aearagimi ga aenono maitne? Ega, ado imata tota iuot ne. Eine ga tidol Eaba Inat ga idae pagid panua papaeamao bagedeai. ⁴⁶ⁱAdae ta tala. Ega, eaba toa iuangga idol gau pagid panua papaeamao bagedeai, tota inam boloma ne.”

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama
(*Markus 14.43-50, Lukas 22.47-53, Ioanes 18.3-12*)

⁴⁷Iesus iposaposa maitne, be mole mao Iudas, aluagau ede ngan gid sangaul igegea rua, inama iuot toman ngan ipom kapei. Gid madidnga tenainga ad ga gid kapepei togid Iuda tisula gid ga tila be tikikisi didi ga kaip. ⁴⁸Be eaba toa iuangga idol Iesus ga idae bagedeai, ikeo pagid motean ngan kilala ede iuangga ikado. Ta ikeo, “Oangga nabusum eaba ede ipapa, eaba toa oa eine Iesus. Gimi aluku ei.” ⁴⁹Be mole mao ila pan Iesus ta ikeo, “Bong kemi, eaba paoatainga am.” Ta ibusum ipapa.

⁵⁰Ta Iesus ikeo, “Leg eaba, danga eao nama ngan, kado manmanae.”^j

Tota tila pan Iesus ta tidol baged ga idae ngan ei ta tiluku ei. ⁵¹^kBe mole mao, Iesus ele aluagau ede inusi ele didi ga iuot ta irau ngan paeaeanga ton madidnga kapei tenainga aea ta iket itanga ga put.

⁵²^lBe Iesus ikeo, “Dol lem didi ga iluai mulian aea lumaeai! Ngansa oangga sai iparau ngan didi, eine ga tipaeabu ngan ei pade ngan didi. ⁵³Be gau narangrang ngan nababa ga ila pan Tamag ta isula ele anggelo bunoringring sangaul bunoringring rua (12,000) ta tinam tilua gau. Be eao oatai mao? ⁵⁴Be oangga nakado bedaoa, irangrang ngan Deo ele laulau aea posanga iuot tautaunga mao. Ngansa ele laulau ikeo ga gid danga manta iuot toa bedane.”

⁵⁵^mNgan ado imata toaiua, Iesus ikeo pagid ipom bedane, “Gimi abada didi ga kaip ta anama ngan lukunga gau mambe aluku eaba ede

---

ⁱ 26.46 Ins 14.31   ^j 26.50 Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne ipu ede pade bedane: *Leg eaba, eao nama ngan saoa?*   ^k 26.51 Ins 18.26   ^l 26.52 OM 9.6, PM 13.10
^m 26.55 Lu 19.47, 21.37

lublubnga aea? Ado ga ado namamado gadudunga ngan Deo ele luma aea ala ga napapaoatai gid ipom, be gimi aluku gau mao. ⁵⁶Be danga toa ngada ne iuot ta iparangrang Deo ele posanga mambe gid panua tibada iaoa tibode mugaeai.” Tota ele aluagau toa ngada oa titnan ei ta tiaoa alele.

Gid madidnga tipamadid Iesus ngan posanga
(*Markus 14.53-65, Lukas 22.54-55, 22.63-71,*
Ioanes 18.13-14, 18.19-24)

⁵⁷Gid panua toa tiluku Iesus tibada ei ga ila pan madidnga kapei tenainga aea ieda Kaiapas. Gid madidnga apu ad ga gid kapeipei togid luda tiluplup toa eoa. ⁵⁸Petrus inasi ei ga ila, be idio aluai tede ga ila irangrang ngan madidnga kapei tenainga aea ele luma aea ala. Ei idudunga ngan ala toa oa ta ila imado toman ngan gid nakala ton madidnga kapei, be iuangga igera saoa kadonga ga iuot ngan Iesus.

⁵⁹Be gid madidnga tenainga ad ga gid madidnga patutuinga posanga ad padengada tiloilo panua edengada ngan tiuaoa ngan posanga pakakanga ngan Iesus, ta irangrang ngan tiuot ngan ipu eta ngan raunga ei ga imate. ⁶⁰Ta panua busa tinam ta tisol ei ngan posanga pakakanga, be tiuot ngan ele idil eta ngan pamatenga ei mao.

Be panua rua tinam muriai ⁶¹ta tikeo bedane, “Eaba toa ne ikeo ga irangrang ngan irepe Deo ele luma, ta ipagun mulian ngan ado tol.”

⁶²Tota madidnga kapei tenainga aea imadid ta ibeta Iesus bedane, “Eao kado posanga eta mao? Posanga toa tisol go ngan ne madongan?” ⁶³Be Iesus mumun ga imadmadid.

Ta madidnga kapei tenainga aea ikeo pan bedane, “Ngan Deo toa imamado somisomi ne ieda, eao posa tautaunga pagai, eao Kristus^b, Deo Inat?”

⁶⁴Ta Iesus ikeo, “Eine mambe eao keo. Be gau nakeo pagimi, muriai gimi ga agera Eaba Inat imado ngan Deo toa iura kapei tau ibage oatai, ta ei ga isulug ga inam ngan gid laulau mariambai.”

⁶⁵Io, madidnga kapei tenainga aea ilongo bedaoa ta itaka ele pononga mulian ta ikeo, “Eaba ne iuangga ibada Deo imul! Gita leda ipu eta ngan ilonga panua padengada ngan solnga eaba toa ne mao. Patautene talongo ipaeabu ngan Deo ieda. ⁶⁶Gimi aoangga takado mado ngan ei?”

Ta tikeo, “Ei ele idil paeamao. Manta imate.”

---

^a 26.61 Ins 2.19-21   ^o 26.63 Ais 53.7, Mt 27.12   ^p 26.63 Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16.   ^q 26.64 Sng 110.1, Dan 7.13, Mt 24.30   ^r 26.65 Mt 9.3, Ins 10.33   ^s 26.66 Wkp 24.16, Ins 19.7

⁶⁷Tota tiplapla imata ga tiraurau ei. Be padengada tipodapoda ei ⁶⁸ta tikeo, “Eao Kristus na? Oangga eao bada Deo iaoa tautaunga, keo pagai toa patautene, sai ga sai tirau go?”

Petrus ikeo ga iuatai ngan Iesus mao

(Markus 14.66-72, Lukas 22.56-62, Ioanes 18.15-18, 18.25-27)

⁶⁹Be Petrus imamado gadudunga ngan ala ton madidnga kapei tenainga aea, be taine paeaeanga ede ila boloma pan ta ikeo, “Eao pade mamado toman ngan Iesus Galili aea.”

⁷⁰Be ei ipaisiamo panua busa matadeai ta ikeo, “Mao. Gau naoatai ngan danga toa eao posaposa ngan ne mao.”

⁷¹Ta ila boloma ngan ala iaoa, ta taine ede pade igera ei ta ikeo pagid panua toa timadid boloma bedane, “Eaba toa ne imamado toman ngan Iesus Nasaret aea.”

⁷²Be ei ipaisiamo pade ta ikeo, “Tautaunga gadae, gau naoatai ngan eaba toa ne mao.”

⁷³Idio ta gid panua toa timadid boloma oa tila pan Petrus ta tikeo, “Tautaunga, eao eaba ede ngan gid. Lingem ipasolan go mulian. Ngansa am gagal mambe gid Galili.”

⁷⁴Be iposa tautaunga gadae ta ikeo, “Gau naoatai ngan eaba toa oa mao. Oangga napakaka, goibe Deo ga ipaeabu ngan gau.”

Be mole mao kokako itang. ⁷⁵“Tota Petrus imata nanan Iesus ele posanga pan bedane, “Kokako ga itang maitne, be eao ga paisiamo patol ngan oatai gau mao.” Tota iuot ga ila gaot ta itang paeamao tau.

Tibada Iesus ga ila pan Pailat

(Markus 15.1, Lukas 23.1-2, Ioanes 18.28-32)

27 ¹Gaisala rumaruma ngan ado sae, gid madidnga tenainga ad ga gid kapepei togid Iuda tirau posanga ngan pamatenga Iesus. ²Tota tikaukau ei ta tibada ei ga ila pan Pailat, gavana ngan tibur toa oa.

Iudas ele matenga

(Panua Ato ad 1.18-19)

³Be Iudas, eaba toa idol Iesus ga idae pagid aea isat bagedeai, igera mambe tirau posanga ngan pamatenga ei, ta ipul ilolo. Ei ibada pat silva sangaul tol toa oa ga iluai mulian pagid madidnga tenainga ad ga gid kapepei togid Iuda. ⁴Ta ikeo, “Gau nakado kadonga sat ngan dolnga ei ga idae bagemiai. Ngansa ele idil eta paeamao mao, be gimi ga arau ei ga imate.”

Be gid tikeo, “Eine gai lemai danga eta mao. Eine eao lem danga.”

¹ 26.67 Ais 50.6, 53.5   ² 26.75 Mt 26.34

⁵Tota itado pat toa oa ga idio Deo ele lumaeai, ta itnan gid ta ila ikon igagal ga imate.

⁶Be gid madidnga tenainga ad tibada pat toa oa ta tikeo, “Oangga tadol pat toa ne toman ngan gid tenainga toa Deo ele lumaeai, eine tutui mao. Ngansa eine olnga ngan raunga eaba ga imate.” ⁷Tota tirau posanga ngan pat toa oa ta tiuol ngan tano ede ton eaba ikakado ulo. Ta tano toa oa iman denga togid panua ngan gid tuanga aluai. ⁸Tota tiuato tano toa oa, “Tano Sing aea.” Be panua tiuatoato ieda toa bedaoa ga irangrang ngan labone pade. ⁹Kadonga toa oa iparangrang Deo ele posanga ede. Ieremaia ibada Deo iaoa mugaeai ta ikeo ga bedane, “Eaba toa oa, gid panua tiuol ei ngan pat silva sangaul tol ga iman led. Eine gid Israel tirau posanga ngan aea olnga iuot toa bedaoa.” ^x Be gid panua tibada pat toa oa ¹⁰ga ila pan eaba ikakado ulo ngan olnga aea tano idanga tede. Kadonga toa oa iuot mambe Maron irenren pagau ngan.”

Pailat ibeta Iesus, “Eao maron kapei togid Iuda na?”

(Markus 15.2-5, Lukas 23.3-5, Ioanes 18.33-38)

¹¹Idio ta Iesus imadid gavana imatai, ta gavana ibeta ei bedane, “Eao maron kapei togid Iuda na?”

Ta Iesus ikeo, “Eine mambe eao keo.”

¹²Ta gid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei togid Iuda tisol ei ngan posanga busa. Be ei iposa eta mao. ¹³Ga kus ta Pailat ibeta ei bedane, “Gid tisol go ngan posanga busa, be eao longo mao?” ¹⁴Be Iesus ikoli posanga eta mao. Ta gavana imatala kapei.

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala

(Markus 15.6-15, Lukas 23.13-25, Ioanes 18.39–19.16)

¹⁵Be rai ga rai ngan ado Pasova aea, gavana inasnasi ipom linged ta ilongean eaba kelede ta itnan luma panasnga aea. ¹⁶Be ngan ado toaiua, eaba ede ieda Barabas imamado ngan luma panasnga aea. Ei eaba paeamao ede ta iualu kapei. ¹⁷Io, gid ipom tiluplup, ta Pailat ibeta gid bedane, “Gimi akim nalongean sai ga ila pagimi? Akim Barabas, mao akim Iesus toa tiuato ei Kristus?” ¹⁸Pailat ibeta gid ipom bedaoa ngansa iuatai mambe gid lolod paeamao sapaeen ngan Iesus ta tiluku ei ga ila pan.

¹⁹Ta Pailat imamado ngan mul patutuinga posanga aea, be iadaoa ipaoen posanga ga ila pan bedane, “Eao kado kadonga eta ngan eaba

---

^v 27.5 Mt 26.14-15, PA 1.18-19   ^w 27.9-10 Jer 19.1-13, 32.6-9, Sek 11.12-13   ^x 27.9 Ngan ado toaiua, oangga sai ikim iuol paeaeanga sapaeen ga iman ei ele, ei ga ibada pat silva sangaul tol ga ila pagid panua ngan olnga ei.   ^y 27.12 Ais 53.7   ^z 27.18 Ins 11.47-48, 12.19

tutui toa na mao. Ngansa made bong nagera ei ngan anunug, be nanaman paeamao lologeai.”

²⁰ Be gid madidnga tenainga ad ga gid kapepei togid Iuda tidada gid ipom ngan posanga ta tibeta ei ngan ilongean Barabas ga ila pagid be irau Iesus ga imate.

²¹ Ta gavana ibeta gid pade bedane, “Gimi akim nalongean sai ngan gisirua ta ila pagimi?”

Ta tikeo, “Barabas!”

²² Ta Pailat ibeta gid, “Tota akim nakado mado ngan Iesus toa tiuato ei Kristus?”

Ta gid toa busa oa tingangar bedane, “Patoto ei ngan abei tabala!”

²³ Ta Pailat ibeta gid, “Ngan saoa? Ele kadonga isaoa paeamao?”

Be tingangar kapei pade bedane, “Patoto ei ngan abei tabala!”

²⁴ Io, Pailat igera mambe tilongo ele posanga eta mao, be tiuangga tikado paraunga. Tota ibada eau ta isigiri ibage ipom matadeai ta ikeo, “Eine gau leg idil eta paeamao ngan eaba toa ne aea pamatenga mao. Eine gimi lemi idil paeamao.”

²⁵ ^b Ta gid panua toa ngada oa tikoli ele posanga bedane, “Goibe, aea pamatenga eine idil paeamao togai ga lemai gergeu.”

²⁶ Tota ilongean Barabas ga ila pagid, be idol Iesus ga idae pagid panua paraunga ad bagedeai. Ta ikeo ga timuimuf^c ei ga kus ta tipatoto ei ngan abei tabala.

Gid panua paraunga ad tigalinge sat ngan Iesus

(Markus 15.16-20, Ioanes 19.2-3)

²⁷ Idio ta gavana ele panua paraunga ad tibada Iesus ga ila ngan luma gavman aea. Ta gid panua paraunga ad toa busa oa tiluplup Iesus imatai. ²⁸ ^d Gid titil pononga ngan ei ta tidol pononga singsingia ngan itin mambe pononga togid mamaron kapepei. ²⁹ Ga kus ta tibada oaroaro aea gigi ta tikado mambe nakala togid mamaron kapepei ta tidol ga idae ilaborai. Be tidol piso matua ede ngan ibage oatai, ta tigalinge ngan ei. Be tikor aed boloma pan ta tikeo, “Ado kemi, maron kapei togid Iuda!” ³⁰ ^e Gid tiplapla ei ga tibada piso toa oa ta tiraurau ngan ilabora. ³¹ Tigalinge ngan ei toa bedaoa ga kus ta titil pononga singsingia ngan ei, ta tidol ele pononga mulian. Ta tibada ei ga ila ngan patotonga ei ngan abei tabala.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala

(Markus 15.21-32, Lukas 23.26-43, Ioanes 19.17-27)

³² Idio ta tilalala ga tila, be gid panua paraunga ad tigeria eaba ede Sairini aea ieda Saimon. Gid tiparpar ngan ei ta ibisi Iesus aea abei tabala. ³³ Tota tiuot ngan tibur toa tiuato Golgota. Edaeda toa ne ipu

^a 27.24 Lo 21.6-9   ^b 27.25 PA 5.28   ^c 27.26 Oaro toa timuimui Iesus ngan, tikado ngan bulmakao itin kukul. Ngan oaro imata, tikaukau aen gereirei ta itakataka itin.

^d 27.28 Lu 23.11   ^e 27.30 Ais 50.6

eine Tibur Laborada Ituatua aea. ³⁴^fToa eoa tibada oain pan Iesus, be tibul toman ngan sul ede ipaipai. Ei itoba, be itin ngan aea unnga mao.^g ³⁵^hTipatoto ei ngan abei tabala ga kus ta tipota ele danga sisid pol ngan gid, be titado danga ede iman salisalinga ngan sionga sai ga sai ga tibada. ³⁶Ta tidio timamado be timariala ngan ei. ³⁷Be gadae ngan ilabora, tibode posanga toa tisol ei ngan bedane, “Eine Iesus, maron kapei togid Iuda.” ³⁸ⁱBe boloma ngan Iesus, tipatoto panua rua lublubnga ad ngan abei tabala pade, ede ngan ibage oatai, be ede pade ngan ibage angas. ³⁹^jBe gid panua toa tila ga tinam, tiposa paeamao ngan ei ga laborad itambolebole ⁴⁰^kta tikeo, “Eao oangga repe Deo ele luma ta pagun mulian ngan ado tol? Oangga eao Deo Inat, lua eao mulian ta tnan abei tabala ga sulug!”

⁴¹Be gid madidnga tenainga ad ga apu ad ga gid kapeipei togid Iuda, aoad ibiu ei toa bedaoa pade ta tikeo, ⁴²“Ei ilualua panua padengada, be irangrang ngan ilua ei mulian mao. Be ei maron kapei Israel aea! Kemi ngan itnan abei tabala ga isulug. Toa bedaoa ga loloda matua ngan ei. ⁴³^lEi ikeo ga ilolo matua ngan Deo. Ta oangga Deo ikim ei, kemi ngan ibada ei mulian. Ngansa ikeo ngan ei mulian bedane, ‘Gau Deo Inat.’ ” ⁴⁴Be panua rua lublubnga ad toa tipatoto gid ngan abei tabala boloma ngan Iesus, gid pade tiposa paeamao ngan ei toa bedaoa.

Iesus ele matenga

(*Markus 15.33-41, Lukas 23.44-49, Ioanes 19.28-30*)

⁴⁵Be tutui ngan arobad, tibur toa ngada oa iuot dodom ga irangrang ngan lailai toaiua ngan ado imata tol. ⁴⁶^mBe boloma ngan ado imata tol, Iesus ingangar kapei bedane, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Posanga toa ne ipu bedane, “Ag Deo, ag Deo, eao pul murim ngan gau ngan saoa?”

⁴⁷Be panua edengada toa timadid boloma oa tilongo posanga toa oa ta tikeo, “Ei ta ibaba Elaija!”

⁴⁸ⁿTa manmanae eaba ede ngan gid ilado ga ila ibada asile tad aea ta ilolo ngan oain isul meleoleonga. Ga kus ta iaud ngan piso imata ta iuangga ipaun ei ngan. ⁴⁹Be gid padengada tikeo, “Kado ei mao. Tadio ge ta tagera. Elaija ga inama tautaunga ngan badanga ei mulian, mao mao?”

⁵⁰Idio ta Iesus ingangar kapei pade ta itautau itnan ei ga ila be imate.

⁵¹^oBe tutui ngan ado imata toaiua, malo kapitnami toa itututu Deo ele luma iloleai oa, itakai pan gadae ga isulug ta iuot rua. Be nauruge kapei

^f 27.34 Sng 69.21 ^g 27.34 Panua oatainga ad edengada tiadi mambe sul toa ipaipai oa, iman marasin ieieinga aea. Be Iesus iun mao, ngansa iuangga inaman ieieinga ta ibada gita ada panasnga ngan leda kadonga sasat. ^h 27.35 Sng 22.18 ⁱ 27.38 Ais 53.12

^j 27.39 Sng 22.7, 109.25 ^k 27.40 Mt 26.61, Ins 2.19 ^l 27.43 Sng 22.8 ^m 27.46 Sng 22.1

ⁿ 27.48 Sng 69.21 ^o 27.51 IM 26.31-33, Ibr 10.19-20

inuga tano ta gid pat kapepei timapoga. ⁵²Be gid denga aoad ipokakai, ta panua tututui busa toa timate mugaeai tota tidae mulian. ⁵³Gid titnan denga, be muriai ngan Iesus ele daenga mulian, tidudunga tuanga iloleai ta panua busa tigera gid.

⁵⁴Be madidnga paraunga aea ga ele panua paraunga ad toa timariala ngan Iesus, tigera tano inogoi ga gid danga padengada iuot toa bedaoa, ta timataud kapei ta tikeo, “Tautauanga, eaba toa ne, ei Deo Inat!”

⁵⁵^pBe taine busa timadmadid aluai tede ga timamaran ele matenga. Gid tinasnasi Iesus Galili ga tinam, be tilualua ei. ⁵⁶Ede ngan gid, eine Maria Makdala aea, be ede pade eine Maria toa Jems ga Iosep tnad, be ede pade eine Sebedi iadaoa.

Tidol Iesus ipat dengaeai

(Markus 15.42-47, Lukas 23.50-55, Ioanes 19.38-42)

⁵⁷Ado iuangga idil ngan lailai toaiua, be eaba ede tuanga Arimatea aea inam, ieda Iosep. Ele danga sisid busa, be ei pade iman aluagau ede ton Iesus. ⁵⁸^qEi ila pan Pailat ta ibeta ei ngan ilongean Iesus ipat ta ibada. Io, Pailat ilongo ta ikeo pagid panua paraunga ad ta tibada Iesus ipat ga ila pan. ⁵⁹Iosep ibada Iesus ipat ta imol ei ngan malo bodbode toa aea muk eta mao. ⁶⁰^rGa kus ta idol ngan denga pau ede ei ton. Denga toa oa eine Iosep ipir pat kapei ede ta ikado aea baba. Tota ipul pat kapei ede ta ipakala denga iaoa ngan, ga kus ta ila. ⁶¹Be Maria Makdala aea ga Maria toa ede pade oa timamado boloma, iadag ngan denga iaoa.

Panua paraunga ad timariala ngan Iesus aea denga

⁶²Ado toaiua eine Ado Koromotnga aea toa imuga ngan Ado Earainga aea. Be ngan ado sae gid madidnga tenainga ad ga gid Parisi tiluplup ga tila pan Pailat ⁶³^sta tikeo bedane, “Eaba kapei, gai matamai nanan posanga ede toa eaba pakakanga aea oa ikado ngan ei imata eababa maitne. Ikeo, ‘Muriai ngan ado tol, eine ga nadae mulian.’ ⁶⁴Tota eao manta keo pagid panua paraunga ad ta timariala kemi ngan denga ga iranrang ngan ado tol aea. Ngan kado ta ele aluagau tila tipaeaoa ipat ta tikeo pagid ipom bedane, ‘Ei idae mulian ngan matenga.’ Toa bedaoa ga posanga pakakanga pau toa ne iasal posanga pakakanga toa ei ikakado mugaeai.”

⁶⁵Ta Pailat ikeo pagid, “Gid panua paraunga ad tidio bagemiai. Ala adol gid ta timariala kemi ngan denga, mambe gimi akeo ngan.” ⁶⁶Tota tila tipakala denga iaoa ta tidol kararanga ede ngan pat kapei toa oa. Ta tidol gid panua paraunga ad ta tidio timariala ngan.

---

^p 27.55 Lu 8.2-3   ^q 27.58 Lo 21.22-23   ^r 27.60 Ais 53.9   ^s 27.63 Mt 12.40, 16.21, Mk 9.31, 10.33-34, Lu 9.22, 18.31-33, Ins 2.19-21

Jesus idae mulian ngan matenga

(Markus 16.1-10, Lukas 24.1-10, Ioanes 20.1-18)

28 ¹Gaisala rumaruma ngan ado toa inasi Ado Earaininga aea, Maria Makdala aea ga Maria ede pade tisogou ga tila ngan geranga Jesus aea denga.

²Be mole mao, nauruge kapei inuga tano. Ngansa anggelo ton Maron isulug buburiai ga inam ta ila ipul pat kapei denga iaoai ta idae imado ngan. ³Anggelo toa oa imata mil ga mil mambe gla isamil, be ele pononga bodbode tau mambe laulau bodbode mariambai. ⁴Gid panua paraunga ad toa timariala ngan denga oa timataud kapei ga tisamimi, be titap ga tisulug mambe panua timate.

⁵Be anggelo ikeo pagid taine bedane, “Amataud mao. Gau naoatai, gimi anam ngan ilonga Jesus, eaba toa tipatoto ei ngan abei tabala. ⁶‘Be ei nene mao. Idae mulian o! Eine mambe ikeo pagimi ngan mugaai. Anama agera imul. ⁷Be ala manmanae ta apalongo ele aluagau bedane, ‘Ei idae mulian ngan matenga! Be ega, ei ga imuga ngan gimi ta ila Galili. Ta gimi ga agera ei toa eoa.’ Ega, napalongo gimi na.”

⁸Io, gid taine titnan denga manmanae be timataud kapei ga tinid igelgel. Gid tilado ga tila ngan palongonga ele aluagau. ⁹Be mole mao Jesus iuot pagid edapeai ta ikeo, “Gaisala kemi.” Be gid tila boloma pan ta tikisi iaepu ga tisoa ieda. ¹⁰“Ta Jesus ikeo pagid, “Amataud mao. Be ala apalongo oaeoag ta tila Galili. Ta gid ga tigeria gau toa eoa.”

Posanga togid panua paraunga ad

¹¹Gid taine tilado ga tila, be mole mao gid panua paraunga ad idanga ede tila tuangai ta tipalongo gid madidnga tenainga ad ngan danga toa ngada oa iuot. ¹²Gid tiluplup toman ngan gid kapepei togid Iuda ta tirau posanga ede. Ta tibada pat silva kapei tede ga ila pagid panua paraunga ad ¹³ta tikeo, “Oangga sapadua tibeta gimi, manta akeo bedane, ‘Ele aluagau tinam bong ta tipaeaoa ipat, be gai aenono.’ ¹⁴Be oangga gavana ilongo posanga toa ne, eine gai ga apatarui posanga ga ila pan, ta kadonga kulupu eta ga iuot ngan gimi mao.” ¹⁵Idio ta gid panua paraunga ad tibada pat toa oa ta tila tikado mambe gid madidnga tikeo pagid ngan. Tota posanga toa ne iuasasa alele pagid Iuda ga irangrang ngan labone.

‘ 28.6 Mt 12.40, 16.21   “ 28.10 Mt 26.32

Iesus ibada naurata pagid ele aluagau*(Markus 16.14-18, Lukas 24.36-49, Ioanes 20.19-23)*

¹⁶Idio ta gid aluagau sangaul ga igegea ede tila Galili ngan lusi toa Iesus ikeo pagid ngan. ¹⁷Gid tigera ei ta tisoa ieda, be edengada lolod ruangada. ¹⁸^wBe Iesus ila boloma ta ikeo pagid bedane, “Deo idol danga toa ngada ne buburiai ga tanoeai ga idae gau bagegeai. ¹⁹^xTota gimii ala ta akado ga gid alu toa ngada ne lolod matua ga tinasnasi gau. Be apaliliu gid ngan Tamada ieda ga Inat ga Itautau Tutui. ²⁰Be leg posanga toa ngada ne nababada pagimi, apaoatai gid ngan ta tinasnasi pade. Be ega, gau namamado toman ngan gimii toa somisomi ne ga irangrang ngan madonga tanoeai kus.”

---

^v 28.16 Mt 26.32   ^w 28.18 Ins 13.3, Ep 1.20-22   ^x 28.19 Mk 16.15-16, PA 1.8